

**RAPORT
PRIVIND RESPECTAREA
DREPTULUI LA LIBERTATE
LA FAZA URMĂRIRII PENALE
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

CUVÂNT ÎNAINTE

Studiul pe care-l țineți în mână este unic în felul său, pentru că informația pe care o conține și concluziile sale sunt greu de pus la îndoială și, respectiv, de combătut. Acesta nu se bazează pe interviuri, analiza cadrului normativ sau pe alte rapoarte, ci pe analiza a 652 de dosare penale în baza a 54 de criterii pertinente, stabilite de către grupul de experți al proiectului. Această analiză complexă a încheierilor emise de judecătorii de instrucție în cadrul dosarelor penale din perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011 pe mărghinea a 25% din numărul total de dosare, scoate în evidență problemele sistemice legate de motivarea slabă a mandatelor de arestare, a demersurilor de arestare care stau la baza lor și a termenului de depunere.

Pentru realizarea acestui studiu a fost creat un grup de experți independenți cu sarcina de a analiza încheierile emise de judecătorii de instrucție și de a identifica cele mai problematice cazuri din punct de vedere al respectării dreptului la libertatea și siguranța persoanei, prin prisma rigorilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și a jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Accesul grupului de experți al proiectului la dosarele care conțin încheieri emise de judecătorii de instrucție a fost realizat cu sprijinul Curții Supreme de Justiție, al Consiliului Superior al Magistraturii, precum și al Departamentul de Administrare Judecătorească din subordinea Ministerului Justiției.

Prin această cercetare empirică, Programul de Drept al Fundației Soros – Moldova ajunge încă o dată la concluzia că cele mai multe probleme sistemice în justiția penală, care duc la încălcarea repetată a articolului 5 din CEDO, țin de etapa prejudiciară a procesului penal. În timp ce Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), în hotărârile sale pe cazurile împotriva Moldovei a solicitat în repetate rânduri ca mandatele de arest să fie bine argumentate, sistemul judiciar reacționează nepermis de lent. Autoritățile statului și sistemul judiciar pun anumite speranțe în recente modificări legislative care vor dilua sistemul judecătorilor de instrucție în mediul judecătorilor de drept comun și în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu. Rămâne de văzut dacă aceste documente și altele elaborate în procesul de punere în aplicare a Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției în anii 2011-2016 vor produce rezultate scontate. Cert este că problematica aplicării măsurilor preventive nu ține doar de legislație. Este vorba și de o rezistență nemotivată de a lua în considerație și de a aplica jurisprudența CEDO, precum și de mentalitatea profund ancorată în trecutul sovietic. În niciunul din cele 652 de demersuri studiate, experții n-au găsit trimiteri la jurisprudența CtEDO.

Iată doar câteva din concluziile acestui studiu, care vorbesc de la sine:

- Procentajul de admitere a demersurilor de arestare rămâne nepermis de mare, acesta depășind 80%, în timp ce motivarea demersurilor privind arestarea preventivă și prelungirea acesteia se limitează la descrierea acuzației și transcrierea temeiurilor pentru arestare prevăzute de CPP. În multe cazuri demersurile de

prelungire a arestării nu diferă esențial de demersul în baza căruia a fost dispusă anterior arestarea.

- În 9% din demersurile de autorizare a arestării și în 68,1% din demersurile de prelungire a arestului studiate nu a fost anexată nicio probă.
- După implementarea diverselor proiecte de instruire și de asistență, lucrurile se schimbă mai greu decât se așteaptă societatea și justițiarii în Moldova. Motivele reale din încheierile prin care se dispune aplicarea ori prelungirea arestării au rămas succinte și abstracte.
- În majoritatea cazurilor, judecătorii de instrucție nu se pronunță asupra bănuielii rezonabile, deși aceasta reprezintă o condiție esențială pentru arestare.
- Rata de admitere a recursurilor procurorilor este de trei ori mai mare decât rata admiterii recursurilor apărării. Rata înaltă de admitere a recursurilor procurorilor, cel mai probabil, se datorează predispoziției acuzatoriale a judecătorilor curților de apel.
- Ca și judecătorii de instrucție, curțile de apel în mare parte argumentează hotărârile lor prin motivări generale și abstracte, fără a face referire la circumstanțele cauzei și fără a răspunde la argumentele invocate de către părți în recurs.

Acest studiu nu face prea multe recomandări. În schimb, aduce concluzii imbatabile, care vor servi la configurarea adecvată a politicilor penale în formare – proces datorat imperativelor timpului, dar și necesității stringente de previzibilitate a practicilor penale, de responsabilizare a actorilor din sistemul de justiție și de restabilire, sau chiar creare a unei imagini publice --- favorabile justiției și de creștere a nivelului de încredere a populației. O justiție în care majoritatea populației nu are încredere, de care se teme și pe care n-o înțelege – nu are cum să-și câștige locul pe scara ierarhică a valorilor sociale. Acest studiu nici măcar nu vine să învinuiască sau să critice. El, pur și simplu, indică cu precizie locul unde se află justiția penală în ceea ce privește standardele în domeniul dreptului la libertate și siguranță a persoanei în raport cu termenii de referință unanim recunoscuți și indică exact practicile de care trebuie să ne debarșăm imediat. Orice problemă sistemică în domeniul justiției penale are o explicație logică, ea fiind ancorată fie în legislația defectuoasă, fie în rezistența care este emanată din partea celor care o aplică. Pentru ambele situații există soluții, dar ele nu acceptă jumătăți de măsură. În situația creată ele pot fi doar radicale, imediate și dure. Or, este de neconceput ca o situație generală de felul celei prezentate în acest studiu să poată fi ameliorată prin jumătăți de măsură.

Rămâne ca autoritățile statului, justiția ca instituție, dar și fiecare persoană implicată în realizarea actului de justiție să tragă concluzii, să-și facă temele pentru acasă, iar diversele organizații internaționale și naționale neguvernamentale, inclusiv Fundația Soros – Moldova, sunt gata să contribuie în acest proces, condiția esențială fiind dorința și intențiile sincere de reformare.

Victor Munteanu,
Director al Programului de Drept
Fundația Soros - Moldova

ABREVIERI

CEDO	–	Convenția Europeană pentru Drepturile Omului
CPP	–	Codul de procedură penală al Republicii Moldova
CP	–	Codul penal al Republicii Moldova
CSJ	–	Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova
CSM	–	Consiliul Superior al Magistraturii
CtEDO	–	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CSM	–	Consiliul Superior al Magistraturii
DAJ	–	Departamentul de Administrare Judecătorească
PIGD	–	Programul integrat de gestionare a dosarelor

INTRODUCERE

METODOLOGIA STUDIULUI

Acest studiu a fost întocmit în baza metodologiei elaborate de către o echipă din trei experți implicată în efectuarea lui. Experții și-au propus realizarea unei analize minuțioase a tuturor etapelor prin care trece un demers de arestare preventivă după depunerea acestuia în instanța de judecată. De asemenea, s-a dorit examinarea calității demersurilor de arestare și respectarea termenelor pentru depunerea demersurilor. În cadrul acestui studiu nu au fost examinate procedurile de arestare care au avut loc după terminarea urmăririi penale și transmiterea cauzei în instanța de judecată.

Pentru a asigura o analiză minuțioasă a dosarelor, a fost decisă concentrarea doar asupra procedurilor de arestare care au fost examinate de către judecătorii de instrucție între 1 iulie și 31 decembrie 2011.

Pentru început, cu concursul Curții Supreme de Justiție, au fost solicitate copii ale tuturor registrelor din judecătorii privind procedurile de autorizare și prelungire a arestului. În urma examinării copiilor registrelor, experții au întocmit lista dosarelor care urmau a fi studiate. Ei au selectat la întâmplare 20% din toate procedurile cu privire la arestare înscrise în registrul fiecărei instanțe de judecată, cu excepția judecătorilor din mun. Chișinău. Din cauza numărului mare de proceduri cu privire la arestare examinate în judecătorii din mun. Chișinău, au fost selectate doar 10% din dosarele cu privire la arestare examinate de aceste judecătorii. Procedurile au fost selectate astfel încât să acopere atât dosarele în care demersurile au fost admise, cât și dosarele în care demersurile au fost respinse. În anul 2011, ponderea demersurilor de arestare respinse era de circa 15%. Unele instanțe judecătorești examinau anual mai puțin de zece demersuri de arestare. În consecință, examinând toate tipurile de soluții date în dosarele cu privire la arestare, se poate conchide că ponderea dosarelor selectate în care demersurile de arestare au fost respinse a fost mai mare decât media pe țară. De asemenea, a fost acordată o atenție deosebită cauzelor în care mandatul de arestare a fost prelungit de mai multe ori. În asemenea cazuri, au fost selectate câteva proceduri de prelungire a arestării în privința aceleiași persoane. Astfel, din totalul de 2,632 de demersuri examinate în perioada de referință, au fost selectate 652 de dosare, ceea ce reprezintă 24,8% din numărul total. Din cele 652 de dosare selectate, 335 vizau procedurile de autorizare a arestării preventive, iar 317 prelungirea acestei măsuri.

Majoritatea dosarelor selectate au fost prezentate Curții Supreme de Justiție, unde au fost studiate de către cei trei experți. Fiecare dosar a fost analizat prin prisma

a 54 de aspecte. Aceste aspecte vizau depunerea demersului de arestare, motivarea acestuia, participarea avocatului, examinarea demersului, încheierea judecătorului de instrucție, procesul-verbal al ședinței de judecată, cererea de recurs, examinarea recursului și motivarea deciziei instanței de recurs. Datele despre toate dosarele studiate au fost incluse într-un singur tabel. Ulterior, aceste informații au fost transformate în cifre și au fost incluse în tabelele prezentate în raport.

Concomitent cu selectarea dosarelor, în baza registrelor primite de la judecătorii, experții au întocmit un tabel cu date statistice despre demersurile examinate de fiecare judecătorie. Pentru a asigura corectitudinea datelor statistice obținute astfel, acestea au fost confruntate cu datele din rapoartele prezentate Departamentului de Administrare Judecătorească din cadrul Ministerului Justiției (DAJ). DAJ este unica autoritate din Republica Moldova responsabilă de acumularea informației statistice despre activitatea instanțelor judecătorești. În urma confruntării și verificării repetate a datelor din registrele prezentate, am constatat că datele furnizate de judecătorii la DAJ conțineau inexactități considerabile (a se vedea Tabelul nr. 2 de mai jos). Din acest motiv, pentru raport au fost folosite datele statistice generate de către cei trei experți în urma studierii registrelor judecătoriilor de sector.

Pentru a analiza minuțios activitatea curților de apel la examinarea recursurilor împotriva încheierilor judecătorilor de instrucție în procedurile cu privire la arestare, prin intermediul Curții Supreme de Justiție, au fost solicitate copiile registrelor curților de apel. Am constatat că în majoritatea curților de apel astfel de registre nu există, iar acestea țin evidența recursurilor în dosarele cu privire la demersurile de arestare în baza fișelor dosarelor. Echipa de experți a studiat toate fișele cu privire la dosarele examinate în recurs în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011 (733). Informațiile obținute în urma studierii fișelor dosarelor au fost suprapuse cu informațiile acumulate în urma studierii celor 652 de dosare.

În baza datelor acumulate, cei trei experți au întocmit acest raport. Atunci când au analizat informațiile din dosare, ei s-au ghidat în principal de standardele europene privind dreptul la libertate. Experții au mai examinat în ce măsură au fost respectate prevederile legislației naționale.

SUMAR

Judecătorii de instrucție din Republica Moldova examinează anual circa 3,000 de demersuri de aplicare a arestării preventive. Deși arestarea preventivă ar trebui aplicată doar în situații excepționale, în anul 2011, mai mult de 80% din aceste demersuri au fost admise. În pofida mai multor condamnări ale Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) pentru încălcarea dreptului la libertate în-

cepând cu anul 2005, după 2009 numărul demersurilor de aplicare a arestării preventive a variat nesemnificativ. Totuși, raportată la numărul total de cauze penale transmise în instanța de judecată, rata demersurilor de arestare era într-o scădere lentă.

Codul de procedură penală (CPP) cere ca demersul de arestare să fie depus în judecătoria cu cel puțin trei ore până la expirarea termenului de reținere. În cazul prelungirii arestării, demersul trebuie depus cu cel puțin cinci zile până la expirarea arestului dispus anterior. În circa 50% din dosarele examinate, demersurile de arestare și de prelungire a arestării au fost depuse de către procurori cu omiterea acestor termene. În pofida omiterii termenelor, majoritatea demersurilor au fost admise de către judecătorii de instrucție.

Demersul procurorului urmează să fie motivat. De obicei, motivarea demersurilor privind arestarea preventivă și prelungirea acesteia se limita la descrierea acuzației și transcrierea temeiurilor pentru arestare prevăzute de CPP. Procurorii nu descriau suficient de detaliat circumstanțele care justificau arestarea. Arestarea preventivă la faza urmăririi penale nu poate depăși 30 de zile. Totuși, procurorul poate solicita prelungirea arestării. O bună parte din demersurile de prelungire a arestării diferă neesențial de demersul în baza căruia a fost dispusă anterior arestarea. Ele nu motivează nici de ce circumstanțele care au servit drept motiv pentru arestare și-au păstrat actualitatea.

În 80% din demersurile studiate, procurorii au invocat toate cele trei riscuri care justifică arestarea, adică riscul eschivării, comiterii altor infracțiuni sau influențării urmăririi penale. Invocarea frecventă a tuturor celor trei riscuri în același demers sugerează că procurorii nu erau siguri că probele deținute erau suficiente pentru arestare și invocau toate riscurile ca măsură de precauție.

Republica Moldova se poate „lăuda” cu o jurisprudență bogată a CtEDO cu privire la dreptul la libertate. Totuși în niciunul din cele 652 de demersuri studiate nu am putut găsi referiri la jurisprudența CtEDO. Procurorii nu au făcut referire în demersurile de arestare nici la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO), cu excepția câtorva cazuri în care CEDO a fost invocată în mod abstract.

Demersurile de arestare trebuie însoțite de probe care să susțină argumentele din demers. La 9% din demersurile de autorizare a arestării și la 68,1% din demersurile de prelungire a arestului studiate nu a fost anexată nicio probă. În pofida acestui fapt, în multe din dosarele în care la demers nu a fost anexat nimic a fost admis demersul de arestare. Se pare că aceasta de datorează studierii de către judecător „în condiții de confidențialitate” a materialelor dosarului penal. În aproximativ 31% din numărul total al dosarelor de arestare studiate, există probe care confirmă că judecătorului de

instrucție i-au fost prezentate și materialele dosarului penal. Deși aceasta contravine CEDO, judecătorii refuzau accesul apărării la materialele cauzei penale prezentate de procuror, invocând confidențialitatea urmăririi penale.

Derularea procedurii în fața judecătorului de instrucție urmează a fi descrisă detaliat în procesul-verbal al ședinței de judecată. În mai mult de 60% din dosarele studiate, procesele-verbale nu conțineau informații cu privire la durata ședinței de judecată la care a fost examinat demersul privind autorizarea arestării. Situația este deosebit de acută în instanțele care au examinat un număr mare de demersuri. Niciun dosar din judecătorii Cahul, Centru, mun. Chișinău, Ciocana, mun. Chișinău, Hîncești, Ialoveni, Rîșcani, mun. Chișinău, sau Strășeni nu conținea informații cu privire la durata ședinței. În circa jumătate din cauzele în care a putut fi stabilită durata ședinței, examinarea demersului a durat până la 30 de minute. Judecătoria Centru, mun. Chișinău, care a examinat în perioada de referință cel mai mare număr de demersuri, adesea examina zilnic câte 8-15 demersuri de arestare. Viteza cu care erau examinate demersurile de arestare nu putea să nu afecteze calitatea actului judecătoresc.

Deși procurorii nu anexau multe probe la demersurile lor și se pare că prezentau judecătorului de instrucție materialele dosarului penal, avocații au solicitat acces la materialele dosarului penal prezentate judecătorilor de către procurori doar în cinci din cele 652 de dosare studiate. Această inacțiune generală a avocaților, deși este nescuzabilă, poate fi explicată prin practica generală existentă în anul 2011 de a nu acorda apărării acces la materialele urmăririi penale prezentate de procuror judecătorului de instrucție.

În urma studierii dosarelor, nu a fost constatată o legătură causală între calitatea prestației avocatului și temeiul în baza căruia avocatul a compărut în proceduri. Se pare că calitatea asistenței juridice a variat nesemnificativ între avocații care au prestat servicii în bază de contract și cei care au acordat asistență juridică garantată de stat. A fost constatată totuși în rândul tinerilor avocați tendința de a fi mai combativi.

În perioada iulie – decembrie 2011, în Republica Moldova au fost examinate 1,425 de demersuri de aplicare a arestului. 85% dintre acestea au fost admise integral sau parțial. În șapte judecătoria, au fost admise 100% de demersuri. În ceea ce privește prelungirea arestului, din cele 1,207 demersuri examinate au fost admise integral sau parțial 83,1%. În 12 din cele 41 de instanțe în care își desfășurau activitatea judecători de instrucție au fost admise integral sau total 100% din demersurile de prelungire a arestului. Având în vedere calitatea dubioasă a demersurilor de arestare, acest procentaj este alarmant.

Comparativ cu anul 2005, încheierile judecătorești au devenit mai voluminoase din cauza reproducerii legislației relevante și a unor pasaje generale care sunt repetate

în toate hotărârile adoptate de același judecător. Totuși motivele reale din încheierile prin care se dispune aplicarea ori prelungirea arestării au rămas succinte și abstracte. În majoritatea cazurilor, judecătorii de instrucție nu se pronunță asupra bănuielii rezonabile, deși aceasta reprezintă o condiție esențială pentru arestare.

Apărarea ar trebui să aibă posibilități de a se pronunța asupra tuturor aspectelor invocate în susținerea demersului de arestare. Au fost întâlnite numeroase cazuri în care judecătorii de instrucție și-au motivat încheierile prin care au dispus arestarea în baza temeiurilor sau motivelor care nici nu au fost invocate de procuror. Invocarea motivelor sau temeiurilor noi de către judecător pentru a justifica arestarea lipsește apărarea de orice posibilitate de apărare.

Jurisprudența CtEDO pe marginea art. 5 CEDO în cauzele moldovenești este destul de bogată, iar judecătorii sunt obligați să respecte standardele care rezultă din jurisprudența CtEDO. Judecătorii de instrucție invocă această jurisprudență în motivarea hotărârilor lor. Totuși aceste referințe sunt pur declarative. Deseori soluția dată în încheierea de arestare este contrară jurisprudenței CtEDO citată în aceeași încheiere.

Judecătorii de instrucție admit mai mult de 80% din demersurile cu privire la arestare. Totuși, în a doua jumătate a anului 2011, au fost contestate doar circa 22% din încheierile judecătorului de instrucție. Acest fenomen se poate datora neîncrederii apărării în eficiența căilor de atac. O asemenea abordare nu este lipsită de logică, având în vedere că, deși majoritatea încheierilor judecătorilor de instrucție sunt prost motivate, în a doua jumătate a anului 2011, curțile de apel au admis doar 14% din recursurile apărării.

Instanțele de recurs admit în medie doar circa 20% din recursurile împotriva încheierilor cu privire la arestare. Mai mult de jumătate din recursurile admise în perioada iulie – decembrie 2011 au fost recursurile procurorilor. Rata de admitere a recursurilor procurorilor este de trei ori mai mare decât rata admiterii recursurilor apărării. Rata înaltă de admitere a recursurilor procurorilor, cel mai probabil, se datorează predispoziției acuzatoriale a judecătorilor curților de apel.

Ca și judecătorii de instrucție, curțile de apel în mare parte argumentează hotărârile lor prin motivări generale și abstracte, fără a face referire la circumstanțele cauzei și fără a răspunde la argumentele invocate de către părți în recurs. Carențele în motivarea deciziilor curților de apel încurajează practicile deficiente ale judecătorilor de instrucție. Se pare că judecătorii care examinează în recurs procedurile de arestare au o atitudine mult mai rezervată decât judecătorii de instrucție în ceea ce privește aplicarea măsurilor preventive non-privative de libertate.

1.1 CHESTIUNI GENERALE

Art. 5 par. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului (CEDO) prevede: „Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1.lit c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii.”

Potrivit art. 25 alin. 4 al Constituției Republicii Moldova (Constituția) și art. 11 alin. 3 CPP, „privarea de libertate, arestarea în procesul penal se permite numai în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile”.

Aplicarea arestării,¹ prelungirea, înlocuirea, încetarea sau revocarea acestei măsuri, precum și dispunerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate sunt exclusiv de competența judecătorului de instrucție, care trebuie să determine oportunitatea acestei măsuri în baza verificării multilaterale a materialelor prezentate (a se vedea art. 41 pct. 1, 2 CPP). Dispunerea arestării de către un organ judiciar și reglementarea detaliată a condițiilor, temeiurilor și a procedurii de aplicare a arestării au fost introduse pentru ca nici o persoană să nu fie lipsită de libertate în mod arbitrar sau fără ca acest lucru să fie absolut necesar.

Spre deosebire de reținere, arestarea poate fi solicitată doar după pornirea urmăririi penale. Aceasta rezultă din prevederile art. 279 alin. 1 CPP.

Arestarea în faza urmăririi penale poate fi dispusă doar în baza demersului înaintat de procuror în conformitate cu dispozițiile prevederilor art. art. 307 și 308 CPP. Demersul procurorului urmează a fi înregistrat în cancelaria judecătoriei de la sediul organului care efectuează urmărirea penală.

Dacă consideră necesară aplicarea arestării preventive, procurorul este obligat să depună demersul la judecătorie cu cel puțin trei ore până de expirarea termenului de reținere. Durata deținerii persoanei în arest preventiv în faza urmăririi penale nu poate depăși 30 de zile, iar în faza judecării cauzei – 90 de zile (art. 186 alin. 5 CPP).

¹ În acest caz și în continuare, prin cuvântul „arestare” și derivatele acestuia, înțelegem atât arestarea preventivă, cât și arestarea la domiciliu, cu excepția situațiilor când aceste măsuri sunt nominalizate distinct.

Dacă este necesar de a prelungi durata arestării preventive, procurorul urmează să depună demersul cu cel puțin cinci zile până la expirarea termenului de arestare stabilit anterior. Plenul Curții Supreme de Justiție (CSJ) a explicat în p. 17 al Hotărârii nr. 1, din 15 aprilie 2013 (Hotărârea Plenului nr. 1) că acest termen urmează a fi calculat reieșind din data și ora depunerii demersului în instanța de judecată. În p. 16 al Hotărârii Plenului nr. 1, a fost explicat că, dacă judecătorul constată depășirea acestor termene, în temeiul art. 230 alin. 2 CPP, el urmează să adopte o încheiere prin care respinge demersul de arestare, iar persoana urmează a fi pusă în libertate.

P. 14 al Hotărârii Plenului nr. 1 prevede că în demersul procurorului trebuie să fie indicate: fapta care face obiectul bănuirii sau învinuirii, prevederile legii penale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea respectivă, motivul, temeiul și necesitatea arestării preventive sau arestării la domiciliu, precum și faptul că învinuitului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive. La demers trebuie anexate materialele care confirmă condițiile și temeiurile prevăzute de lege privind aplicarea arestării. Copiile anexate urmează a fi autentificate prin hotărârea procurorului.

Conform p. 18 al Hotărârii Plenului nr. 1, până la depunerea în instanță, demersul și materialele care confirmă temeiurile de aplicare sau de prelungire a arestării urmează a fi prezentate apărătorului și acuzatului. Faptul că acuzatul și avocatul au primit copia demersului și materialele anexate se confirmă prin semnăturile lor, cu indicarea datei și orei, pe demersul de pe la judecătorul de instrucție.

Art. 307 alin. 2 și art. 308 alin. 2 CPP prevăd că demersul urmează a fi examinat fără întârziere de către judecătorul de instrucție. Examinarea are loc în ședință închisă. La ședință participă procurorul, apărătorul și acuzatul. În cazul acuzațiilor minore, este obligatorie participarea reprezentantului legal și al pedagogului sau psihologului. După depunerea demersului, procurorul este informat de către judecătorul de instrucție despre data și ora examinării acestuia. Punctul 20 al Hotărârii Plenului nr. 1 prevede că procurorul înștiințează acuzatul și avocatul acestuia despre data și ora examinării demersului. Dacă acuzatul este reținut, procurorul asigură escortarea acestuia la ședința de judecată. Demersul de arestare poate fi examinat în lipsa învinuitului doar dacă acesta se eschivează.

Hotărârea Plenului nr. 1 descrie în detalii ordinea de examinare a demersului. P. 25 al acesteia prevede că, după deschiderea ședinței, procurorul își argumentează demersul înaintat, se audiază acuzatul, avocatul se pronunță cu privire la temeinicia

demersului înaintat de procuror și se examinează materialele anexate la demers, inclusiv cele prezentate de apărător. După terminarea cercetării materialelor anexate de participanți, judecătorul de instrucție anunță luările de cuvânt ale procurorului, apărătorului și bănuitului/învinuitului (Acuzatul).

Examinând demersul de arestare, judecătorul de instrucție emite o încheiere motivată. Acesta poate admite sau respinge demersul. Art. 177 alin. 1¹ CPP menționează că încheierea trebuie să conțină următoarele: infracțiunea de care este acuzată persoana și existența bănuielii rezonabile că persoana a comis infracțiunea de care este acuzată; temeiurile aplicării sau prelungirii măsurii respective; necesitatea aplicării măsurii preventive; argumentele apărătorului și acuzatului, și motivele de admitere sau neadmitere a acestora.

Copia încheierii privind aplicarea sau prelungirea arestării este înmănată neîntârziat persoanei față de care este aplicată. Acuzatului i se comunică în limba pe care o înțelege motivele aplicării sau prelungirii în privința sa a arestării, precum și modul și termenul de atac al acestei măsuri. În baza încheierii de arestare, judecătorul eliberează un mandat de arestare care este înmănat procurorului și învinuitului. Acesta este de executare imediată.

Examinând demersul de arestare, judecătorul de instrucție este în drept să dispună aplicarea unei măsuri preventive mai ușoare. În cazul pronunțării încheierii privind liberarea provizorie a persoanei pe cauțiune, învinuitul este ținut în arest până la depunerea cauțiunii stabilite de judecător în contul bancar al instanței de judecată.

CSJ a explicat în p. 35 al Hotărârii Plenului nr. 1 că adresarea repetată cu demers privind arestarea în privința aceleiași persoane pentru aceleași fapte, se admite numai dacă, după respingerea demersului anterior apar circumstanțe noi care servesc temei pentru aplicarea față de acuzat a măsurii de arestare preventivă sau a arestării la domiciliu. Plenul a mai explicat că procurorul nu este în drept să invoce în demersul repetat motive sau temeiuri pe care a putut să le invoce în demersul precedent.

Judecătorii de instrucție din Republica Moldova examinează anual mai mult de 3,000 de demersuri de aplicare a arestării preventive. În tabelul de mai jos sunt prezentate informațiile cu privire la aceste demersuri examinate în anii 2000, 2006, 2009-2012.

Informațiile din tabelul anterior confirmă că, în pofida mai multor condamnări ale Republicii Moldova de către CtEDO pentru încălcarea dreptului la libertate, după 2009, numărul demersurilor de aplicare a arestării preventive a variat nesemnificativ. Totuși, raportată la numărul total de cauze penale transmise în instanța de judecată, rata demersurilor de arestare este într-o scădere lentă. Cu toate acestea, rata de admitere a demersurilor de aplicare a arestării preventive rămâne a fi mai mare de 80%.

1.2 ÎNREGISTRAREA ȘI EVIDENȚA DEMERSURILOR ȘI A DOSARELOR DE ARESTARE

Programul integral de gestionare a dosarelor (PIGD), în versiunea care funcționa în momentul examinării cauzelor monitorizate, nu permitea înregistrarea și gestionarea dosarelor examinate de judecătorul de instrucție. Evidența acestor dosare urma să fie exercitată doar în registre și fișe special elaborate pentru aceste categorii de dosare.

Conform art. 65 din *Instrucțiunea cu privire la ținerea lucrărilor de secretariat în curțile de apel și judecătorii* (în continuare – *Instrucțiune*), aprobată prin Hotărârea Plenului CSJ nr. 41 din 22 decembrie 2003 și Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) din 15 ianuarie 2004, la înregistrarea dosarelor și materialelor cu privire la arestare, judecătorii urmau să utilizeze următorii indici:

14 – pentru demersurile privind aplicarea arestării preventive (art.185 CPP) - anexa nr. 16(6);

15 – pentru demersurile privind aplicarea arestării la domiciliu (art.188 CPP) - anexa nr. 16(7);

16 – pentru demersuri privind prelungirea termenului arestului preventiv și arestul la domiciliu (art. 186 și 188 CPP – anexele nr. 16(8) și 16(9)).

Anexele 16(6-9) prezentau forma și conținutul registrelor, inclusiv următorii indicatori: data și ora primirii de către instanță a demersului și conținutul acestuia; data, ora și rezultatul examinării demersului, data transmiterii către părți a copieii încheierii, etc.

În baza Hotărârii CSM din 18 decembrie 2008, a fost abrogată *Instrucțiunea* din anul 2003 și aprobată o nouă *Instrucțiune* care a fost pusă în aplicare începând cu 1 ianuarie 2009, care a schimbat doar numerele anexelor ce specificau registrele de evidență a demersurilor de la 16 la 14. Forma și conținutul acestor registre au rămas aceleași.

Deși PIGD nu a fost completat cu compartimente menite să monitorizeze evidența și gestionarea dosarelor de către judecătorii de instrucție, CSM, prin Hotărârea nr. 93/7 din 2 martie 2011, a aprobat o nouă redacție a *Instrucțiunii* cu privire la ținerea manuală a lucrărilor de secretariat în judecătorii și curțile de apel. Aceasta prevedea că, începând cu 1 aprilie 2011, în lucrările de secretariat nu se va utiliza o serie de registre din anexele la *Instrucțiunea* din 18 decembrie 2008, inclusiv registrele nr. 14 (6)-14 (9). Ultimele urmau să fie înlocuite cu „fișa acțiunilor” pe categorii de cauze conform modelelor stabilite. Această fișă nu a fost adaptată la specificul de evidență și gestionare a dosarelor privind aplicarea și prelungirea arestării.

Excluderea registrelor 14(6-9) și includerea obligației de a întocmi doar fișa menționată, fără ajustarea PIGD, a lăsat acest domeniu de activitate al instanțelor de judecată fără o evidență sistematizată deoarece, în cazul dosarelor de arestare, judecătorii urmau să completeze doar fișele dosarelor.

Studiul a demonstrat o practică variată de evidență a demersurilor privind aplicarea și prelungirea arestului preventiv și a arestului la domiciliu. Unele judecătoria continuau să țină evidența acestor dosare pe bază de registre cu nr. 16 (6-9), după cum prevedea Instrucțiunea din 2003, în timp ce alte instanțe țineau evidența acestor dosare în registrele cu numerele 14 (6-9) conform Instrucțiunii din 2008. A treia categorie de instanțe (Judecătoria Glodeni și curțile de apel) au exclus evidența în bază de registre, perfectând doar fișe, în conformitate cu prevederile Instrucțiunii din 2011.

Studierea registrelor din judecătoria a confirmat că registrele sunt completate în mod superficial: nu sunt indicate toate datele care sunt prevăzute în rubricile registrelor; uneori nu este indicată ora înregistrării demersului în cancelarie, ceea ce face imposibilă verificarea respectării termenului de trei ore; nu este indicat ce se solicită în demersul procurorului; uneori nu este respectată consecutivitatea înregistrării demersului în funcție de data intrării acestuia în instanțe; în unele judecătoria se ține un singur registru pentru toate demersurile de aplicare și prelungire a arestului preventiv și a arestului la domiciliu; nu este indicată data înmânării copiei încheierii. În unele instanțe, cum ar fi judecătorii Ceadâr-Lunga, Briceni, Șoldănești, Fălești, în registrele de prelungire a arestului preventiv sunt înregistrate și cazurile de prelungire a acestei măsuri în faza de judecare a cauzei, deși în aceste registre se ține doar evidența demersurilor examinate de judecătorul de instrucție în faza de urmărire penală.

În unele judecătoria nu coincide numărul dosarului din registru cu numărul dosarului examinat (ex. Judecătoria Fălești). În judecătorii Ungheni, Rezina, Sîngerei, sect. Ciocana, mun. Chișinău, Comrat, Florești sau Soroca, în registru nu este indicat numărul dosarului, ci doar numele, prenumele persoanei și articolul incriminat din Codul Penal (CP).

În Tabelul nr. 2, sunt prezentate datele statistice cu privire la demersurile de arestare examinate în fiecare instanță de judecată din țară în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011. Conform tabelului nr. 2, există o divergență mare între datele acumulate de experți din registrele instanțelor și datele din rapoartele prezentate de către instanțele judecătorești la DAJ. Deoarece autorii studiului au lucrat nemijlocit cu registrele, fișele și dosarele din instanțele de judecată, studiul se bazează pe informații obținute din aceste surse.

TABELUL NR. 1. DATE STATISTICE DESPRE DEMERSURILE DE APLICARE A ARESTĂRII PREVENTIVE EXAMINATE ÎN ANII 2000, 2006, 2009, 2010, 2011 și 2012¹

Anul	Nr. cauze penale transmise în instanța de judecată	Nr. demersuri	Raportat la nr. de cauze penale transmise în instanța de judecată	Variația numărului demersurilor față de anul anterior indicat	Demersuri admise de judecător	% de demersuri admise
2000		6,266			5,104	81.4%
2006	13,517	5,083	36.5%	- 18.9%	4,025	79.2%
2009	9,525	3,427	36%	- 32.6%	2,878	84%
2010	9,941	3,287	32.7%	- 0.4%	2,814	85.6%
2011	10,846	3,306	30.5%	+ 0.5%	2,674	80.9%
2012	11,720	3,342	28.5%	+ 1.1%	2,682	80.25%

¹ Datele din acest tabel au fost luate din rapoartele DAJ.

Deși, conform prevederilor art. 308 alin. 4 și 6 CPP, la soluționarea demersului judecătorul de instrucție are două opțiuni – de a admite sau de a respinge demersul, fiind în drept concomitent cu respingerea demersului să aplice o altă măsură preventivă mai ușoară, a fost constatat faptul că unii judecători de instrucție, în dispozitiv indică admiterea parțială a demersului cu aplicarea altei măsuri. Se pare că judecătorii de instrucție înțeleg diferit sintagma “admis parțial”. Unii judecători consideră că demersul este admis parțial atunci când se admite demersul și se dispune arestarea pe o perioadă mai mică decât cea solicitată de procuror, iar alții și în cazul în care se respinge demersul și se dispune arestarea la domiciliu.

TABELUL NR. 2. DATELE PRIVIND DEMERSURILE DE ARESTARE EXAMINATE ÎN PERIOADA 1 IULIE - 31 DECEMBRIE 2011 (CU FUNDAL ÎNCHIS SUNT MARCATE INFORMAȚIILE DIN RAPOARTELE PREZENTATE DAJ)

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă				Demersuri de prelungire a arestului preventiv			
	demersuri admise integral	demersuri admise parțial	demersuri respinse	demersuri respinse	demersuri admise integral	demersuri admise parțial	demersuri respinse	demersuri respinse
Anenii Noi	24	18	0	6	8	8	0	0
	24	18	0	6	7	7	0	0
Basarabasca	16	7	7	2	8	6	0	2
	9	9	0	0	5	5	0	0
Bălți	65	38	15	27	43	31	7	5
	Nu sunt date				11	10	0	1
Bender	6	4	0	2	8	7	0	1
	6	5	0	1	16	15	0	1
Botanica, mun. Chișinău	138	45	77	16	81	24	47	10
	137	83	0	54	80	80	0	0
Briceni	23	23	0	0	17	17	0	0
	23	23	0	0	17	17	0	0
Buiucaeni, mun. Chișinău	139	67	38	34	128	51	45	32
	127	105	0	22	115	90	0	25
Cahul	37	25	0	12	21	19	0	2
	38	26	0	12	20	14	0	6

Cantemir	22	18	0	4	18	18	0	18	0	0
Călărași	22	18	0	4	18	18	0	18	0	0
	38	28	3	7	13	13	0	13	0	0
Ceadir-Lunga	37	37	0	0	14	14	0	14	0	0
	22	21	0	1	15	15	0	15	0	0
Centru, mun. Chișinău	20	16	0	4	23	23	0	23	0	0
	243	185	30	28	331	251	59	316	0	15
Cimișlia	17	16	0	1	19	18	0	18	0	1
	18	16	0	2	42	42	0	42	0	0
Ciocana, mun. Chișinău	106	61	11	34	79	74	1	74	1	4
	106	72	0	34	86	80	0	80	0	6
Comrat	15	15	0	0	11	8	0	8	0	3
	16	16	0	0	13	0	0	0	0	3
Criuleni	36	34	0	2	35	28	0	28	0	7
	36	28	0	8	25	19	0	19	0	6
Dondușeni	8	8	0	0	5	3	0	3	0	2
	8	8	0	0	5	3	0	3	0	2
Drochia	9	8	0	1	5	3	0	3	0	2
	10	9	0	1	3	3	0	3	0	0
Dubăsari	7	5	2	0	2	0	2	0	2	0
	7	7	0	0	2	2	0	2	0	0

Edineț	13	9	0	4	7	6	0	1
	13	9	0	4	7	6	0	1
Fălești	12	11	0	1	8	6	0	2
	11	10	0	1	4	3	0	1
Florești	3	3	0	0	4	3	0	1
	20	17	0	3	4	2	0	2
Glodeni	10	6	1	3	9	8	1	0
	11	7	0	4	8	7	0	1
Hîncești	28	16	8	4	28	14	6	9
	29	25	0	4	28	19	0	9
Ialoveni	44	38	0	6	24	22	0	2
	41	34	0	7	33	28	0	5
Leova	20	18	0	6	7	5	1	1
	29	21	0	8	8	6	0	2
Nisporeni	15	13	0	2	14	12	0	2
	4	3	0	1	14	13	0	1
Ocnîța	9	7	2	0	14	12	1	1
	5	5	0	0	14	14	0	0
Orhei	45	38	4	3	31	21	0	2
	45	39	0	6	31	26	0	5
Rezina	14	13	0	1	6	6	0	
	14	13	0	1	7	7	0	0
Raionul Rîșcani	16	14	0	2	15	13	0	2
	20	18	0	2	18	17	0	1

Rîșcani, mun. Chișinău	nu poate fi stabilit									
	119	93	0	26	171	121	0	50		
Sîngerei	12	11	0	1	9	8	0	1		
Soroca	12	11	0	1	9	8	0	1		
	16	13	0	3	3	3	0	0		
	43	37	0	6	32	30	0	2		
Strășeni	60	49	4	7	27	15	0	12		
	88	67	0	21	27	15	0	12		
Șoldănești	13	5	0	8	3	0	0	0		
	13	5	0	8	4	4	0	0		
Ștefan -Vodă	35	24	0	11	9	4	0	5		
	35	24	0	11	14	8	0	6		
Taraclia	19	4	12	3	11	10	0	1		
	21	17	0	4	11	11	0	0		
Telenești	17	14	0	3	8	8	0	0		
	16	14	0	2	9	9	0	0		
Ungheni	47	37	1	9	12	12	0	0		
	50	41	0	9	11	10	0	1		
Vulcănești	6	6	0	0	21	13	4	4		
	9	8	0	1	19	19	0	0		

1.3 RESPECTAREA TERMENELOR PREVĂZUTE DE LEGE PENTRU DEPU- NEREA DEMERSURILOR DE ARESTARE

Conform art. 186 CPP, demersul de arestare urmează a fi depus în instanța de judecată cu cel puțin trei ore până la expirarea termenului de reținere, care este de 72 de ore pentru maturi și de 24 de ore pentru minori. Demersul de prelungire a arestului urmează a fi depus cu cel puțin cinci zile până la expirarea termenului arestului dispus anterior.

În mare parte judecătorii de instrucție considerau că nerespectarea acestor termene nu duce la respingerea demersului. În p. 16 al Hotărârii Plenului nr. 1, CSJ a explicat că, dacă se constată depășirea acestor termene, demersul de arestare urmează a fi respins, iar persoana urmează a fi pusă în libertate.

În cadrul examinării dosarelor de către judecătorii de instrucție, autorii raportului au verificat în ce măsură au fost respectate termenele de depunere a demersului. Rezultatele acestor verificări sunt prezentate în Tabelul nr. 3.

Conform datelor din Tabelul nr. 3, doar în 61,5% din cauzele examinate a fost confirmat faptul că demersurile de arestare au fost depuse în termen de trei ore, în 9% termenul nu a fost respectat, iar în 21,8% din cazuri respectarea termenului nu a putut fi stabilită, deoarece nici în demers și nici în registrul de evidență a demersurilor de arestare nu este indicată ora înregistrării demersului în instanța de judecată.

Nu există o practică uniformă cu privire la înregistrarea orei depunerii demersului de arestare. În unele instanțe ora înregistrării demersului este indicată doar în registru, în timp ce în alte judecătorii, doar pe demers. În următoarele judecătorii ora depunerii demersului nu este indicată nici pe demers și nici în registru: la Strășeni – 15 demersuri, Ciocana – 11 demersuri, Hîncești – nouă demersuri, Basarabeasca – patru demersuri, Comrat – patru demersuri etc. Aceste omisiuni sunt greu de explicat, având în vedere că în aceleași instanțe, în alte cazuri, ora este indicată. La Judecătoria Glodeni evidența demersurilor este realizată doar în fișe, în care ora înregistrării demersului nu este indicată, iar registrul de evidență a demersurilor lipsește. Au fost atestate și cazuri, cum ar fi la Judecătoria Ștefan-Vodă, când demersul de arestare este transmis în instanța judecătorească cu scrisoare de însoțire, pe care se aplică ștampila de înregistrare cu data și ora primirii.

TABELUL NR. 3. DATELE PRIVIND RESPECTAREA TERMENULUI DE DEPUNERE A DEMERSURILOR DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă				Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	Depuse în termen	Nedepuse în termen	Depuse în lipsa acuza-tului	Nu poate fi stabilit	Dosare studiate	Depus în termen	Nedepuse în termen	Nu poate fi stabilit un termen
Anenii Noi	8	6	2			6	4	2	
Basarabeasca	5		1		4	3	2	1	
Bălți	20	14	3	2		16	5	11	
Bender	3	2		1		4	2	2	
Botanica	27	21	1	3	2	27	5	22	
Briceni	5	3			2	3	1	2	
Buiucani	18	16	1		1	16	4	12	
Cahul	13	10	2	1		7	2	5	
Cantemir	4	3			1	4	3		1
Calărași	6	2		4		1		1	
Ceadir-Lunga	6			4	2	3	1	1	1
Centru	30	24	3	1	2	46	22	24	
Cimișlia	4	2		1	1	5	2	3	
Ciocana	11				11	16	16	0	
Comrat	4				4	2	2		
Criuleni	8	7		1		7	4	3	
Dondușeni	2		1		1	2	2		

Drochia	4	2	2				7	6	1	
Dubăsari	2	2					1	1		
Edineț	4	4					4	1	3	
Fălești	6	3		2		1	7	1	6	
Florești	3	3					4	4		
Glodeni	3		1			2	2	1	1	
Hîncești	11		2		9		13		1	12
Ialoveni	13	11	1	1			20	8	11	1
Leova	7	7	1		2		1	1		
Nisporeni	3	2	1				4	2	2	
Ocnîța	3				2		4			4
Orhei	14	7	2	2	3		11		11	
Rezina	4	2			2		3	3		
Rîșcani	6	2	1		3		8	4	4	
Rîșcani, Chișinău	22	19		2			27	5	20	2
Sîngerei	5	3			2		4	2	1	1
Soroca	5	5					2	2		
Strășeni	15				15		9	5		4
Șoldănești	5	3	2				3	1	2	
Ștefan-Vodă	8	7	1				2	2		
Taraclia	6	6					3	3		
Telenеști	4	3	1				2	1	1	
Ungheni	6	4	1	1			6	1	5	
Vulcănești	2	1				1	2	1	1	
total	335	61,5%	9,0%	7,8%	21,8%		317	41,6%	50,2%	8,2%

Se pare că, în anul 2011, instanțele judecătorești nu „reacționează” mereu la omiterea termenului de 3 ore. Astfel, la Judecătoria Drochia în dosarul nr. 14-6 a fost constatată situația în care demersul de aplicare a arestului a fost înregistrat în cancelaria judecătoriei cu 50 de minute înainte de expirarea termenului de reținere, iar instanța a admis demersul procurorului, aplicând arestul preventiv pentru un termen de 30 de zile.

Pe de altă parte, judecătorii nu au admis demersurile de arestare în cazul în care demersul a fost depus după expirarea termenului de reținere. În cadrul dosarului nr. 14-45, Judecătoria Hîncești a respins demersul de arestare deoarece acesta a fost depus peste 55 de minute după expirarea termenului de reținere. În dosarul nr. 14-49, demersul de arestare a fost respins de aceeași instanță, pe motiv că a fost depus după expirarea termenului de reținere. În ambele cazuri, Judecătoria Hîncești nu s-a pronunțat privind temeiurile de arestare invocate în demersul procurorului, ci a motivat încheierea doar prin expirarea termenului de reținere până la înregistrarea demersului de arestare. Judecătorul a făcut referire la prevederile pct. 16 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 4 din 28 martie 2005 *Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu.*²

Destul de des nu era respectat nici termenul de cinci zile de înregistrare a demersurilor privind prelungirea arestului preventiv. După cum rezultă din Tabelul nr. 3, doar în 41,6% din dosarele examinate a fost respectat termenul de cinci zile. În 50,2% de dosare, termenul nu a fost respectat, iar în 8,2% de cazuri respectarea termenului nu a putut fi stabilită, deoarece nu existau informații cu privire la data și ora depunerii demersului.

În unele instanțe, nu este respectat termenul de cinci zile în mai mult de jumătate din numărul demersurilor. Astfel, nu a fost respectat acest termen la judecătoriile: Centru – în 24 de dosare, Rîșcani, mun. Chișinău – în 20 de dosare, Buiucani – în 12 dosare, Ialoveni – în 11 dosare, Orhei – în 11 dosare, Bălți – în 11 dosare, Ungheni – în cinci dosare etc. În unele cazuri, demersul de prelungire a arestării a fost înregistrat în ziua expirării termenului de arest, ceea ce îngreunează sau chiar face imposibilă pregătirea unei apărări eficiente. Deși termenele de înregistrare a demersului nu erau respectate de către procuror, judecătorii de instrucție au admis majoritatea demersurilor respective și au aplicat arestul preventiv, iar avocații nu au contestat marea majoritate a încheierilor judecătorului de instrucție pronunțate în aceste cazuri.

Procentajul demersurilor în care nu a fost respectat termenul de cinci zile (50,2%) este considerabil mai mare decât cel privind nerespectarea termenului de trei ore (9,0%). Acest fapt este surprinzător, având în vedere că în cazul termenului de cinci zile persoana se afla deja în arest, procurorul a avut mai mult timp la dispoziție pen-

² Abrogată prin Hotărârea Plenului CSJ nr. 1.

tru a pregăti cauza, iar majoritatea probelor necesare pentru arestare au fost deja acumulate pentru procedurile de arestare anterioare. Această stare de fapt, coroborată cu calitatea insuficientă a motivării demersurilor de arestare, sugerează că nerespectarea termenelor de trei ore sau cinci zile ține mai degrabă de atitudinea procurorilor decât de dificultățile apărute în acumularea probelor necesare pentru arestare.

1.4 CONȚINUTUL DEMERSULUI DE ARESTARE

Punctul 14 al Hotărârii Plenului nr. 1 prevede că în demersul procurorului trebuie să fie indicate: fapta care face obiectul bănuirii sau învinuirii, prevederile legii penale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea respectivă, motivul, temeiul și necesitatea arestării preventive sau arestării la domiciliu, precum și faptul că învinuitului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive. La demers trebuie anexate materialele care confirmă condițiile și temeiurile prevăzute de lege privind aplicarea arestării.

Pentru a spori calitatea demersurilor de arestare, Procuratura Generală a elaborat un model al demersului de arestare, care conține secțiuni speciale cu privire la bănuiala rezonabilă și temeiurile pentru arestare. Majoritatea demersurilor urmau acest model. Cea mai mare parte a demersurilor studiate conținea următoarele compartimente:

- a) partea introductivă (denumirea, data, luna, anul, locul, nr. dosarului penal, referirea la prevederile CPP care reglementează depunerea demersului; solicitarea de aplicare sau de prelungire a arestării, termenul solicitat al arestării, datele de identitate ale acuzatului, precum și informații privind reținerea acestuia;
- b) fapta incriminată (circumstanțele de fapt stabilite, care, de regulă, sunt preluate din ordonanța de începere a urmăririi penale sau din ordonanța de punere sub învinuire, precum și încadrarea faptei conform prevederilor CP;
- c) bănuiala rezonabilă (în această parte sunt, de obicei, indicate normele relevante din CPP și probele care confirmă bănuiala rezonabilă);
- d) riscurile de eschivare, împiedicare a urmăririi penale sau de comitere a altor infracțiuni;
- e) imposibilitatea aplicării măsurilor mai puțin severe;
- f) informații despre avocatul acuzatului (de regulă, se indică numele și prenumele apărătorului, precum și menționarea faptului dacă participarea are loc din oficiu sau pe bază de contract).

La demers urmează a fi anexate materialele care confirmă temeiurile de aplicare a arestării preventive sau arestării la domiciliu. Deși aproape în fiecare demers este menționată sintagma „*anexă pe ..... file*”, nu a fost constatat nici un caz în care să fie indicat numărul filelor.

În cadrul cercetării a fost constatat faptul că, destul de des, procurorii și judecătorii confundă motivele cu temeiurile reținerii. Am stabilit că sunt destul de răspândite demersurile de arestare sau de prelungire a arestului în care sunt reproduse temeiurile pentru arestare prevăzute în CPP, fără indicarea motivelor pentru care se susține că reclamantul ar putea împiedica procesul, s-ar putea ascunde sau săvârși alte infracțiuni.

De obicei, motivarea demersurilor de arestare și de prelungire a arestării cu privire la aceeași persoană are un conținut aproape identic. De asemenea, în demersurile depuse de același procuror în cauze similare motivarea era de obicei aceeași. Examinând procesele-verbale ale ședințelor de judecată, am constatat că, chiar dacă în demers nu au fost prezentate suficiente probe sau argumente, în ședința de judecată procurorii aduceau argumente suplimentare, care păreau a fi destul de convingătoare *prima facie*. Aceste elemente sugerează că mulți procurori aveau o atitudine neglijentă față de conținutul demersurilor de arestare. Rata înaltă de admitere a demersurilor de arestare (a se vedea Tabelul nr. 1 de mai sus) sugerează că acest fapt se datorează *inter alia* toleranței atitudinii procurorilor de către judecătorii de instrucție.

În ceea ce privește riscurile care justifică arestarea, a fost constatată tendința procurorilor de a invoca toate cele trei riscuri prevăzute de legislația națională – riscul de eschivare, de influențare a urmăririi penale și de comitere a altor infracțiuni. Astfel, în cele 652 de dosare examinate, procurorii au invocat aceste riscuri de 1,564 de ori. Aceasta înseamnă că, în medie, procurorii au invocat toate cele trei riscuri în 80% din demersuri. Este puțin probabil ca toate cele trei riscuri să se regăsească într-un număr mare de cauze. Invocarea frecventă a tuturor riscurilor mai degrabă confirmă că procurorii nu sunt siguri că există vreun risc care ar justifica arestarea și invocă toate riscurile ca măsură de precauție.

Cu regret, demersurile de arestare arată mai mult ca documente declarative decât ca înscrisuri care conving. Ele mai degrabă enumeră probele decât explică cum confirmă aceste probe implicarea acuzatului și necesitatea arestării. Se pare că aceasta se datorează nu doar insuficienței probelor, ci și abilităților reduse ale unor procurori de a convinge. Această aparență este susținută și de faptul că argumentele apărării cunoscute de procuror, de obicei, nu sunt combătute în demersul de arestare.

Destul de des, procurorii au susținut că dispun de „informații operative” care

confirmă riscurile ce justifică arestarea. Având în vedere „confidențialitatea” informațiilor operative, este evident că astfel de declarații nu au fost susținute prin probe anexate la demers și puse la dispoziția apărării. Numărul mare al referirilor la „informațiile operative” în demersurile de arestare sugerează că mulți procurori încă mai sunt ghidați de practicile din perioada sovietică, când apărarea nu putea avea acces la materialele invocate pentru arestare. Faptul că peste mai mult de opt ani de la intrarea în vigoare a noului CPP, care impune acordarea accesului pentru apărare la toate materialele invocate pentru arestare, în demersurile de arestare se mai făcea referire la „informații operative” confirmă faptul că judecătorii de instrucție încă mai țin cont de atare argumente.

Studierea demersurilor de prelungire a arestării au confirmat că procurorii continuau să invoce în demersurile de prelungire a arestării argumentele aduse în demersurile de arestare și care nu au fost acceptate de judecătorii de instrucție. De asemenea, demersurile de prelungire se refereau destul de rar la probele noi acumulate în cadrul urmăririi penale sau la contraprobele prezentate de apărare în cadrul procedurilor de examinare a demersului inițial de arestare. Aceste două elemente susțin aparența că, pentru prelungirea arestării, procurorii, în cele mai dese cazuri, copiază demersul de arestare și intervin în text cu schimbări minore. Acest fapt poate fi observat cu ușurință în urma comparării demersului de arestare cu demersurile de prelungire a arestării.

În continuare, vor fi prezentate în detaliu constatările în ceea ce privește conținutul demersurilor de arestare.

1.4.1 BĂNUIALA REZONABILĂ PRIVIND SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII DE CĂTRE ACUZAT

Art. 5 para. 1 lit. c) CEDO și art. 176 alin. 2 CPP permit lipsirea de libertate a unei persoane doar dacă există o “bănuială rezonabilă” că această persoană a săvârșit o infracțiune. Bănuiala rezonabilă presupune existența faptelor sau a informațiilor care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârși infracțiunea. Faptul că o bănuială este invocată cu bună-credință nu este suficient (hot. *Mușuc v. Moldova*, 6 noiembrie 2007, para.31). Ceea ce poate fi considerat „rezonabil” depinde de toate circumstanțele cauzei. Procurorului îi revine în fiecare caz concret să dovedească existența acestei bănuieli prin referiri la probe concrete.

În Tabelul nr. 4 sunt prezentate informații cu privire la conținutul demersurilor de arestare examinate în ceea ce privește bănuiala rezonabilă.

În majoritatea demersurilor studiate, sunt menționate probele acuzării care au format concluzia asupra bănuielii rezonabile privind săvârșirea infracțiunii de către

acuzat. În 77,4% din demersurile de arestare și 75,5% din demersurile de prelungire a arestării, „bănuiala rezonabilă” că a fost comisă o infracțiune este confirmată de probele anexate. Totuși, nu întotdeauna este concretizată legătura logică dintre acuzat și fapta presupusă, care ar permite să fie bănuită implicarea persoanei respective în săvârșirea faptei prejudiciabile. În 22,6% din demersurile de arestare și în 24.5% din demersurile de prelungire examinate, procurorul doar a indicat că bănuiala rezonabilă există, fără însă a lămuri care sunt faptele în susținerea acestei poziții.

În 17 cazuri (2,2% din demersurile examinate), procurorul nici nu s-a referit în demersul său la o bănuială rezonabilă, ceea ce reprezintă o omisiune deosebit de serioasă. 12 din aceste omisiuni au avut loc în Chișinău (șase demersuri au fost depuse la Judecătoria Buiucani, patru demersuri la Judecătoria Centru și două demersuri la Judecătoria Botanică). Multe dintre aceste demersuri au fost admise, ceea ce ridică semne serioase de întrebare în ceea ce privește calitatea activității judecătorilor de instrucție.

TABELUL NR. 4. DATE PRIVIND INVOCAREA BĂNUELI REZONABILE ÎN DEMERSURILE DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat
Anenii Noi	8		7	1	6		6	
Basarabasca	5	1	3	1	3		3	
Bălți	20		19	1	16		14	2
Bender	3		3		4		2	2
Botanica	27	2	20	5	27		22	5
Briceni	5		3	2	3		3	
Buiucani	18	4	13	1	16	2	12	2
Cahul	13		12	1	7		5	2
Cantemir	4		2	2	4		4	
Călărași	6		6		1		1	
Ceadir-Lunga	6		6		3		1	2
Centru	30		16	14	46	4	27	15
Cimișlia	4		4		5		5	
Ciocana	11		10	1	16		15	1
Comrat	4		2	2	2		2	
Criuleni	8		8		7		6	1
Dondușeni	2		1	1	2			2
Drochia	4		4		7		7	
Dubăsari	2			2	1			1

Edineț	4		3	1	4	1	3
Fălești	6		6		7		7
Florești	3			3	4		4
Glodeni	3		3		2		2
Hîncești	11		11		13		12
Ialoveni	13		4	9	20		13
Leova	7		6	1	1		1
Nisporeni	3		3		4		4
Ocnuța	3		2	1	4		4
Orhei	14		9	5	11		5
Rezina	4			4	3		3
Rîșcani	6		2	4	8		1
Rîșcani, mun. Chișinău	22		15	7	27		20
Sîngerei	5		5		4		4
Soroca	5		5		2		2
Strășeni	15		12	3	9		8
Șoldănești	5		5		3		3
Ștefan-Vodă	8		8		2		1
Taraclia	6		6		3		3
Telenești	4		4		2		2
Ungheni	6		4	2	6		6
Vulcănești	2		2		2		1
Total	335	7	77,4%	22,6%	317	7	75,5%
							24,5%

De obicei, în partea ce se referă la bănuiala rezonabilă, sunt consemnate circumstanțele de fapt care sunt incriminate învinutului, fără a preciza probele care le dovedesc și legătura acestora cu împrejurările respective. Chiar dacă în demersurile procurorului sunt, de obicei, enumerate probele acuzării, demersul nu motivează care din faptele incriminate sunt confirmate de acestea. Deseori, probele în cauză nu sunt anexate la demers. Uneori, referindu-se la o bănuială rezonabilă, procurorii doar enumeră în mod general câteva mijloace de probă, fără a explica care fapte sunt confirmate prin acele mijloace de probă.

Au fost constatate și cazuri când la demersul de arestare erau anexate mai multe probe și acte care confirmă „bănuiala rezonabilă”, însă la acestea nu se face referire în demers. Toate aceste constatări fortifică aparența cu privire la atitudinea neglijentă a procurorilor față de conținutul demersurilor de arestare.

În unele demersuri de arestare sau de prelungire a arestării au fost invocate, pentru justificarea bănuiei rezonabile, fapte care nu au nimic în comun cu bănuiala rezonabilă. Astfel, în demersul de arestare în cadrul dosarului nr. 14-38 înregistrat la Judecătoria Leova este menționat că acuzatul „după comiterea infracțiunii se eschivează de la urmărirea penală, nu are un loc permanent de trai”. Astfel de exemple determină aparența că uneori procurorii nu consideră bănuiala rezonabilă o chestiune care urmează a fi discutată în cadrul procedurilor de arestare. Referirea procurorilor la probele dosarului este făcută mai degrabă pentru a convinge judecătorul că a fost comisă o infracțiune decât pentru a proba că acuzatul este implicat în această infracțiune. Se pare că și judecătorii de instrucție acceptă o astfel de abordare. În multe încheieri ale judecătorilor de instrucție se menționează doar că urmărirea penală a fost pornită legal, rezumând că, dacă a fost pornită cauza, există o bănuială rezonabilă.

1.4.2. RISCUL ESCHIVĂRII

Riscul eschivării acuzatului este invocat în demersul procurorului în mai mult de 90% din demersurile studiate. Totuși, din materialele cauzei, a rezultat că numai în 51,9% din demersurile de aplicare a arestării și în 44,7% din demersurile de prelungire a măsurii respective, acest temei a rezultat din materialele dosarului. Mai multe detalii în acest sens pot fi găsite în Tabelul nr. 5.

Majoritatea demersurilor de prelungire a arestării în care a fost invocat „riscul eschivării” au un conținut similar demersurilor care au stat la baza arestării. Deși în demersurile de prelungire a arestării este invocat faptul că arestarea și-a păstrat actualitatea, de obicei procurorii nu susțin această declarație prin probe.

TABELUL NR. 5. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI ESCHIVĂRII ÎN DEMERSURILE DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat
Anenii Noi	8			8	6			6
Basarabasca	5		4	1	3		3	
Bălți	20	3	16	1	16	4	7	5
Bender	3			3	4	1	2	1
Botanica	27	2	21	4	27	2	19	6
Briceni	5		2	3	3		1	2
Buiucani	18		9	9	16		9	7
Cahul	13	2	2	9	7	2	1	4
Cantemir	4			4	4		4	
Călărași	6		5	1	1			1
Ceadir-Lunga	6	1	4	1	3		2	1
Centru	30		2	28	46	1	6	39
Cimișlia	4		3	1	5		2	3
Ciocana	11		6	5	16		11	5
Comrat	4		1	3	2			2
Criuleni	8		8		7		2	5
Dondușeni	2		2		2		2	
Drochia	4		4		7			7
Dubăsari	2		1	1	1			1

Edineț	4				4	4	1		3
Fălești	6	2	2	2	7	1		1	5
Florești	3		3		4				4
Glodeni	3		2	1	2	1		1	
Hîncești	11		7	4	13			6	7
Ialoveni	13		2	11	20			5	15
Leova	7		3	4	1			1	
Nisporeni	3		2	1	4	1		1	2
Ocnîța	3		2	1	4			4	
Orhei	14		9	5	11			5	6
Rezina	4		3	1	3	1		1	1
Rîșcani	6		3	3	8			3	5
Rîșcani, mun. Chișinău	22		15	7	27			21	6
Sîngerei	5		5		4	1		3	
Soroca	5		1	4	2			2	
Strășeni	15		9	6	9			3	6
Șoldănești	5			5	3				3
Ștefan-Vodă	8		8		2			1	1
Taraclia	6	2		4	3	1		1	1
Telenești	4		2	2	2			1	1
Ungheni	6		1	5	6			2	4
Vulcănești	2	1	1		2			1	1
Total	335	13	51,9%	48,1%	317	17		44,7%	55,3%

În mai mult de jumătate de cazuri, invocarea riscului eschivării nu era susținută prin probe anexate la demersul procurorului. În pofda acestui fapt, mai mult de 80% din demersurile de arestare au fost admise de către judecători (a se vedea Tabelul nr. 2 de mai sus).

Au fost constatate cazuri când riscul eschivării este motivat în exclusivitate prin gravitatea infracțiunii sau prin faptul că acuzatul a fost anterior condamnat. Unele argumentări ale „riscului eschivării” consemnate de procuror în demers nu au o legătură causală cu eschivarea. Pentru a prezenta adecvat situația am considerat necesar de a reproduce unele pasaje din demersurile studiate: *„este incriminată o infracțiune mai puțin gravă, fapt care duce la concluzia că învinuitul va întreprinde măsuri pentru a evita răspunderea penală, sau să-și ușureze poziția sa în detrimentul caracterului obiectiv al urmăririi penale”*; *„mai este un dosar penal în privința lui – însă dosarele nu sunt conexe și din al doilea dosar nu este anexat nimic la demers”*; *„nu este angajat în câmpul muncii, nu are o sursă legală de întreținere, infracțiunea este gravă, nu este căsătorit, nu are copii la întreținere”*; *„arestul poate să influențeze pozitiv mersul urmăririi penale”*; *„nu este angajat în câmpul muncii, nu sunt date despre starea lui materială, nu are la întreținere pe nimeni”*; *„aflarea lui la libertate ar prejudicia aflarea adevărului”*; *„cu scopul eschivării de la răspunderea penală a refuzat să facă declarații”* etc. Judecătoria Botanica, mun. Chișinău, a examinat demersul de arestare nr. 14-221, în care, pe lângă alte argumente în favoarea existenței „riscului eschivării”, este invocat faptul că acuzatul „nu este căsătorit.” Acest argument a fost invocat ulterior în două demersuri de prelungire a arestului aceleiași persoane. În trei demersuri de prelungire a arestării aceleiași persoane, examinate de Judecătoria Ciocana, mun. Chișinău, în cadrul dosarului nr. 16-122, s-a susținut că riscul eschivării este bazat pe faptul că *„învinuitul, conștientizând severitatea pedepsei penale, ar putea să se eschiveze de la organul de drept, datele operative de investigație permit a-l considera persoană socialmente periculoasă”*.

1.4.3. RISCUL INFLUENȚĂRII URMĂRIII PENALE

Riscul influențării urmăririi penale a fost invocat de procurori în 283 din cele 335 de demersuri de arestare studiate (86%) și în 280 din cele 317 demersuri de prelungire studiate (88%). CtEDO a menționat în repetate rânduri că pericolul ca persoana acuzată să influențeze buna desfășurare a procedurilor nu poate fi invocat *in abstracto*, ci trebuie susținut prin probe bazate pe fapte (ex. *Becciev c. Moldovei, hot. 4 octombrie 2005*). Din dosarele examinate a rezultat că doar în 21,9% din demersurile privind aplicarea arestării și în 18,2% din demersurile privind prelungirea acestei măsuri riscul eschivării s-a dovedit a fi întemeiat. În Tabelul nr. 6 sunt prezentate mai multe informații în acest sens.

Numărul mare al cauzelor în care riscul influențării urmăririi penale este invocat și procentajul redus al cazurilor în care riscul există sugerează că deseori procurorii invocă acest risc fără a avea o fundamentare reală. Au fost constatate și cazuri când riscul influențării urmăririi penale este motivat în exclusivitate prin gravitatea infracțiunii sau prin faptul că acuzatul a fost anterior condamnat.

În urma studierii dosarelor, s-a cristalizat concluzia că unii procurori se referă la riscul influențării urmăririi penale nu doar atunci când acuzatul ar putea întreprinde acțiuni care ar afecta probatoriul sau cursul urmăririi penale, ci și atunci când acuzatul nu colaborează cu acuzarea. În dosarul nr. 16-80, Judecătoria Ceadâr-Lunga a acceptat argumentul procurorului că acuzatul poate influența urmărirea penală deoarece nu și-a recunoscut vina. O astfel de motivare este în mod evident contrară standardelor CtEDO (a se vedea hot. *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, 23 octombrie 2007, para. 51). Totuși astfel de argumente se regăsesc destul de des în demersurile de arestare. În mai multe demersuri, procurorii au invocat că există riscul că acuzatul „va influența organul de urmărire penală”. Astfel de argumente ar trebui invocate cu maximă discreție, deoarece sugerează că procurorii nu au deplină încredere în colegii lor sau în ofițerii de urmărire penală.

În unele demersuri, era evident faptul că procurorii solicită arestarea în scopul examinării mai rapide a urmăririi penale. Unii procurori au recunoscut public în cadrul seminarelor organizate în anul 2013 de către Fundația Soros-Moldova că este mai ușor să efectueze urmărirea penală atunci când acuzatul se află în arest, deoarece el este disponibil oricând pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală. Facilitarea urmăririi penale nu ar trebui să servească drept temei pentru lipsirea de libertate.

TABELUL NR. 6. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI INFLUENȚĂRII URMĂRIII PENALE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat
Anenii Noi	8	1		7	6	2		4
Basarabasca	5	1	3	1	3		3	
Bălți	20	11	1	8	16	9		7
Bender	3	2		1	4	2		2
Botanica	27	6	11	10	27	2	13	12
Briceni	5	1	2	2	3		1	2
Butucani	18		9	9	16		10	6
Cahul	13	2	1	10	7		1	6
Cantemir	4			4	4			4
Călărași	6	2		4	1			1
Ceadir-Lunga	6	1		5	3	2	1	
Centru	30	3	3	24	46	7	3	36
Cimișlia	4	1		3	5			5
Ciocana	11			11	16		3	13
Comrat	4		1	3	2			2
Criuleni	8			8	7			7
Dondușeni	2		1	1	2		1	1
Drochia	4			4	7			7
Dubăsari	2		2		1		1	

Edineț	4			4	4			4				4
Fălești	6		1	5	7				1			6
Florești	3			3	4							4
Glodeni	3		2	1	2				1			1
Hîncești	11	3	2	6	13			5	3			5
Ialoveni	13	2		11	20							20
Leova	7	2	1	4	1							1
Nisporeni	3	1	1	1	4			1	1			2
Ocnîța	3	1	1	1	4							4
Orhei	14	2	1	11	11				2			9
Rezina	4			4	3			1				2
Rîșcani	6	1		5	8			2				6
Rîșcani, mun. Chișinău	22	2	1	19	27							27
Sîngerei	5	1	1	3	4				2			2
Soroca	5		2	3	2				2			
Strășeni	15		6	9	9							9
Șoldănești	5		1	4	3			1	1			1
Ștefan-Vodă	8	1	3	4	2							2
Taraclia	6		4	2	3							3
Telenești	4	3		1	2			1				1
Ungheni	6	2		4	6			2				4
Vulcănești	2		1	1	2				1			1
Total	335	52	21,9%	78,1%	317	37	18,2%	81,8%				

În unele cazuri, modul de invocare în demersul procurorului a riscului influențării urmăririi penale sugerează că procurorii nu cunosc în măsura necesară esența riscului influențării urmăririi penale. Pentru a prezenta adecvat situația am considerat necesară reproducerea unor pasaje din demersurile studiate: *„nu sunt cunoscute toate circumstanțele infracțiunii”*; *„a refuzat să facă declarații ca bănuît, a săvârșit infracțiunea în stare de recidivă”*; *„organului de urmărire penală nu-i sunt la moment cunoscute toate circumstanțele cauzei, nu au fost acumulate toate probele”*; *„arestul va preveni riscul împiedicării aflării adevărului”* etc.

1.4.4. RISCUL COMITERII ALTOR INFRAȚIUNI

Riscul comiterii altor infracțiuni a fost invocat de procurori în 167 din cele 335 de demersuri de arestare studiate (50%) și în 212 din cele 317 demersuri de prelungire studiate (67%). Numai în 12% din demersurile privind aplicarea arestării și în 6,6% din demersurile privind prelungirea acestei măsuri acest risc a rezultat din materialele anexate la demersul de arestare. În Tabelul nr. 7 sunt prezentate mai multe informații în acest sens.

TABELUL NR. 7. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI COMITERII ALTOR INFRAACȚIUNI

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat	Dosare studiate	Neinvocat	Confirmat	Nu este confirmat
Anenii Noi	8	3		5	6	4		2
Basarabeasca	5		3	2	3			3
Bălți	20	15	1	4	16	9	1	6
Bender	3	1		2	4	2		2
Botanica	27	11		16	27	5		22
Briceni	5	1	1	3	3	2	1	
Butucani	18	15	1	2	16	12	2	2
Cahul	13	6		7	7	4		3
Cantemir	4	2		2	4			4
Călărași	6	4		2	1			1
Ceadr-Lunga	6	3	1	2	3		1	2
Centru	30	11		19	46	17	3	26
Cimișlia	4	2		2	5			5
Ciocana	11	9		2	16		2	14
Comrat	4	3		1	2	2		
Criuleni	8		1	7	7			7
Dondușeni	2	1		1	2	1		1
Drochia	4	1	2	1	7	1		6
Dubăsari	2		2	1	1			1

Edineț	4			4	4	2																	2
Fălești	6		1	2	7	1																	6
Florești	3			3	4																		4
Glodeni	3			3	2																	2	
Hîncești	11				13	12																	1
Ialoveni	13			10	20																		20
Leova	7		1	3	1																		1
Nisporeni	3			3	4	4																	
Ocnîța	3		1		4																		4
Orhei	14			8	11	1																	10
Rezina	4			3	3	1																	2
Rîșcani	6			4	8	2																	6
Rîșcani, mun. Chișinău	22			9	27	7																	20
Sîngerei	5		1	3	4	1																	3
Soroca	5			3	2																	2	
Strășeni	15			6	9	5																	4
Șoldănești	5			2	3	1																	2
Ștefan-Vodă	8		1		2	2																	
Taraclia	6				3	3																	
Telenești	4		2		2	1																	1
Ungheni	6			3	6	2																	4
Vulcănești	2		1	1	2	1																	1
Total	335	168	12,0%	88,0%	317	105	6,6%																93,4%

Riscul comiterii altor infracțiuni este invocat mai rar decât celelalte riscuri. În pofida acestui fapt, riscul s-a dovedit a fi întemeiat mult mai rar decât celelalte riscuri. Într-adevăr, este improbabil ca 50% sau chiar mai mult din persoanele care au fost recunoscute în calitate de bănuite sau învinuite să aibă intenția să comită o altă infracțiune. Deși susțineau că acest risc există, de obicei procurorii nu prezentau probe. Cel mai des ei operau cu date despre trecutul acuzatului, cum ar fi faptul că persoana a fost anterior condamnată. Faptul că persoana a mai fost condamnată nu poate fi suficient în sine pentru a confirma riscul comiterii altor infracțiuni.

În unele cazuri, procurorii au încercat să facă referire la alte urmăriri penale împotriva acuzatului, pentru a arăta predispoziția acestuia de a comite alte infracțiuni. Acest argument ar trebui invocat cu precauție, deoarece ar putea aduce atingere prezumției nevinovăției.

1.4.5. RISCUL PERTURBĂRII ORDINII PUBLICE

Acesta este temei de aplicare a măsurii preventive, deși este acceptat în jurisprudența CtEDO, nu se regăsește în CPP. Din acest motiv, el nu a constituit obiectul pentru studiul realizat. Totuși, examinând demersurile de arestare, am stabilit că riscul perturbării ordinii publice nu este invocat. Uneori este invocat faptul că acuzatul a tulburat ordinea publică și de aceea există riscuri ca acesta să facă presiuni asupra urmării penale ori să continue activitatea infracțională.

1.4.6. INVOCAREA CEDO ȘI A JURISPRUDENȚEI CtEDO

În cadrul studiului, s-a dorit verificarea faptului în ce măsură procurorii invocă jurisprudența CtEDO în cadrul procedurilor de arestare. Cu regret, în niciunul din cele 652 de demersuri examinate nu am putut găsi referiri la jurisprudența CtEDO. Procurorii nu au făcut referire în demersurile de arestare nici la CEDO, cu excepția câtorva cazuri în care CEDO a fost invocată în mod abstract. Acest fenomen ar putea fi explicat, într-o oarecare măsură, prin faptul că în majoritatea hotărârilor în cauzele moldovenești CtEDO a constatat o violare a CEDO, iar acest fapt nu poate susține demersul procurorului de arestare. Lipsa referirilor la CtEDO ar putea totuși vorbi și despre o cunoaștere insuficientă a CEDO de către procurori, deoarece există o jurisprudență bogată a CtEDO în care aceasta a constatat că reclamantul a fost arestat în mod justificat.

1.4.7. MATERIALELE ANEXATE LA DEMERS

Din art. art. 307 alin.1 și 308 alin.1 CPP rezultă că la demersul de arestare trebuie să fie anexate copiile materialelor care confirmă pornirea sau, după caz, prelungirea urmării penale și calitatea procesuală a persoanei față de care se solicită arestarea, a

materialelor care confirmă existența bănuiei rezonabile, a materialelor care confirmă existența riscurilor care justifică arestarea și copia procesului-verbal de reținere. Din aceste înscrisuri trebuie să rezulte motivele pentru arestare.

Deși în modelul demersului de arestare elaborat de Procuratura Generală și utilizat de majoritatea procurorilor se menționează necesitatea enumerării materialelor anexate la aceasta, în anul 2011 procurorii nu făceau acest lucru. Din acest motiv, a fost prezumat faptul că judecătorului de instrucție i-au fost prezentate doar materialele care se conțin în dosarele de arestare, ce se păstrează la judecătoria de instrucție.

În urma examinării dosarelor a fost constatat faptul că, de obicei, procurorii anexează la demersurile de arestare doar actele procesuale care confirmă reținerea. Acestea nu confirmă toate circumstanțele invocate în demersul de arestare. În foarte puține cauze, procurorii au anexat la demersul de arestare probele care confirmau necesitatea arestării. Deseori în dosarul judecătorului de instrucție există doar demersul de arestare, fără alte probe. Mai multe informații în ceea ce privește materialele anexate la demersul de arestare sunt menționate în Tabelul nr. 8.³ Potrivit acestui tabel, la 91% din demersurile de autorizare a arestării și la 31,9% din demersurile de prelungire a arestului au fost anexate anumite înscrisuri, iar în 9% și, respectiv, 68,1% din dosare la demers nu a fost anexat nimic. În pofida acestui fapt, în multe din dosarele în care la demers nu a fost anexat nimic a fost admis demersul de arestare. Drept exemplu elocvent în acest sens ar putea servi dosarul nr. 16-80 de la Judecătoria Ceadîr-Lunga, dosarul nr.14-20 de la Judecătoria Basarabeasca sau dosarul nr. 14-128 de la Judecătoria Buiucani.

La demersul de arestare au fost anexate de regulă acte în copii, care, de obicei, nu sunt certificate de către procuror. Excepții plăcute au fost atestate în câteva instanțe. La Judecătoria Soroca copiile actelor anexate la demers erau autentificate cu ștampila și semnătura judecătorului de instrucție, iar la Judecătoriile Comrat, Taraclia și Dubăsari - prin semnătura procurorului și ștampila procuraturii.

Chiar dacă la demers erau anexate anumite materiale, acestea nu au fost întotdeauna suficiente pentru a confirma temeinicia și legalitatea arestului. În cazul în care la demers erau anexate anumite înscrisuri, acestea erau documentele procesuale care confirmau reținerea și recunoașterea acuzatului în calitate de bănuit sau învinuit. Probe care ar confirma temeinicia demersului au fost găsite destul de rar în dosarele judecătorilor de instrucție.

³ În Tabelul nr. 8 demersurile la care a fost anexat cel puțin un înscris au fost menționate în categoria demersuri la care au fost anexate înscrisuri, indiferent de faptul dacă aceste înscrisuri erau suficiente pentru a confirma bănuiala rezonabilă și riscurile pentru care poate fi dispusă arestarea.

TABELUL NR. 8. DATE PRIVIND ANEXAREA MATERIALELOR LA DEMERSUL DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv			
	Dosare studiate	Materiale anexate la demers	Nu au fost anexate materiale la demers	Dosare studiate	Materiale anexate la demers	Nu au fost anexate materiale la demers
Anenii Noi	8	8		6		6
Basarabasca	5	4	1	3	3	
Bălți	20	19	1	16	2	14
Bender	3	3		4	4	
Botanica	27	27		27	3	24
Briceni	5	4	1	3	3	
Buiucani	18	17	1	16	7	9
Cahul	13	13		7	7	
Cantemir	4	6		4	1	
Călărași	6	4		1	1	3
Ceadir-Lunga	6	6		3	3	
Centru	30	12	18	46	1	45
Cimișlia	4	4		5	1	4
Ciocana	11	7	4	16	2	14
Comrat	4	4		2	2	
Criuleni	8	8		7	2	5
Dondușeni	2	1	1	2	2	
Drochia	4	4		7	5	2
Dubăsari	2	2		1	1	

Edineț	4	4	4	4	3	1
Fălești	6	6	7	7	7	2
Florești	3	2	4	4	2	2
Glodeni	3	3	2	2	2	3
Hîncești	11	11	13	13	10	18
Ialoveni	13	13	20	20	2	1
Leova	7	7	1	1	4	3
Nisporeni	3	3	4	4	1	6
Ocnîța	3	3	4	4	5	2
Orhei	14	12	11	11	5	3
Rezina	4	4	3	3	1	5
Rîșcani	6	6	8	8	5	27
Rîșcani, mun. Chișinău	22	22	27	27	4	4
Sîngerei	5	5	4	4	1	9
Soroca	5	5	2	2	2	1
Strășeni	15	15	9	9	2	2
Șoldănești	5	5	3	3	2	2
Ștefan-Vodă	8	8	2	2	3	1
Taraclia	6	6	3	3	2	1
Telenești	4	4	2	2	2	5
Ungheni	6	6	6	6	1	1
Vulcănești	2	2	2	2	1	1
Total	335	91%	317	9%	31,9%	68,1%

Numărul mic al cauzelor în care la demersurile de prelungire a arestului sunt anexate înscrisuri (31,9%) este surprinzător. Nu a fost anexat nimic la demersurile privind prelungirea arestării prezentate la judecătoriile: Anenii Noi, Rîșcani, mun. Chișinău, Sîngerei, Strășeni – în toate dosarele studiate; Botanica – în 25 din 27 dosare; Ialoveni – în 18 din 20 de dosare; Bălți și Ciocana, mun. Chișinău – în 14 din 16 dosare etc. Aceasta ar putea fi explicat prin faptul că actele anexate la demersul privind prelungirea arestării sunt actele care au fost prezentate anterior în cadrul procedurii de aplicare a arestării. Totuși acest argument nu este suficient, având în vedere că, de obicei, judecătorii de instrucție întocmesc dosare separate pentru fiecare demers de arestare sau prelungire a arestului. Mai mult, în cadrul procedurilor de prelungire a arestării procurorul trebuie să prezinte probe care ar dovedi că circumstanțele care au servit drept motiv pentru arestare mai sunt actuale. Această deficiență ar putea fi explicată și prin prezentarea de către procuror anexat la demers a materialelor cauzei penale.

În aproximativ 31% din numărul total al dosarelor de arestare studiate, există probe care confirmă că judecătorului de instrucție i-au fost prezentate și materialele dosarului penal (a se vedea Tabelul nr. 9). În multe demersuri este menționat expres că materialele cauzei penale sunt prezentate anexat. Numărul mare al cazurilor în care la demersul de arestare nu a fost anexat nimic și acceptarea acestor demersuri pot confirma că judecătorul de instrucție a studiat materialele cauzei penale. Într-adevăr, în destul de multe încheieri ale judecătorilor de instrucție este menționat faptul că judecătorii au studiat în mod confidențial materialele cauzei penale. În anul 2011, Curtea de Apel Chișinău chiar refuza examinarea recursurilor împotriva încheierilor cu privire la procedura de arestare dacă procurorul nu prezenta materialele cauzei penale. Într-un caz (dosarul de arestare de la Judecătoria Ceadir-Lunga nr. 14-28), Curtea de Apel Comrat chiar a solicitat procuraturii printr-o scrisoare să-i remită materialele dosarului penal, în vederea examinării recursului împotriva încheierii judecătorului de instrucție. Procuratura s-a conformat acestei solicitări. Practica prezentării, anexat la demersul de arestare, a materialelor cauzei penale era general răspândită în Republica Moldova în anul 2011. Acest fapt este confirmat și de informația din Tabelul nr. 9. Astfel, la judecătoriile Botanica, Briceni, Edineț, Nisporeni sau Șoldănești materialele cauzelor penale au fost prezentate anexat la toate demersurile de arestare.

TABELUL NR. 9. DATE PRIVIND PREZENTAREA MATERIALELOR DOSARULUI PENAL JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv		
	Dosare studiate	Dosarul a fost prezentat	Nu sunt date de prezentare a dosarului	Dosare studiate	Dosarul a fost prezentat	Nu sunt date de prezentare a dosarului
Anenii Noi	8	2	6	6	1	5
Basarabasca	5		20	3		16
Bălți	20		5	16		3
Bender	3		3	4		4
Botanica	27	27		27	19	8
Briceni	5	5		3	3	
Buiucani	18		18	16		16
Cahul	13	10	3	7	3	4
Cantemir	4		6	4		1
Călărași	6		4	1		4
Ceadir-Lunga	6	6		3	2	1
Centru	30	27	3	46	44	2
Cimișlia	4		4	5		5
Ciocana	11		11	16		16
Comrat	4		4	2		2
Criuleni	8	3	5	7		7
Dondușeni	2	1	1	2	2	
Drochia	4		4	7		7
Dubăsari	2		2	1		1

Edineț	4	4		4	4	4	7
Fălești	6		6				4
Florești	3		3				2
Glodeni	3		3				13
Hîncești	11		11				5
Ialoveni	13	11	2	20	15		1
Leova	7		7	1			4
Nisporeni	3	3		4			4
Ocnîța	3		3	4			4
Orhei	14	1	13	11			11
Rezina	4		4	3			3
Rîșcani	6		6	8			8
Rîșcani, mun. Chișinău	22		22	27			27
Sîngerei	5		5	4			4
Soroca	5		5	2			2
Strașeni	15		15	9			2
Șoldănești	5	5		3	3		
Ștefan-Vodă	8		8	2			2
Taraclia	6		6	3			3
Telenești	4		4	2			2
Ungheni	6		6	6			6
Vulcănești	2		2	2			2
total	335	31,3%	68,3%	317	31,5%	68,5%	

Prezentarea materialelor cauzei penale, anexat la demersul de arestare, nu reprezintă în sine o problemă atât timp

cât apărarea are acces la aceste materiale. Cu regret, în anul 2011 acest lucru nu se întâmpla. Procurorii și judecătorii refuzau accesul la materialele cauzei penale invocând confidențialitatea urmăririi penale prevăzută de art. 212 CPP. Atitudinea în cauză este una înrădăcinată în practici învechite. Până în anul 2003, apărarea nu avea dreptul de acces la materialele prezentate de procuror în judecată în susținerea demersului de arestare. Prin noul CPP (art. 68 alin. 2 p. 3) apărarea a obținut acest drept, însă practica nu s-a schimbat. Din acest motiv, încă în anul 2007, CtEDO a condamnat Republica Moldova în hotărârile *Țurcan și Țurcan și Mușuc*. Continuarea practicilor deficiente după anul 2007 sugerează o înțelegere eronată a rolului apărării în cadrul procedurilor de arestare. Se pare totuși că judecătorii conștientizează că această practică este deficientă, însă nu sunt gata să renunțe la ea. Astfel, deși în multe cazuri demersul conține informații privind prezentarea materialelor dosarului penal, de cele mai multe ori în procesul-verbal al ședinței de judecată nu sunt date despre transmiterea și studierea acestor materiale.

1.4.8. ÎNMÂNAREA DEMERSULUI DE ARESTARE PĂRȚII APĂRĂRII

Apărarea ar trebui să dispună de facilitățile necesare pentru a-și pregăti poziția în legătură cu demersul de arestare. După cum a explicat Plenul CSJ în Hotărârea Plenului nr.1, procurorul este obligat să înmâneze apărării copia demersului și a tuturor materialelor anexate la acesta, până la depunerea demersului la judecătorul de instrucție. Faptul că apărarea a primit copia demersului și materialele anexate urmează a fi confirmat prin semnătură, cu indicarea datei și orei primirii pe demersul procurorului.

În majoritatea demersurilor studiate exista o mențiune despre necesitatea înmânării copiei demersului contra semnătură. Totuși rubrica în care trebuie să fie aplicată semnătura apărării, de obicei, rămânea goală, fie, deși era aplicată semnătura, nu era indicată data și ora primirii demersului. Din acest motiv, nu am putut stabili în ce măsură apărarea a dispus de timpul necesar pentru a-și prezenta adecvat poziția în cadrul procedurilor de arestare. Până în anul 2012, practica în cauzele de arestare sugera că demersul de arestare se înmâna apărării nemijlocit înainte de depunerea demersului de arestare, iar demersul era examinat în scurt timp după depunere.

CONCLUZII

- 1) Practica de înregistrare a demersurilor de arestare este neuniformă. În unele judecătorii, data și ora înregistrării demersului este indicată doar în registrul instanței de judecată, iar în altele, doar pe demersul de arestare. În unele instanțe, ora depunerii demersului nu este menționată în genere;

- 2) Modul de ținere a evidenței demersurilor de arestare diferă de la o instanță la alta. Unele judecătorii au registre separate pentru demersurile de arestare și cele de prelungire a arestării, iar alte instanțe înregistrează toate dosarele într-un singur registru. La Curtea de Apel Chișinău nu există un registru de evidență a dosarelor cu privire la arestare, iar evidența acestor cauze se face în baza fișelor dosarelor, care nu sunt adaptate pentru această categorie de dosare și nu conțin toată informația necesară pentru a asigura o evidență adecvată;
- 3) În circa 50% din dosarele examinate, demersurile de arestare și de prelungire a arestării au fost depuse cu omiterea termenului prevăzut de lege;
- 4) De obicei, motivarea demersurilor privind arestarea preventivă și prelungirea acesteia se limitează la descrierea acuzației și parafrazarea temeiurilor pentru arestare prevăzute de CPP. Procurorii nu au descris suficient de detaliat circumstanțele care justificau arestarea;
- 5) O bună parte din demersurile de prelungire a arestării diferă neesențial de demersurile depuse anterior. Ele nu motivează nici de ce circumstanțele care au servit drept motiv pentru arestare și-au păstrat actualitatea;
- 6) Motivarea demersurilor de arestare depuse de aceiași procurori în dosare diferite este similară. Deși materialele unor dosare conțin temeiuri suficiente pentru arestare, acestea deseori nu sunt invocate de către procurori în demers, ci oral, în ședința de judecată. Aceste fapte sugerează că procurorii ajustează foarte puțin demersurile de arestare de la un caz la altul;
- 7) Demersurile studiate ne permit să credem că unii procurori nu cunosc în deplină măsură esența „bănuielii rezonabile” și cum urmează a fi confirmată aceasta;
- 8) În 80% din demersuri, procurorii au invocat toate cele trei riscuri care justifică arestarea. Invocarea frecventă a tuturor riscurilor sugerează că procurorii nu sunt siguri că există vreun risc care ar justifica arestarea și invocă toate riscurile ca măsură de precauție;
- 9) În niciunul din cele 652 de demersuri examinate, nu am putut găsi referiri la jurisprudența CtEDO. Procurorii nu au făcut referire în demersurile de arestare nici la CEDO, cu excepția câtorva cazuri în care CEDO a fost invocată în mod abstract;

- 10) La 9% din demersurile de autorizare a arestării și la 68,1% din demersurile de prelungire a arestului nu a fost anexată nicio probă. În pofida acestui fapt, în multe din dosarele în care la demers nu a fost anexat nimic, a fost admis demersul de arestare;
- 11) În aproximativ 31% din numărul total al dosarelor de arestare studiate există probe care confirmă că judecătorului de instrucție i-au fost prezentate și materialele dosarului penal. Procurorii și judecătorii refuzau accesul la materialele cauzei penale invocând confidențialitatea urmăririi penale. Deși în multe cazuri demersul conține informații privind prezentarea materialelor dosarului penal, în procesul-verbal al ședinței de judecată nu sunt date despre transmiterea și studierea acestor materiale;
- 12) De obicei, demersurile de arestare nu sunt înmânate apărării din timp și contra semnătură.

1.5 EXAMINAREA DEMERSULUI DE ARESTARE ȘI PROCESUL-VERBAL AL ȘEDINȚEI DE JUDECATĂ

În cadrul cercetării, s-a încercat analiza modului în care sunt organizate ședințele de judecată în cadrul procedurilor de arestare în fața judecătorului de instrucție, calitatea prestației apărării și acuzării în cadrul acestor ședințe de judecată și modul de ținere a procesului-verbal al ședinței. Constatările din această secțiune a studiului sunt bazate în cea mai mare parte pe studierea proceselor-verbale ale ședințelor organizate de judecătorii de instrucție în cele 652 de dosare studiate. Având în vedere că exactitatea multor procese-verbale lasă de dorit, constatările de mai jos ar putea să nu fie întru totul exacte.

1.5.1. DURATA ȘEDINȚELOR

Durata examinării demersurilor de arestare poate servi drept un indiciu indirect, însă suficient de credibil, pentru stabilirea calității examinării demersurilor de arestare. Cu regret, în mai mult de 60% din dosarele studiate, procesele-verbale nu conțineau informații cu privire la durata ședinței de judecată. În unele judecătorii, procesele-verbale ale ședințelor nu indicau nici ora începerii ședinței și nici ora sfârșitului ședinței, pe când în alte instanțe era indicată doar ora începerii ședinței, iar încheierea judecătorului de instrucție nu indica ora la care a fost pronunțată. În Tabelul nr. 10 sunt prezentate mai multe informații despre durata ședințelor cu privire la arestare în fața judecătorului de instrucție.

TABELUL NR. 10. DATE PRIVIND DURATA ȘEDINȚELOR CU PRIVIRE LA ARESTARE ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă				Demersuri de prelungire a arestului preventiv					
	Dosare studiate	Până la 30 min.	Până la 60 min.	Peste o oră stabilit	Nu poate fi stabilit	Dosare studiate	Până la 30 min.	Până la 60 min.	Peste o oră stabilit	Nu poate fi stabilit
Anenii Noi	8	7			1	6	3	1		2
Basarabeasca	5				5	3				3
Bălți	20	5	3	1	11	16	9	1		6
Bender	3			2	1	4		2	2	
Botanica	27	18	6	1	2	27	24	2	1	
Briceni	5				5	3				3
Buiucani	18	11	4	3		16	5	11		
Cahul	13				13	7				7
Cantemir	4				4	4				4
Călărași	6				6	1				1
Ceadr-Lunga	6				6	3				3
Centru	30				30	46				46
Cimișlia	4				4	5				5
Giocana	11				11	16				16
Comrat	4	1	3			2		1	1	
Criuleni	8				8	7				7
Dondușeni	2	1	1			2		1	1	
Drochia	4	1	1	2		7	3	4		
Dubăsari	2				2	1				1

Edineț	4			4		4		2	2	2	1
Fălești	6	1	4	1		7	1	2	3		4
Florești	3				3	4					
Glodeni	3		1	2		2		1	1		
Hîncești	11				11	13					13
Ialoveni	13				13	20					20
Leova	7	3	3		1	1		2			1
Nisporeni	3		2		1	4		2			2
Ocnîța	3				3	4					4
Orhei	14	2	4	2	6	11	4	4	1		2
Rezina	4				4	3					3
Rîșcani	6				6	8					8
Rîșcani, mun. Chișinău	22				22	27					27
Singerei	5		3	2		4		3	1		
Soroca	5	1	1	1	2	2	1	2			
Strășeni	15				15	9					9
Șoldănești	5				5	3					3
Ștefan-Vodă	8	5	3		2	2	1	1			
Taraclia	6				6	3					3
Telenești	4		4			2	1	1			
Ungheni	6	1	3		2	6		5	1		
Vulcănești	2				2	2					2
total	335	14,9%	13,7%	6,3%	62,7%	317	16,4%	15,1%	4,4%		65,0%

Din Tabelul nr. 10 rezultă că, în 62,7% din dosarele cu privire la aplicarea arestului preventiv și în 65% din dosarele cu privire la prelungirea arestului preventiv, nu a putut fi stabilită durata exactă a ședințelor de judecată. Situația este deosebit de acută în instanțele care au examinat un număr mare de demersuri. Astfel, niciun dosar din judecătoriile Cahul, Centru, mun. Chișinău, Ciocana, mun. Chișinău, Hîncești, Ialoveni, Rîșcani mun. Chișinău, sau Strășeni nu conțineau informații cu privire la durata ședinței. Această omisiune este greu de explicat, având în vedere că menționarea în procesul-verbal al ședinței a orei începerii și finalizării ședinței nu necesită eforturi deosebite.

În circa jumătate din cauzele în care a putut fi stabilită durata ședinței, am constatat că examinarea demersului a durat până la 30 de minute. Doar în 6,3% din demersurile de aplicare a arestării preventive și în 4,4% din demersurile de arestare, ședința de judecată a durat mai mult de 60 de minute.

În general, durata scurtă a ședințelor de arestare ridică mari semne de întrebare în ceea ce privește calitatea examinării demersurilor de arestare. Este greu de închipuit că, în mai puțin de 30 de minute, un demers de arestare poate fi în mod adecvat prezentat de procuror, contraargumentat de către apărare, studiate în contradictoriu materialele dosarului, audiate replicile, poate avea loc deliberarea, motivarea încheierii judecătorului de instrucție și pronunțarea acesteia.

În urma studierii registrelor judecătorilor de instrucție, am ajuns la concluzia că, în instanțele care examinează un număr mare de demersuri de arestare, majoritatea acestora sunt examinate în mai puțin de 30 de minute. Astfel, la Judecătoria Botanică judecătorul de instrucție a pronunțat încheieri cu privire la demersurile de arestare, în medie, din 30 în 30 de minute. Judecătoria Centru, mun. Chișinău, care a examinat în perioada de referință cel mai mare număr de demersuri, adesea examina zilnic câte 8-15 demersuri de arestare. Astfel, la 11 noiembrie 2011, doi judecători din această instanță au examinat zece demersuri de arestare, iar la 25 noiembrie 2011 aceștia au examinat 16 demersuri. La 21 decembrie 2011, judecătorul de instrucție a examinat singur nouă demersuri de arestare. De asemenea, urmează de notat faptul că, pe lângă aceste demersuri, în aceleași zile judecătorul trebuia să examineze și alte proceduri. Examinarea unui număr atât de mare de cauze într-o zi nu poate permite o examinare de calitate a demersurilor de arestare.

Atitudinea judecătorilor de instrucție este de asemenea importantă. În cadrul seminarelor organizate în primăvara anului 2013 cu judecătorii de instrucție de către Fundația Soros-Moldova, judecătorii de instrucție au declarat că nu consideră că examinarea demersurilor de arestare este de o complexitate deosebită. Într-adevăr, marea majoritate a demersurilor de prelungire a arestării erau examinate de judecătorul

de instrucție în ziua depunerii demersului, chiar dacă examinarea acestor demersuri în aceeași zi putea implica eforturi sporite pentru judecătorii de instrucție și dificultăți pentru pregătirea apărării.

1.5.2. PRESTAȚIA PROCURORULUI

De regulă, la începutul ședinței, judecătorul îi propunea procurorului să prezinte argumentele sale. În majoritatea cazurilor, procurorii reproduceau esența demersului de arestare sau chiar dădeau citire acestuia. Ei nu făceau referire la jurisprudența CtEDO, însă uneori explicau în mai multe detalii argumentele lor în susținerea demersului de arestare. După audierea avocatului și acuzatului, procurorului i se oferea dreptul la replică, care, de regulă, era folosită doar în cazurile în care apărarea prezenta contraargumente serioase.

În mod normal, toate argumentele în susținerea necesității arestării sau prelungirii acesteia trebuie să se regăsească în demersul procurorului. După cum a fost menționat anterior, demersurile de arestare, de regulă, nu erau adaptate circumstanțelor cauzei și arătau mai mult ca documente declarative decât ca acte juridice. Totuși, în ședințele judecătorești, procurorii invocau deseori argumente suplimentare în susținerea demersului de arestare și chiar anexau înscrisuri. Acest fapt confirmă implicit că, în 2011, procurorii nu dedicau suficient timp pentru redactarea unor demersuri bine motivate, mizând pe faptul că pot veni cu argumente suplimentare în ședința de judecată. Mai multe informații despre invocarea motivelor noi de către procuror după depunerea demersului cu privire la arestare sunt prezentate în Tabelul nr. 11. Conform acestuia, procurorii au invocat motive noi în 33,4% din procedurile pe marginea demersurilor de autorizare a arestării și în 19,2% din procedurile care vizau demersurile de prelungire a arestării.

Prin Hotărârea Plenului CSJ nr. 1 a fost explicat faptul că toate argumentele procurorului trebuie menționate în demersul de arestare, iar alte motive decât cele menționate în demers nu pot fi invocate în ședința de judecată.

TABELUL NR. 11. DATE PRIVIND INVOCAREA MOTIVELOR NOI DE CĂTRE PROCUROR DUPĂ DEPUNEREA DEMERSULUI CU PRIVIRE LA ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv		
	Dosare studiate	Motive noi invocate	Motive noi neinvocate	Dosare studiate	Motive noi invocate	Motive noi neinvocate
Anenii Noi	8		8	6		6
Basarabasca	5	5		3	3	
Bălți	20	9	11	16	3	13
Bender	3	3		4	4	
Botanica	27	17	10	27	6	21
Briceni	5	2	3	3		3
Buiucani	18	15	3	16		16
Cahul	13	1	12	7		7
Cantemir	4	2	2	4	1	3
Călărași	6		6	1		1
Ceadir-Lunga	6	2	4	3		3
Centru	30	3	27	46	1	45
Cimișlia	4	1	3	5	1	4
Ciocana	11	9	2	16	9	7
Comrat	4	4		2		2
Criuleni	8		8	7		7
Dondușeni	2		2	2		2
Drochia	4	1	3	7		7

Dubăsari	2	2		1	1	1
Edineț	4		4	4	4	4
Fălești	6		6	7	5	2
Florești	3		3	4	4	4
Glodeni	3		3	2	2	2
Hîncești	11	2	9	13		13
Ialoveni	13		13	20	2	18
Leova	7	5	2	1		1
Nisporeni	3		3	4	1	3
Ocnîța	3	3		4	4	
Orhei	14	4	10	11	5	6
Rezina	4		4	3	2	1
Rîșcani	6		6	8		8
Rîșcani, mun. Chișinău	22	5	17	27	2	25
Sîngerei	5	4	1	4	3	1
Soroca	5	2	3	2		2
Strașeni	15	9	6	9	3	6
Șoldănești	5		5	3		3
Ștefan-Vodă	8		8	2	2	
Taraclia	6		6	3	2	1
Telenești	4	1	3	2		2
Ungheni	6		6	6		6
Vulcănești	2	1	1	2	2	
total	335	33,4%	64,2%	317	19,2%	80,8%

Tabelul de mai sus confirmă că, în mai mult de jumătate din demersuri, procurorii care au compărut în față judecătorilor de instrucție de la judecătoriile Botanica, mun. Chișinău, Buiucani, mun. Chișinău, Ciocana, mun. Chișinău și Strășeni au invocat argumente sau probe suplimentare. Mai mult, procurorii care au compărut în față judecătorilor de instrucție de la judecătoriile Basarabeasca, Bender, Comrat și Onița au invocat motive suplimentare pe marginea fiecărui demers depus.

1.5.3. PRESTAȚIA AVOCATULUI

În cadrul acestui studiu, s-a încercat studierea calității prestației avocaților în cadrul procedurilor de arestare. S-a dorit să se verifice dacă există o diferență între calitatea serviciilor prestate de avocații contractați direct și cei care prestează asistență juridică garantată de stat.

Din cele 652 de dosare examinate, în 136 de dosare (20,9%) asistența juridică a fost acordată în bază de contract, iar în 220 (33,8%) a fost acordată asistență juridică garantată de stat. În celelalte 296 de dosare (45,4%), a fost imposibil de stabilit dacă avocatul era unul contractat de acuzat sau oferea asistență juridică garantată de stat. Nu a putut fi stabilită natura acordării asistenței juridice în 130 de proceduri pe marginea demersurilor de autorizare a arestării (38,8%) și în 165 de proceduri care vizau demersurile de prelungire a arestării (52,1%). În aceste dosare ale judecătorilor de instrucție nu exista nici copia mandatului și nici o altă mențiune care ar confirma împuternicirile avocatului. Este greu de închipuit că judecătorii tolerează atât de des carențe atât de grave. Mai degrabă, aceasta confirmă că procurorii au prezentat judecătorului de instrucție materialele cauzei penale, iar documentul care confirma împuternicirile avocatului era în materialele cauzei penale.

Deși procurorii nu anexau multe probe la demersurile lor și se pare că prezentau judecătorului de instrucție materialele dosarului penal conform proceselor-verbale, avocații au solicitat acces la materialele prezentate de procurori doar în cinci din cele 652 de dosare studiate. Această inacțiune generală a avocaților poate fi explicată prin practica generală existentă în anul 2011 de a nu acorda apărării acces la materialele confidențiale ale urmăririi penale. Totuși, aceasta nu reprezintă o scuză pentru avocați, având în vedere că încă în anul 2007 CtEDO a condamnat Republica Moldova în hotărârile *Țurcan și Țurcan* și *Muşuc* pentru refuzul de a acorda acces la toate materialele prezentate de procuror în susținerea demersului de arestare.

Chiar dacă într-un număr considerabil de dosare examinate avocatul a acordat asistență juridică garantată de stat, în niciunul din cele 652 de dosare examinate nu a fost menționată vreo cerere a avocatului de a-i acorda termen pentru a avea o discuție în condiții de confidențialitate cu acuzatul. Aceasta ar putea vorbi și despre faptul că lasă de dorit calitatea asistenței juridice garantate de stat. Pe de altă parte, în doar trei dosare au fost formulate cereri de amânare a examinării cauzei.

De regulă, avocații nu prezintă pledoarii scrise judecătorului. În cazul demersurilor de autorizare a arestării, aceasta se poate explica prin faptul că ei pur și simplu nu au timp suficient pentru a întocmi o pledoarie scrisă. Totuși, în cazul demersurilor de prelungire a arestării, această omisiune poate fi justificată cu greu, mai ales având în vedere că demersul de arestare urmează a fi depus de procuror cu cel puțin cinci zile până la expirarea termenului de arestare dispus anterior, iar motivele invocate în aceste demersuri, de regulă, reproduc demersul de arestare anterior. În cele 652 de dosare studiate, au fost găsite anexate la dosar mai puțin de zece pledoarii scrise ale avocaților.

Chiar dacă nu întocmeau pledoarii scrise, avocații anexau sporadic la dosar înscrisuri în susținerea poziției apărării. În cele 652 de dosare studiate, au fost constatate 35 de cazuri (5,4%) în care avocații au anexat probe suplimentare. Au fost constatate doar câteva cazuri în care avocații au solicitat audierea martorilor în cadrul procedurilor de arestare. Într-un caz, Judecătoria Fălești a admis solicitarea, a audiat martorii și a respins demersul procurorului (dos. nr. 14-27). Totuși, curtea de apel a casat încheierea judecătorului de instrucție pe motiv că prin audierea martorilor a fost încălcat caracterul închis al ședințelor de judecată în procedurile de arestare. Din această decizie a Curții de Apel Bălți rezultă că în procedurile de arestare nu se permite audierea martorilor. Această hotărâre a instanței de recurs a fost pronunțată peste șase ani după hotărârea *Șarban c. Moldovei* (4 octombrie 2005), în care CtEDO a constatat o violare a dreptului de libertate pe motiv că reclamantul nu a putut să audieze un martor, declarațiile căruia puteau demonstra netemeinicia demersului de arestare.

Datele din paragraful anterior sugerează că avocații sunt destul de inactivi la prezentarea probelor pentru a combate motivele din demersul de arestare. Se pare că avocații mizează pe insuficiența probelor prezentate de procuror. Această tactică nu pare să fie una eficientă având în vedere rata înaltă a demersurilor de arestare admise.

Examinând calitatea prestației avocatului în cadrul procedurilor de arestare, am ajuns la concluzia că, în 27,8% din dosarele privind demersurile de arestare preventivă și în 25,2% din dosarele privind demersurile de prelungire a arestării, prestația avocatului a fost totalmente inadecvată. Conform procesele-verbale ale ședințelor, prestația avocatului s-a limitat la expresii de genul: „*solicite respingerea demersului deoarece este neîntemeiat*” sau „*demersul trebuie respins deoarece procurorul nu a prezentat probe*”. În 8 cazuri, atunci când s-au referit la oportunitatea arestării, prestația apărătorilor din oficiu s-a rezumat la declarații: „*la discreția instanței*”. În aceste cazuri, instanțele de judecată nu au reacționat în vreun fel și nu au sesizat Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat. Mai multe informații despre calitatea pledoariei avocatului în procedurile de arestare sunt prezentate în tabelul nr. 12.

TABELUL NR. 12. DATE PRIVIND CALITATEA PLEDOARIEI AVOCATULUI ÎN PROCEDURILE DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Prestație adecvată	Dosare studiate	Prestație adecvată
Anenii Noi	8	7	6	4
Basarabesca	5	1	3	3
Bălți	20	17	16	15
Bender	3	2	4	4
Botanica	27	26	27	25
Briceni	5	3	3	2
Buiucani	18	17	16	15
Cahul	13	8	7	4
Cantemir	4	4	4	4
Călărași	6	5	1	1
Ceadir-Lunga	6	5	3	1
Centru	30	19	46	17
Cimișlia	4	4	5	5
Ciocana	11	9	16	12
Comrat	4	4	2	1
Criuleni	8	8	7	6
Dondușeni	2	1	2	2
Drochia	4		7	6
Dubăsari	2		1	1
Edineț	4	1	4	4

Fălești	6	2	4	7	3	4
Florești	3		3	4	4	
Glodeni	3	3		2	2	
Hîncești	11	2	9	13	11	2
Ialoveni	13	9	4	20	18	2
Leova	7	4	3	1	1	
Nisporeni	3	1	2	4	2	2
Ocnîța	3	2	1	4	2	2
Orhei	14	8	6	11	9	2
Rezina	4	3		3	3	
Rîșcani	6	6		8	8	
Rîșcani, mun. Chi- șinău	22	20	2	27	25	2
Sîngerei	5	4	1	4	4	
Soroca	5	3	2	2	2	
Strășeni	15	13	2	9	8	1
Șoldănești	5	2	3	3	1	2
Ștefan-Vodă	8	4	4	2	2	
Taracia	6	4	2	3	1	2
Telenești	4	4		2	1	1
Ungheni	6	4	2	6	5	1
Vulcănești	2	2		2	2	
total	335	69,9%	27,8%	317	74,8%	25,2%

Nu a fost constatată o legătură cauzală între calitatea prestației avocatului și temeiul în baza căruia avocatul a apărut în proceduri. Se pare că calitatea asistenței juridice a variat nesemnificativ între avocații care au prestat servicii în bază de contract și cei care au acordat asistență juridică garantată de stat. A fost totuși constatată tendința în rândul tinerilor avocați de a fi mai combativi.

1.5.4. PROCESUL-VERBAL AL ȘEDINȚEI

Întocmirea procesului-verbal al ședinței judecătorești la care sunt examinate demersurile de arestare este obligatorie. Majoritatea proceselor-verbale descriu extrem de sumar procedura de examinare a demersurilor de arestare. În unele instanțe judecătorești, procesele-verbale prezintă declarațiile părților în câteva cuvinte. În alte instanțe (ex. Judecătoria Briceni), la procesul-verbal al ședinței erau anexate declarațiile scrise și semnate de către procuror și avocat. Dosarele examinate ne-au creat impresia că judecătorii de instrucție nu consideră necesar să transcrie în procesul-verbal al ședinței toate detaliile procedurii. Se pare că, de regulă, grefierii pur și simplu adaptează rapid textul unui proces-verbal la circumstanțele cauzei. Au fost rare cazurile în care volumul procesului-verbal al ședinței depășea trei pagini.

După cum a fost menționat în secțiunea 1.5.1 a studiului, majoritatea proceselor-verbale nu conțin date despre începutul și sfârșitul ședinței de judecată. Unele instanțe nu menționează probele examinate în instanță, iar altele pur și simplu le enumeră, fără a prezenta comentariile părților cu privire la aceste probe.

În Tabelul nr. 13 sunt prezentate informații despre procesele-verbale în cele 652 de dosare studiate. Potrivit acestuia, doar 9,3% din procesele-verbale ale ședințelor pe marginea demersurilor de arestare preventivă și 7,9% din procesele-verbale ale ședințelor pe marginea demersurilor de prelungire a arestării au fost de calitate adecvată. O calitate bună a proceselor-verbale a fost constatată la judecătoriile Comrat, Drochia, Dubăsari, Hîncești și Soroca. În instanțele judecătorești din mun. Chișinău procesele-verbale sunt extrem de sumare. Surprinzător însă este faptul că, în pofida caracterului sumar al proceselor-verbale, curțile de apel nu au emis încheieri prin care să solicite judecătorilor de instrucție să îmbunătățească calitatea proceselor-verbale. Într-adevăr, fără un proces-verbal detaliat este imposibil să efectuezi o verificare adecvată a legalității procedurii de arestare. Acest aspect este cu atât mai important cu cât procedurile de arestare sunt examinate în ședință închisă și părțile sunt, în mod normal, împiedicate de a prezenta alte probe pentru a dovedi carențele procedurale.

TABELUL NR. 13. DATE PRIVIND DEPLÎNĂTEA PROCESULUI-VERBAL AL ȘEDINTEI DE JUDECATĂ

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Adecvată	Dosare studiate	Inadecvată
Anenii Noi	8		6	6
Basarabasca	5		3	3
Bălți	20		16	16
Bender	3		4	4
Botanica	27		27	27
Briceni	5		3	3
Buiucani	18		16	16
Cahul	13	1	7	7
Cantemir	4		4	4
Calărași	6		1	1
Ceadr-Lunga	6		3	3
Centru	30		46	46
Cimișlia	4		5	5
Ciocana	11		16	16
Comrat	4	4	2	2
Criuleni	8		7	7
Dondușeni	2		2	2
Drochia	4	4	7	7
Dubăsari	2	2	1	1

Edineț	4		4	4	4			4
Fălești	6	1	5	7				7
Florești	3		3	4				4
Glodeni	3		3	2				2
Hîncești	11	11		13	13			
Ialoveni	13		13	20				20
Leova	7		7	1				1
Nisporeni	3		3	4				4
Ocnîța	3		3	4				4
Orhei	14		14	11				11
Rezina	4		4	3				3
Rîșcani	6		6	8				8
Rîșcani, mun. Chișinău	22		22	27				27
Sîngerei	5		5	4				4
Soroca	5	5		2	2			
Strășeni	15		15	9				9
Șoldănești	5		5	3				3
Ștefan-Vodă	8		8	2				2
Taraclia	6	3	3	3				3
Telenești	4		4	2				2
Ungheni	6		6	6				6
Vulcănești	2		2	2				2
total	335	9,3%	90,7%	317	7,9%			92,1%

În pofida caracterului sumar al proceselor-verbale, în niciunul din 652 de dosare examinate nu au fost formulate obiecții la procesul-verbal. Se pare că acest fapt se datorează importanței limitate pe care o acordă părțile procesului-verbal al ședinței.

CONCLUZII

- 1) În mai mult de 60% din dosarele studiate, procesele-verbale nu conțineau informații cu privire la durata ședinței de judecată la care a fost examinat demersul privind autorizarea arestării. Situația este deosebit de acută în instanțele care au examinat un număr mare de demersuri. Niciun dosar din judecătoriile Cahul, Centru, mun. Chișinău, Ciocana, mun. Chișinău, Hîncești, Ialoveni, Rîșcani, mun. Chișinău, sau Strășeni nu conțineau informații cu privire la durata ședinței;
- 2) În circa jumătate din cauzele în care a putut fi stabilită durata ședinței, am constatat că examinarea demersului a durat până la 30 de minute. Judecătoria Centru, mun. Chișinău, care a examinat în perioada de referință cel mai mare număr de demersuri, adesea examina zilnic câte 8-15 demersuri de arestare. Viteza cu care erau examinate demersurile de arestare nu putea să nu afecteze calitatea actului judecătoresc;
- 3) Demersurile de arestare, de regulă, nu erau adaptate circumstanțelor cauzei și arătau mai mult ca documente declarative decât ca acte juridice. Totuși, în ședințele judecătorești, procurorii invocau deseori argumente suplimentare în susținerea demersului de arestare și chiar anexau înscrisuri. Acest fapt confirmă implicit că, în 2011, procurorii nu dedicau suficient timp pentru redactarea unor demersuri bine motivate;
- 4) Deși procurorii nu anexau multe probe la demersurile lor și se pare că prezentau judecătorului de instrucție materialele dosarului penal, avocații au solicitat acces la materialele prezentate de procurori doar în cinci din cele 652 de dosare studiate. Această inacțiune generală a avocaților, deși este nescuzabilă, poate fi explicată prin practica generală existentă în anul 2011 de a nu acorda apărării acces la materialele urmăririi penale prezentate de procuror judecătorului de instrucție;
- 5) În urma studierii dosarelor, nu a fost constatată o legătură cauzală între calitatea prestației avocatului și temeiul în baza căruia avocatul a compărut în proceduri. Se pare că, între avocații care au prestat servicii în bază de contract și cei care au acordat asistență juridică garantată de stat, calitatea asistenței juridice a variat nesemnificativ. A fost totuși constatată tendința în rândul tinerilor avocați de a fi mai combativi;

- 6) Majoritatea proceselor-verbale descriu extrem de sumar procedura de examinare a demersurilor de arestare. Dosarele examinate ne-au creat impresia că judecătorii de instrucție nu consideră necesar să transcrie în procesul-verbal al ședinței toate detaliile procedurii. Au fost rare cazurile în care volumul procesului-verbal al ședinței de judecată depășea trei pagini;
- 7) O calitate bună a proceselor-verbale a fost constatată la judecătorii Comrat, Drochia, Dubăsari, Hîncești și Soroca. În instanțele judecătorești din mun. Chișinău procesele-verbale sunt extrem de sumare;
- 8) Fără un proces-verbal detaliat este imposibil să efectuezi o verificare adecvată a legalității procedurii de arestare. În pofida caracterului sumar al proceselor-verbale, curțile de apel nu au emis încheieri prin care să solicite judecătorilor de instrucție să îmbunătățească calitatea proceselor-verbale;
- 9) Pasivitatea unor avocați în cadrul procedurilor de arestare este suspectă. Cu toate acestea, judecătorii nu au reacționat în cazul în care prestația avocatul dăuna în mod evident acuzatului;
- 10) În niciunul din 652 de dosare examinate nu au fost formulate obiecții la procesul-verbal. Se pare că acest fapt se datorează importanței limitate pe care o acordă părțile procesului-verbal al ședinței.

1.6 ÎNCHEIEREA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE

În temeiul art. art. 177 alin.1¹ și 308 alin.4 CPP, în urma examinării demersului de aplicare sau, după caz, de prelungire a arestului preventiv, judecătorul de instrucție adoptă o încheiere motivată privind aplicarea/prelungirea arestului sau respinge demersul. În Hotărârea Plenului CSJ nr.4 din 28 martie 2005, abrogată prin Hotărârea Plenului nr. 1, au fost menționate circumstanțele care urmau a fi verificate de către judecătorul de instrucție la examinarea demersului de aplicare sau prelungire a arestului. Acestea urmau să fie reflectate în încheierea judecătorului.

După cum a menționat CtEDO în hotărârea *Becciev c. Moldovei* (4 octombrie 2005, para 55), „o funcție suplimentară a unei decizii motivate este de a dovedi părților că ele au fost auzite. Mai mult, o decizie motivată oferă unei părți posibilitatea de a depune apel împotriva acesteia, la fel ca și posibilitatea ca decizia să fie revizuită de o instanță de apel. Numai prin adoptarea unei decizii motivate poate exista un control public al administrării justiției”.

Până la 1 ianuarie 2013, CtEDO a pronunțat 15 hotărâri în cauzele moldovenești în care a constatat violarea art. 5 CEDO (dreptul la libertate și siguranță) din cauza motivării insuficiente de către judecători a hotărârilor de arestare. Primele două hotărâri au fost pronunțate încă în octombrie 2005 (*Becciev și Șarban*, ambele pro-

nunțate la 4 octombrie 2005). În toate cele 15 hotărâri, arestarea și/sau prelungirea arestării a avut loc prin reproducerea temeiurilor legale prevăzute în CPP, fără indicarea motivelor pentru care instanța de judecată a considerat întemeiate afirmațiile precum că reclamantul putea împiedica procesul, s-ar putea ascunde sau săvârși alte infracțiuni, iar judecătorii nu au încercat să combată argumentele apărării împotriva arestării. În hotărârea *Mușuc c. Moldovei* (6 noiembrie 2007, para. 43), CtEDO a subliniat caracterul frecvent și repetitiv al acestei abateri, chiar și după doi ani de la primele violări constatate. Deși aceste hotărâri CtEDO au fost larg mediatizate, studiul a demonstrat că, în anul 2011, practica emiterii hotărârilor nemotivate cu privire la arestare continua.

Conform datelor din Tabelul nr. 14, în perioada iulie – decembrie 2011, în Republica Moldova au fost examinate 1,425 demersuri de aplicare a arestului. 85% dintre acestea au fost admise integral sau parțial. Având în vedere calitatea dubioasă a demersurilor de arestare, acest procentaj arată alarmant. În șapte judecătoria, au fost admise 100% de demersuri. Acestea sunt judecătoriile Briceni, Comrat, Dondușeni, Dubăsari, Florești, Ocnița și Vulcănești. În același timp, în Judecătoria Cahul au fost admise 67,6% din demersuri, în Judecătoria Ciocana – 67,9%, iar în Judecătoria Edi-neț – 69,2%.

În ceea ce privește prelungirea arestului, din cele 1,207 demersuri examinate, au fost admise integral sau parțial 83,1%. În 12 din cele 41 de judecătoria în care activau judecători de instrucție, au fost admise integral sau total 100% din demersurile de prelungire a arestului. Aceste judecătoria sunt Anenii Noi, Bender, Briceni, Cantemir, Călărași, Ceadr-Lunga, Dubăsari, Glodeni, Rezina, Soroca, Telenești și Ungheni. În același timp, la Judecătoria Ștefan-Vodă au fost admise doar 44,4% din demersuri, iar la Judecătoria Strășeni 55,6%.

TABELUL NR. 14. DATE PRIVIND DEMERSURILE DE ARESTARE EXAMINATE ÎN PERIOADA IULIE-DECEMBRIE 2011

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv			% admise
	Demersuri examinate	Admise integral	Admise parțial	Demersuri examinate	Admise integral	Admise parțial	
Anenii Noi	24	18	6	8	8	0	100,0%
Basarabesca	16	7	2	8	6	0	75,0%
Bălți	65	38	27	43	31	7	88,4%
Bender	5	4	1	6	6	0	100,0%
Botanica, mun. Chișinău	138	45	16	81	24	47	87,7%
Briceni	23	23	0	17	17	0	100,0%
Buiucani	139	67	34	128	51	45	75,0%
Cahul	37	25	12	21	19	2	90,5%
Cantemir	22	18	4	18	18	0	100,0%
Călărași	38	28	7,00	13	13	0	100,0%
Ceadr-Lunga	22	21	1	15	15	0	100,0%
Centru, mun. Chișinău	243	185	28	331	251	59	93,7%
Cimișlia	17	16	1	19	18	0	94,7%
Ciocana	106	61	34	79	74	1	94,9%
Comrat	15	15	0	11	8	0	72,7%
Criuleni	36	34	2	35	28	0	80,0%
Dondușeni	8	8	0	5	3	2	60,0%
Drochia	9	8	1	5	3	0	60,0%
Dubăsari	7	5	0	2	0	2	100,0%

Edinet	13	9	4	69,2%	7	6	1	85,7%
Fălești	12	11	1	91,7%	8	6	2	75,0%
Florești	3	3	0	100,0%	4	3	1	75,0%
Glodeni	10	6	3	70,0%	9	8	0	100,0%
Hîncești	28	16	4	85,7%	28	14	9	71,4%
Ialoveni	44	38	6	86,4%	24	22	2	91,7%
Leova	20	18	6	90,0%	7	5	1	85,7%
Nisporeni	15	13	2	86,7%	14	12	2	85,7%
Ocnîța	9	7	0	100,0%	14	12	1	92,9%
Orhei	45	38	4	93,3%	31	21	2	67,7%
Rezina	14	13	1	92,9%	6	6		100,0%
Rîșcani mun. Chișinău	119	93	0	78,2%	171	121	0	70,8%
r-n Rîșcani	16	14	0	87,5%	15	13	2	86,7%
Sîngerei	12	11	1	91,7%	9	8	1	88,9%
Soroca	16	13	3	81,3%	3	3	0	100,0%
Strășeni	60	49	4	88,3%	27	15	12	55,6%
Șoldănești	13	5	8	38,5%	0	0		0,0%
Judecătoria Ștefan-Vodă	35	24	0	68,6%	9	4	5	44,4%
Taraclia	19	4	12	84,2%	11	10	1	90,9%
Telenești	17	14	3	82,4%	8	8	0	100,0%
Ungheni	47	37	1	80,9%	12	12	0	100,0%
Vulcănești	6	6	0	100,0%	21	13	4	81,0%
total	1425	987	199	85,0%	1207	859	163	83,1%

În comparație cu anii anteriori, a fost observată o tendință generală a judecătorilor de instrucție de a spori volumul încheierilor judecătorilor cu privire la demersurile de arestare. Cu toate acestea, multe argumente invocate și care ar fi putut schimba soluția în cazul concret nu își găseau răspunsul în textul încheierilor cu privire la arestare ale judecătorilor de instrucție. Ca și în cazul demersurilor de arestare, judecătorii de instrucție reproduc aceeași motivare în majoritatea încheierilor lor. Ei folosesc motivări șablon. În textul încheierii sunt schimbate 2-3 paragrafe care se referă la circumstanțele de fapt ale cauzei și un paragraf în partea motivativă. Din conținutul încheierilor cu privire la arestare este extrem de greu de înțeles din ce motiv au fost admise sau respinse anumite argumente. Majoritatea încheierilor judecătorilor de instrucție emise pe marginea demersurilor de arestare pot servi drept exemple ideale de hotărâri nemotivate. Se pare că judecătorii de instrucție consideră că motivarea pe care o dau în hotărârile lor este suficientă. Această atitudine ar putea rezulta din înțelegerea distorsionată în rândul juriștilor din Republica Moldova a ceea ce înseamnă o hotărâre judecătorească motivată.

De obicei, judecătorii de instrucție motivau în termeni generali încheierea de aplicare sau prelungire a arestului sau doar reproduceau prevederile CPP și conchideau că acestea impuneau arestarea. Drept exemplu în acest sens poate fi adusă încheierea Judecătoriei Șoldănești în dosarul nr. 14-6. În Judecătoriile Leova și Taraclia, încheierile de aplicare a arestului practic nu se pronunță asupra bănuielii rezonabile sau riscurilor care justifică arestarea. Motivări cu carențe similare au fost întâlnite la Judecătoriile Ciocana și Buiucani din mun. Chișinău. Au fost constatate și situații în care soluția din încheierea judecătorească nu era compatibilă cu motivarea acesteia. De exemplu, la Judecătoria Leova (dosarul nr. 14-24), în motivarea unei încheieri de respingere a demersului procurorului, este consemnat că: *instanța consideră necesar de admis demersul și de aplicat față de învinuit măsura preventivă arestul din următoarele motive, ... iar în continuare este relatată motivarea pentru respingerea demersului. Probabil, din greșeală, Judecătoria Strășeni a invocat în susținerea riscului eschivării, în încheierea emisă în dosarul nr. 16-25, că acuzatul „s-a prezentat benevol la organul de urmărire penală. Pe de altă parte, la Judecătoria Cahul încheierile se motivează bine, oferindu-se răspuns la toate argumentele esențiale invocate de părți.*

Au fost constatate destul de multe cazuri în care judecătorii de instrucție au invocat în favoarea arestării un risc care nu a fost invocat de către procuror. Cel mai des, în acele cauze procesele-verbale ale ședințelor de judecată nu conțineau informații că chestiunile noi invocate de judecător au fost discutate în ședința de judecată până la emiterea încheierii. Drept exemplu în acest sens ar putea servi dosarul nr. 14-28 examinat de Judecătoria Fălești. O astfel de practică afectează serios posibilitățile de apărare, având în vedere că apărarea își ajustează poziția în funcție de argumentele invocate de către procuror.

Deși nu reprezintă o regulă absolută, a fost constatat faptul că încheierile emise de judecătorii care substituiau judecătorii de instrucție erau mai bine motivate. De asemenea, a fost constatat faptul că sunt extrem de rare cazurile în care persoana este arestată pe o perioadă mai mare de trei luni. În marea majoritate a cazurilor, după două sau trei luni de deținere în arest, persoanele sunt puse în libertate. De obicei, sunt deținute pentru a perioadă mai mare persoanele acuzate de infracțiuni deosebit de grave.

Mulți judecători de instrucție folosesc motivări similare pentru încheierile prin care admit demersul procurorului și pentru încheierile în care resping demersul. E un fenomen straniu. Încheierile de prelungire a arestării emise în privința aceleiași persoane, de obicei, reproduc fidel textul încheierii anterioare, inclusiv greșelile evidente de ortografie. Aceasta ar putea sugera că, în cadrul procedurilor de prelungire a arestării, judecătorii de instrucție doar verifică dacă nu a intervenit nimic excepțional.

Un alt aspect care susține convingerea noastră că, de multe ori, arestările dispuse de judecătorii de instrucție în anul 2011 erau nejustificate rezultă din motivările ulterioare ale judecătorilor de instrucție. După a doua sau a treia prelungire, de regulă, judecătorul dispune înlocuirea sau revocarea arestului. Făcând acest lucru, judecătorul, de obicei, nu explica prin ce s-a schimbat situația față de situația anterioară în care tot el dispusese arestarea sau prelungirea acesteia. Mai mult, dispunând revocarea sau înlocuirea măsurii preventive, judecătorul reproducea argumente care erau invocate de apărare încă în cadrul ședinței, când se discuta autorizarea măsurii preventive.

În cazul autorizării arestării, este crucial să se identifice momentul exact de la care se calculează durata măsurii preventive. În Judecătoriile Orhei și Bălți au fost constatate cazuri când în încheierea judecătorească nu era indicată durata aplicării arestului sau data și ora de la care acesta începe să fie calculat. În Judecătoriile Orhei, Ungheni și Rezina neindicarea de către judecătorul de instrucție în încheiere a datei și orei de la care urma să fie calculat arestul preventiv reprezenta o regulă.

CPP permite aplicarea arestării și în cazul acuzațiilor de comitere a crimelor ușoare sau mai puțin grave, cu condiția că, până la aplicarea măsurii preventive, acuzatul a comis o altă infracțiune, s-a eschivat sau a influențat urmărirea penală. Judecătorii de instrucție au aplicat arestul și în cazul acuzațiilor de comitere a crimelor ușoare sau mai puțin grave, fără însă a aduce date cu privire la comiterea altei infracțiuni, eschivarea sau influențarea urmării penale. Astfel, Judecătoria Sîngerei, în dosarul nr. 14/6, a aplicat arestul preventiv unei persoane bătute de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 349 alin. 1¹ Cod penal (violența nepericuloasă pentru viață săvârșită împotriva unei persoane cu funcție de răspundere) doar pentru faptul aplicării unei palme polițistului cu cauzarea de dureri fizice, chiar dacă aceasta reprezintă o infracțiune mai puțin gravă. În pofida ilegalității evidente a încheierii judecătorului de instrucție, avocatul nu a contestat încheierea.

Au fost constatate încheieri în care sunt invocate aceleași motive pentru cele trei temeuri de aplicare a măsurilor preventive: „a fost sancționat contravențional, a încălcat restricțiile impuse prin ordonanța de protecție a victimei violenței în familie, este caracterizat negativ” (ex. Judecătoria Ocnița, dosarul nr. 14-14).

În judecătoriile Comrat și Taraclia, toate actele dosarului sunt perfectate în limba rusă, există câte un exemplar al încheierii și mandatului traduse în limba de stat, lipsește semnătura traducătorului pe actele traduse, încheierea tradusă este semnată de judecător.

1.6.1 INDIVIDUALIZAREA ÎNCHEIERII

În cadrul studiului, s-a încercat stabilirea faptului în ce măsură motivarea din hotărârile emise de același judecător este reprodusă ulterior în hotărârile adoptate de același judecător.

Studiul a demonstrat că, deși există o jurisprudență constantă a CtEDO în materia arestării, nu în toate cazurile încheierile judecătorului de instrucție sunt motivate pe baza circumstanțelor concrete ale cauzei, iar uneori încheierile de aplicare a arestului preventiv sau de prelungire nu sunt motivate deloc. Astfel, uneori, în caz de prelungire a arestului preventiv, conținutul demersului de arestare, poziția procurorului privind oportunitatea arestării consemnată în proces-verbal, conținutul încheierii privind dispunerea arestării, cât și conținutul demersului de prelungire a arestării și a încheierii de prelungire a acestei măsuri în privința aceleiași persoane, sunt practic identice. Drept exemplu în acest sens poate servi dosarul nr. 16-42 de la Judecătoria Strășeni.

Pe lângă bănuiala rezonabilă și riscurile care justifică arestarea, încheierea judecătorească ar trebui să facă referire și la alte condiții complementare, cum ar fi imposibilitatea aplicării altor măsuri preventive mai ușoare. Art. 176 alin. 3 CPP prevede și alte circumstanțe care urmează să se regăsească în încheierea de aplicare a măsurilor preventive. Printre acestea sunt vârsta și sănătatea acuzatului, ocupația lui, starea lui materială și familială etc. În 53 % din cauzele studiate, judecătorii s-au pronunțat asupra criteriilor complementare prevăzute la art. 176 alin. 3 CPP, iar în 47% judecătorii nu s-au pronunțat pe marginea lor. Destul de des aceste criterii nu se regăsesc nici în demersul procurorului sau dacă sunt menționate nu sunt confirmate prin probe anexate la demers. De regulă, avocații nu reacționează la această carență. Deseori judecătorii reproduc prevederile art. 173 alin. 3 CPP în încheierile lor, fără însă a explica cum aceste prevederi se aplică cauzei examinate. Mai multe informații despre individualizarea încheierilor studiate ale judecătorilor de instrucție sunt prezentate în Tabelul nr. 15

TABELUL NR. 15. DATE PRIVIND INDIVIDUALIZAREA ÎNCHEIERILOR JUDECĂTORILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv			
	Dosare studiate	Da	Nu	Dosare studiate	Da	Nu
Anenii Noi	8	3	5	6	1	5
Basarabasca	5		5	3	3	
Bălți	20	8	12	16	2	14
Bender	3	2	1	4	2	2
Botanica	27	18	9	27	14	13
Briceni	5	1	4	3		3
Buiuțeni	18	15	3	16	16	
Cahul	13	7	6	7	1	6
Cantemir	4		4	4		4
Călărași	6	2	4	1	1	
Ceadr-Lunga	6	6		3	3	
Centru	30	7	23	46	15	31
Cimișlia	4	3	1	5	4	1
Ciocana	11	9	2	16	14	2
Comrat	4		4	2	2	
Criuleni	8	6	2	7	7	
Dondușeni	2	1	1	2		2
Drochia	4	4		7	7	
Dubăsari	2	2		1	1	

Edineț	4	1	3	4	1	3
Fălești	6	1	5	7	1	6
Florești	3	3		4	4	
Glodeni	3	3		2	2	
Hîncești	11	11		13	13	
Ialoveni	13	7	6	20	10	10
Leova	7	3	4	1	1	
Nisporeni	3	2	1	4	2	2
Ocnîța	3	1	2	4	4	
Orhei	14	4	10	11	8	3
Rezina	4	1	3	3	2	1
Rîșcani	6	4	2	8	7	1
Rîșcani, mun. Chișinău	22	7	15	27	5	22
Sîngerei	5	4	1	4	1	3
Soroca	5	5		2	1	1
Strășeni	15	14	1	9	9	
Șoldănești	5	1	4	3		3
Ștefan-Vodă	8	8		2	1	1
Taraclia	6		6	3		3
Telenești	4	2	2	2	1	1
Ungheni	6	1	5	6		6
Vulcănești	2	2		2	2	
total	335	53,4%	46,6%	317	53,0%	47,0%

În Judecătoria Făleşti, conținutul motivării este identic în mai multe cazuri. Deși procurorul invocă în demers unele temeuri pentru arest, instanța invocă altele. Argumentele apărării nu sunt combătute. De regulă, instanța argumentează motivarea arestului printr-un singur alineat, punând accentul pe necesitatea de a continua urmărirea penală.

1.6.2. BĂNUIALA REZONABILĂ PRIVIND SĂVÂRȘIREA INFRACTIUNII

Art. 176 alin. 1 CPP prevede că aplicarea măsurilor preventive poate avea loc doar dacă există o bănuială rezonabilă. Punctul 15 al hotărârii Plenului CSJ nr. 4, din 28 martie 2005, obliga judecătorii să verifice, la judecarea demersului de aplicare a arestării preventive, „dacă există motive rezonabile de a presupune că persoana a săvârșit o infracțiune”. Aceasta mai menționa că „[b]ănuiala rezonabilă trebuie să fie bazată pe fapte sau informații, care ar stabili o legătură obiectivă între suspect și fapta presupusă, exprimate prin documente sau constatări tehnico-științifice și medico-legale, alte date obiective, care ar implica în mod direct persoana vizată în săvârșirea faptei prejudiciabile”.

Până la 1 ianuarie 2013, CtEDO a pronunțat șapte hotărâri în cauzele moldovenești în care a constatat că lipsirea de libertate a avut loc în lipsa unei bănuieli rezonabile. Primele hotărâri de acest gen sunt *Stepuleac* și *Muşuc*, care datează încă din anul 2007. În pofida jurisprudenței bogate a CtEDO, se pare că, în anul 2011, mulți dintre judecătorii de instrucție nu cunoșteau în deplină măsură în ce constă bănuială rezonabilă și cum urmează a fi verificată existența acesteia. Din acest motiv, nu este surprinzător faptul că în niciunul din cele 652 de dosare studiate judecătorii nu au constatat lipsa bănuielii rezonabile.

În urma studierii dosarelor, a fost constatat că, în majoritatea cazurilor, procurorii se refereau în mod extrem de sumar sau nu se refereau deloc la bănuiala rezonabilă, iar judecătorii acceptau aceste demersuri. De obicei, procurorii enumerau mai multe probe în susținerea bănuielii rezonabile, însă nu explicau care este relevanța acestor probe pentru stabilirea bănuielii rezonabile. Pe de altă parte, chiar dacă procurorii invocau anumite circumstanțe de fapt în susținerea bănuielii rezonabile, destul de des asemenea informații nu se regăseau în încheierile judecătorilor de instrucție prin care era dispusă arestarea. Se pare că judecătorii prezumau că bănuiala rezonabilă exista oricând dacă era pornită o urmărire penală iar acuzatul are un statut procesual în cadrul acelei urmăriri penale. Din acest motiv, hotărârile judecătorești doar menționau că a fost pornită legal o cauză penală. Au fost destul de rare cazurile în care judecătorii au încercat să stabilească o legătură causală dintre fapta incriminată și acuzat. Informații despre motivarea bănuielii rezonabile în încheierile judecătorilor de instrucție cu privire la demersurile de arestare sunt prezentate în Tabelul nr. 16.

A fost atestat un singur caz când instanța de judecată a respins în mod expres argumentul privind existența bănuielii rezonabile, a combătut argumentele acuzării în acest sens și a respins demersul procurorului (Judecătoria Hîncești, dosarul nr.14-23).

TABELUL NR. 16. DATE PRIVIND INVOCAREA BĂNUELI REZONABILE ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Neinvocat	Demersuri de prelungire a arestului preventiv		Neinvocat
	Dosare studiate	Invocat		Dosare studiate	Invocat	
Anenii Noi	8	6	2	6	5	1
Basarabasca	5	2	3	3	3	
Bălți	20	12	8	16	2	14
Bender	3		3	4		4
Botanica	27	3	24	27	4	23
Briceni	5	3	2	3	3	
Buiuani	18	13	5	16	13	3
Cahul	13	11	2	7	6	1
Cantemir	4		4	4		4
Călărași	6		6	1		1
Ceadr-Lunga	6	3	3	3		3
Centru	30	9	21	46	27	19
Cimișlia	4	2	2	5	2	3
Ciocana	11	2	9	16	1	15
Comrat	4	4		2	2	
Criuleni	8	2	6	7	1	6
Dondușeni	2	2		2	2	
Drochia	4		4	7		7
Dubăsari	2	2		1	1	

Edineț	4		4	4	4	4	
Fălești	6	6		7	6		
Florești	3	2	1	4			
Glodeni	3	1	2	2	2		
Hîncești	11	7	4	13	9		
Ialoveni	13	11	2	20	14		
Leova	7	7		1			
Nisporeni	3	2	1	4	4		
Ocnîța	3	3		4	4		
Orhei	14	2	12	11			
Rezina	4	1	3	3			
Rîșcani	6		6	8			
Rîșcani, mun. Chișinău	22	2	20	27			
Sîngerei	5	3	2	4	2		
Soroca	5	1	4	2	2		
Strășeni	15	13	2	9	9		
Șoldănești	5	3	2	3	1		
Ștefan-Vodă	8	5	3	2	2		
Taraclia	6		6	3	2		
Telenești	4		4	2			
Ungheni	6		6	6			
Vulcănești	2	1	1	2	2		
total	335	43,6%	56,4%	317	41,3%	58,7%	

Din tabelul nr. 16 rezultă că judecătorii de instrucție s-au referit în mod expres la „bănuiala rezonabilă” doar în 43,6% din încheierile de aplicare a arestării preventive studiate. În 56,4% din încheieri, judecătorul nu s-a referit în genere la bănuiala rezonabilă. În cazul prelungirii arestării, referirile la “bănuiala rezonabilă” au fost și mai rare, 41,3%. Au fost constatate cazuri în care, deși părțile invocau în pledoarii confirmarea sau neconfirmarea prin anumite probe sau date a bănuiei rezonabile, judecătorul de instrucție nu s-a pronunțat pe marginea acestor argumente în încheierile sale.

În mod paradoxal, bănuiala rezonabilă nu este invocată în încheierile instanțelor judecătorești cu un volum mai mare de muncă, instanțe în care judecătorii ar trebui să cunoască mai bine standardele CtEDO. Cel mai des este vorba de instanțele din municipiul Chișinău. Astfel, Judecătoria Botanica s-a pronunțat pe marginea unei bănuiei rezonabile doar în trei din cele 27 de dosare de arestare preventivă studiate, Judecătoria Centru – doar în nouă din cele 30 de dosare studiate, Rîșcani, mun. Chișinău – doar în două din cele 22 de dosare studiate, iar Judecătoria Ciocana – doar în trei din cele 11 de dosare studiate. În opt judecătorii, judecătorul de instrucție nu s-a referit niciodată la o bănuială rezonabilă. Aceste instanțe sunt Bender, Călărași, Cantemir, Drochia, Edineț, raionul Rîșcani, Telenești și Ungheni. În alte instanțe, bănuiala rezonabilă este verificată în toate dosarele studiate. Aceasta a avut loc la judecătoriile Comrat, Dondușeni, Dubăsari, Ocnița și Vulcănești.

În unele cazuri, au fost invocate declarativ niște bănuiei rezonabile. În alte cazuri, judecătorul de instrucție enumerau unele probe ale acuzării, deși acestea nu au fost anexate la demersul procurorului. În susținerea unei bănuiei rezonabile, judecătorii au indicat următoarele sintagme în hotărârile lor: „*au fost prezentate date suficiente privind săvârșirea faptei...*”, „*există temeuri rezonabile de învinuire...*”, „*bănuiala rezonabilă se bazează pe măsurile operative de investigare efectuate de procuror și organul de urmărire penală*”, „*există temeuri rezonabile de învinuire, măsurile operative de investigație, faptul reținerii și eschivării de urmărirea penală*”, „*acuzatul o perioadă îndelungată s-a aflat peste hotarele țării, ceea ce confirmă eschivarea*”. Aceste sintagme sugerează că judecătorii au confundat bănuiala rezonabilă cu riscurile pentru arestare.

În alte cazuri, referindu-se la bănuiala rezonabilă, instanțele s-au referit în încheiere la faptul că acuzatul a săvârșit fapta, și nu la probabilitatea implicării acuzatului în fapta incriminată. În hotărârea *Garycki c. Poloniei*, din 6 februarie 2006, CtEDO a constatat că o astfel de motivare contravine art. 6 para. 2 CEDO. Judecătorii ar trebui să fie extrem de atenți atunci când motivează hotărârile lor, pentru a nu încălca prezumția nevinovăției. Am considerat necesar de a veni cu exemple în acest sens. Judecătoria Vulcănești a menționat în încheierea adoptată în dosarul nr. 14-6 urmă-

toarele: „din cumulus de probe rezultă că el a pătruns în apartament și a săvârșit fapta...”. Motivări similare au fost stabilite și în încheierile judecătorului de instrucție de la Judecătoria Fălești. Judecătoria Taraclia a menționat într-o încheiere (traducere din limba rusă): „La 11 iunie 2011, S.V. a fost reținut, iar la 12 iunie 2012 lui i-a fost aplicată pedeapsa în baza art.186 alin.2 p. c), b) CP RM. În ședință de judecată s-a stabilit că S. V. a participat la acțiunile în legătură cu care este pornită urmărirea penală.”.

1.6.3. RISCUL ESCHIVĂRII

Existența unei bănuieli rezonabile nu este suficientă pentru arestare. Mai este nevoie de confirmarea riscului eschivării, a riscului împiedicării bune desfășurări a justiției sau a riscului de prevenire a săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni. Aceste riscuri trebuie să rezulte din probele prezentate judecătorului de instrucție.

În urma studierii dosarelor judecătorilor de instrucție, am constatat că riscul eschivării a fost invocat de instanța de judecată în 66% din demersurile de arestare și în 63,7% din demersurile de prelungire a arestării. Detaliile sunt prezentate în Tabelul nr. 17.

TABELUL NR. 17. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI ESCHIVĂRII ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Invocat	Dosare studiate	Invocat
Anenii Noi	8	7	6	5
Basarabasca	5	4	3	3
Bălți	20	12	16	
Bender	3	1	4	3
Botanica	27	20	27	18
Briceni	5	5	3	3
Buiucani	18	14	16	9
Cahul	13	13	7	7
Cantemir	4		4	
Călărași	6	1	1	
Ceadr-Lunga	6	6	3	3
Centru	30	22	46	43
Cimișlia	4	1	5	2
Giocana	11	10	16	15
Comrat	4	1	2	2
Criuleni	8	5	7	3
Dondușeni	2	2	2	2
Drochia	4	3	7	1
Dubăsari	2	2	1	1

Edineț	4	3	1	4	4	4	1
Fălești	6	6		7	7	6	1
Florești	3	2	1	4	4	4	
Glodeni	3	3		2	2	1	1
Hîncești	11	10	1	13	13	11	2
Ialoveni	13	12	1	20	20	19	1
Leova	7	4	3	1	1	1	
Nisporeni	3	3		4	4	3	1
Ocnîța	3	3		4	4	4	
Orhei	14	5	9	11	11	3	8
Rezina	4	1	3	3	3		3
Rîșcani	6	1	5	8	8	1	7
Rîșcani, mun. Chișinău	22	6	16	27	27	3	24
Sîngerei	5	4	1	4	4	3	1
Soroca	5	5		2	2	2	
Strășeni	15	12	3	9	9	7	2
Șoldănești	5	3	2	3	3	3	
Ștefan-Vodă	8	5	3	2	2	2	
Taraclia	6	3	3	3	3	3	
Telenești	4	1	3	2	2		2
Ungheni	6		6	6	6	1	5
Vulcănești	2		2	2	2	1	1
total	335	66,0%	34,0%	317	317	63,7%	36,3%

Având în vedere calitatea proastă a demersurilor de arestare, nu este de mirare că motivarea încheierilor judecătorului de instrucție în această parte nu a fost suficient de convingătoare. Au fost constatate cazuri în care judecătorul de instrucție a admis demersul procurorului, însă s-a pronunțat pe marginea riscului eschivării în termeni extrem de generali sau nu s-a pronunțat deloc, chiar dacă din materialele prezentate de procuror rezultă clar riscul eschivării.

De cele mai multe ori riscul eschivării este motivat în încheierea judecătorului de instrucție în exclusivitate prin gravitatea acuzației aduse. Următoarele sintagme se regăsesc deseori în textul încheierilor de arestare: „este caracterizat negativ de administrația publică locală, face abuz de alcool, anterior judecat”, „nu este angajat în câmpul muncii, obține surse de existență prin activități temporare, este caracterizat negativ la locul de trai”, „nu are ocupație, nu are familia sa”, „severitatea pedepsei penale ar putea să-l determine pe invinuit să se eschiveze de la organul de drept”, „în acțiunile lui sînt prezenți indicii recidivei, duce un mod de viață parazită”, „duce un mod de viață amoral, nu are copii la întreținere”. Deși severitatea sancțiunii reprezintă un element important în evaluarea riscului eschivării, ea nu poate justifica în sine arestarea. Riscul eschivării trebuie evaluat luând în considerație mai mulți factori care au legătură cu: caracterul persoanei, valorile sale morale, locuința sa, ocupația sa, bunurile sale, legăturile familiale și cu toate tipurile de legături cu statul de care ea este acuzată (a se vedea hot. *Becciev c. Moldovei*, 4 octombrie 2005, para. 58). Riscul aplicării unei sancțiuni severe și temeinicia probelor pot fi relevante, dar nu sunt, în sine, decisive, iar posibilitatea obținerii garanțiilor poate fi folosită pentru a înlătura orice risc (hot. *Neumeister c. Austria*, 27 iunie 1968, para. 10). În pofida acestor standarde ale CtEDO, atunci când folosesc astfel de motivări, judecătorii nu detaliază în încheiere cum susțin aceste aspecte riscul eschivării și de ce acestea sunt suficiente.

1.6.4. RISCUL INFLUENȚĂRII URMĂRIIRII PENALE

Aflarea persoanei în libertate ar putea împiedica buna desfășurare a urmăririi penale sau a examinării cauzei prin exercitarea de presiuni asupra martorilor, victimei sau coacuzaiților sau expertului, distrugerea sau tănuirea probelor materiale, sau informarea coacuzaiților despre urmărirea penală. Nu are importanță dacă piedicile de mai sus constituie sau nu ele înseși o infracțiune. Totuși, acestea nu pot fi invocate în mod abstract și urmează să se bazeze pe probe (a se vedea hot. *Becciev c. Moldovei*, 4 octombrie 2005, para. 59).

Riscul influențării urmăririi penale a fost invocat în 48,1% din încheierile privind aplicarea arestării preventive studiate și în 51,4% din încheierile de prelungire a arestării. Faptul că judecătorii acceptă acest risc mai des în cadrul procedurilor de prelungire a arestării este surprinzător, având în vedere că invocarea riscului de împiedicare a bunei desfășurări a justiției poate avea loc doar în faza inițială a procedurilor (a se vedea hot. *Jarzynski c. Poloniei*, 4 octombrie 2005, para 43), căci martorii pot fi audiați, iar probele materiale relevante pot fi ridicate la scurt timp după reținerea acuzatului. Mai multe detalii despre invocarea acestui risc în încheierile studiate sunt menționate în Tabelul nr. 18.

TABELUL NR. 18. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI INFLUENȚĂRII URMĂRIII PENALE ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORIILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Invocat	Neinvocat	Invocat
Anenii Noi	8	4	4	5
Basarabasca	5	1	4	3
Bălți	20	3	17	2
Bender	3	1	2	4
Botanica	27	23	4	24
Briceni	5	4	1	2
Buiucani	18	14	4	14
Cahul	13	11	2	7
Cantemir	4		4	4
Călărași	6		6	1
Ceadir-Lunga	6	2	4	3
Centru	30	22	8	46
Cimișlia	4	1	3	5
Ciocana	11	9	2	16
Comrat	4	1	3	2
Criuleni	8	1	7	7
Dondușeni	2	2		2
Drochia	4	3	1	7
				4
				3

Dubăsari	2	2	1	1	1	1
Edineț	4	2	4	1	1	3
Fălești	6	4	7	6	1	1
Florești	3	3	4	4		
Glodeni	3	2	2	2		
Hîncești	11	7	13	10		3
Ialoveni	13	9	20	14		6
Leova	7	1	1	1		1
Nisporeni	3	1	4	4		
Ocnîța	3	2	4	4		
Orhei	14	1	11	1		10
Rezina	4		3			3
Rîșcani	6	1	8			8
Rîșcani, mun. Chișinău	22		27	2		25
Sîngerei	5	1	4			4
Soroca	5	2	2	2		
Strășeni	15	11	9	8		1
Șoldănești	5	4	3	1		2
Ștefan-Vodă	8	1	2	1		1
Taraclia	6	4	3			3
Telenești	4		2	1		1
Ungheni	6	1	6			6
Vulcănești	2		2			2
total	335	48,1%	317	51,4%	48,6%	

Din materialele anexate la demersurile de arestare rezulta că, în majoritatea cazurilor, riscul de influențare a urmăririi penale nu era susținut prin probe. Totuși, judecătorul a acceptat astfel de argumente în destul de multe cauze. De obicei, judecătorii menționează următoarele sintagme în încheierile lor despre acuzat: „poate împiedica aflarea adevărului”, „poate influența martorii să dea declarații false”, „există riscul că va nimici bunurile”, „va influența desfășurarea obiectivă a urmăririi penale”, „deoarece depune declarații contradictorii cu cele depuse de alți participanți la proces”, „pe dosar mai este necesar a fi efectuate un șir de acțiuni de urmărire penală”, „a săvârșit infracțiune cu aplicarea violenței asupra colaboratorului de poliție”, „poziția de vulnerabilitate a victimei, pericolul social al infracțiunii, rezonanța socială, necesitatea efectuării acțiunilor de urmărire penală, aflarea în libertate ar permite a încurca buna desfășurare a procesului”, „șocul produs de faptă în societate” etc. Aceste sintagme sunt utilizate de obicei fără clarificări suplimentare.

Folosirea doar a acestor sintagme pentru a motiva hotărârile judecătorești ridică întrebări serioase în ceea ce privește temeinicia acestor hotărâri. Pe lângă aceasta, folosirea lor ar putea aduce atingere dreptului de a păstra tăcerea și prezumției nevinovăției. Într-un caz examinat de Judecătoria Ceadâr-Lunga (dosarul nr. 16-80), procurorul în demersul de prelungire a arestului a invocat că „nerecunoașterea vinovăției împiedică urmărirea penală”. Judecătorul a admis demersul și a transcris în încheiere aceste argumente. Nu poate fi invocat drept motiv pentru arestare refuzul persoanei să divulge acuzării numele martorilor sau locul aflării probelor care puteau dovedi nevinovăția sa. Acest lucru nu numai că nu poate constitui un temei pentru arestare, dar reprezintă și o încălcare a dreptului acuzatului de a păstra tăcerea, garantat de articolul 6 CEDO (hot. *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, 23 octombrie 2007, para. 51).

Am constatat și cazuri în care invocarea riscului influențării urmăririi penale era illogică, însă argumentul a fost acceptat de judecător. Astfel, procurorul a solicitat arestarea pe motiv că persoana ar putea influența urmărirea penală, în timp ce crima a fost comisă în Republica Moldova, iar persoana plecase peste hotare înainte de începerea urmăririi penale și se afla încă peste hotare. Într-un alt caz, a fost invocat riscul influențării complicilor, deși persoanei îi era incriminată săvârșirea infracțiunii de una singură.

1.6.5. RISCUL COMITERII ALTOR INFRAȚIUNI

În hotărârea Plenului nr. 1, Plenul CSJ a explicat că riscul că persoana va săvârși o nouă infracțiune urmează a fi evaluat în special în baza istoricului ei (antecedentele penale anterioare) și a personalității acesteia (hot. *Clooth c. Belgiei*, 12 decembrie 1992, para. 40). Acest risc nu poate fi prezumat și trebuie să se bazeze pe probe.

Acestea s-ar putea referi la pregătirea sau chiar comiterea unei noi infracțiuni după ce persoana a aflat despre începerea urmăririi penale, ori în amenințarea în mod credibil cu comiterea unei noi infracțiuni (ex. procurarea de arme, racolarea de complici). Riscul de repetare a infracțiunilor poate fi dedus din natura și numărul infracțiunilor comise anterior. Faptul că persoana vizată a fost anterior condamnată pentru infracțiuni similare poate avea o anumită importanță, la fel ca și suspiciunea de comitere a altor infracțiuni similare după ce persoana a aflat despre demararea procesului vizat. Argumentul înaintat des de procurori, precum că dificultățile financiare ale acuzatului riscă să provoace suspiciunea la săvârșirea altor infracțiuni, nu este suficient pentru a justifica arestarea. Dacă infracțiunea are toate trăsăturile unui eveniment unic, care se califică în baza unei singure norme a legii penale, este inacceptabil să se încerce justificarea arestării sau prelungirii arestării invocându-se riscul comiterii altor infracțiuni.

În cadrul studiului, a fost verificat cât de des judecătorii au invocat riscul comiterii altor infracțiuni pentru a justifica arestarea. S-a constatat că acest risc a fost invocat de judecători în 29% din încheierile de aplicare a arestării și în 37,2% din încheierile de prelungire a arestului studiate. Mai multe detalii despre invocarea acestui risc în încheierile studiate sunt menționate în Tabelul nr. 19.

TABELUL NR. 19. DATE PRIVIND INVOCAREA RISCULUI COMITERII ALTOR INFRAACȚIUNI ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORIILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă			Demersuri de prelungire a arestului preventiv		
	Dosare studiate	Invocat	Neinvocat	Dosare studiate	Invocat	Neinvocat
Anenii Noi	8	1	7	6	1	5
Basarabasca	5	4	1	3	3	
Bălți	20	1	19	16		16
Bender	3	1	2	4	1	3
Botanica	27	10	17	27	10	17
Briceni	5	3	2	3	1	2
Buiucani	18	15	3	16	14	2
Cahul	13	5	8	7	1	6
Cantemir	4		4	4		4
Călărași	6		6	1		1
Ceadir-Lunga	6	1	5	3	2	1
Centru	30	8	22	46	30	16
Cimișlia	4		4	5		5
Ciocana	11	5	6	16	6	10
Comrat	4	3	1	2	2	
Criuleni	8	3	5	7		7
Dondușeni	2	1	1	2		2
Drochia	4	1	3	7	3	4

Dubăsari	2	2	1	1	1	1
Edineț	4	2	2	4	2	2
Fălești	6	6	7	7	3	4
Florești	3	3	4	4	4	
Glodeni	3	2	2	2	1	1
Hîncești	11	1	13	13	11	2
Ialoveni	13	7	20	20	8	12
Leova	7	4	1	1	1	
Nisporeni	3	3	4	4		4
Ocnîța	3	2	4	4	1	3
Orhei	14	1	11	11		11
Rezina	4	4	3	3		3
Rîșcani	6	6	8	8		8
Rîșcani, mun. Chișinău	22	22	27	27		27
Sîngerei	5	2	4	4	1	3
Soroca	5	5	2	2	1	1
Strășeni	15	4	9	9	9	
Șoldănești	5	1	3	3	1	2
Ștefan-Vodă	8	1	2	2	1	1
Taraclia	6	1	3	3		3
Telenești	4	4	2	2		2
Ungheni	6	6	6	6		6
Vulcănești	2	2	2	2		2
total	335	29,0%	317	317	37,2%	62,8%

De obicei, judecătorii de instrucție foloseau în textul încheierii un limbaj foarte general atunci când susțineau că acest risc există. Foarte frecvent, riscul comiterii altor infracțiuni este justificat în exclusivitate de gravitatea infracțiunii sau de faptul că acuzatul a fost condamnat anterior. Deseori, judecătorii de instrucție foloseau în încheierile adoptate următoarele sintagme: „*anterior a fost condamnat, nu este antrenat în câmpul muncii, nu are surse legale de trai, face abuz de alcool, are un comportament agresiv*”, „*poate comite alte infracțiuni deoarece infracțiunea dată este contra vecinului și poate continua*”, „*modul de viață: schimbarea locului de trai, antecedente penale nestinse, nu are loc permanent de trai și de lucru*” etc. Pe de altă parte, atunci când respingeau acest risc, judecătorii susțineau că este vorba doar de presupuneri ale procurorului, nesuținute prin probe.

În unele instanțe, riscul comiterii altor infracțiuni este invocat deosebit de des. Astfel, Judecătoria Buiucani a invocat acest risc în 15 din cele 18 încheieri de aplicare a măsurii preventive și în 14 din cele 16 încheieri de prelungire a arestului; Judecătoria Soroca - în toate încheierile de aplicare a măsurii și în una din cele două încheieri de prelungire a arestului, iar Judecătoria Comrat în trei din cele patru încheieri de aplicare a arestului și în ambele demersuri de prelungire. Este extrem de puțin probabil ca mai mult de 70% din persoanele aduse în fața judecătorului de instrucție în vederea arestării să intenționeze să comită o altă infracțiune după ce au dobândit o calitate procesuală în cadrul unei urmăriri penale.

1.6.6 RISCUL PERTURBĂRII ORDINII PUBLICE

Deși jurisprudența CtEDO acceptă acest risc pentru arestarea în situații excepționale, CPP nu prevede un asemenea temei pentru aplicarea sau, după caz, prelungirea arestului. În pofida acestui lucru, în unele încheieri, instanțele invocă și acest temei. Acest comportament ar putea sugera o predispoziție a unor judecători de instrucție de a autoriza cu ușurință demersurile de arestare. În fapt, această predispoziție rezultă și din numărul mare al demersurilor admise și calitatea insuficientă a încheierilor de arestare.

1.6.7 EXAMINAREA ALTERNATIVELOR PENTRU AREST

Libertatea persoanei este o condiție fundamentală de care trebuie să profite fiecare persoană și orice arestare ar trebui dispusă doar în cazuri excepționale. Acest fapt rezultă din Articolul 5 para. 1 CEDO, care începe cu sintagma: „*Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri...*”. Această sintagmă consfințește prezumția de libertate. În Hotărârea Plenului nr. 1, CSJ a explicat că, chiar dacă procurorul a dovedit existența bănuielii rezonabile că persoana a săvârșit o infracțiune care justifică aplicarea arestului și, cel puțin existența unuia din cele patru riscuri

descrise mai sus, demersul de aplicare a arestului urmează a fi respins dacă procurorul nu dovedește că măsurile preventive mai ușoare decât arestul stipulate în art. 175 alin. 3 CPP nu pot înlătura riscurile invocate. Studiul în cauză a stabilit că doar în 29,6% din încheierile de aplicare a arestării și în 27,4% din încheierile prin care a fost prelunghit arestul judecătorii de instrucție au examinat aspectul aplicării măsurilor alternative arestării. Mai multe detalii despre acest aspect sunt menționate în Tabelul nr. 20.

Adesea, în încheieri sunt expuse argumentele apărării referitor la necesitatea aplicării măsurilor alternative la detenție. Deseori aceste argumente nu își găsesc răspunsul în încheierile prin care se autorizează arestarea. Astfel de situații au fost constatate frecvent la judecătoriile Taraclia, Leova, Buiucani și Ciocana.

Având în vedere că în perioadă supusă examinării judecătorii de instrucție au admis mai mult de 80% din demersurile de arestare (a se vedea Tabelul 14 de mai sus), datele din Tabelul nr. 20 sunt alarmante. Ele confirmă că mulți judecători de instrucție încă mai consideră că arestarea ar trebui să fie măsura preventivă care ar trebui aplicată în primul rând.

Chiar dacă în unele încheieri judecătorii au examinat posibilitatea aplicării alternativelor la arest, de regulă, ei au argumentat prin fraze generale imposibilitatea aplicării măsurilor alternative arestului. În multe încheieri s-a regăsit sintagma: „*nu există circumstanțe care ar indica că aplicarea arestului preventiv ar încălca principiul proporționalității și că sunt aplicabile măsuri preventive mai blânde*”.

TABELUL NR. 20. DATE PRIVIND EXAMINAREA ALTERNATIVELOR PENTRU AREST ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Da	Nu	Nu
Anenii Noi	8	2	6	1
Basarabasca	5		5	
Bălți	20	8	12	4
Bender	3	1	2	1
Botanica	27	13	14	8
Briceni	5	3	2	3
Buiucani	18		18	6
Cahul	13	8	5	5
Cantemir	4		4	
Călărași	6		6	
Ceadir-Lunga	6	2	4	3
Centru	30	9	21	13
Cimișlia	4	1	3	
Ciocana	11	3	8	8
Comrat	4	2	2	2
Criuleni	8		8	
Dondușeni	2		2	
Drochia	4	4		7
Dubăsari	2	2		1

Edineț	4	3	1	4	4	4
Fălești	6	1	5	7	2	5
Florești	3		3	4		4
Glodeni	3	3		2	1	1
Hîncești	11	9	2	13	3	10
Ialoveni	13	5	8	20	8	12
Leova	7	1	6	1	1	
Nisporeni	3		3	4	1	3
Ocnîța	3	3		4	4	
Orhei	14		14	11		11
Rezina	4	1	3	3	1	2
Rîșcani	6		6	8	1	7
Rîșcani, mun. Chișinău	22	4	18	27	4	23
Sîngerei	5	2	3	4		4
Soroca	5	5		2	1	
Strășeni	15	0	15	9	1	8
Șoldănești	5	1	4	3		3
Ștefan-Vodă	8		8	2	1	1
Taraclia	6	1	5	3		3
Telenești	4		4	2		2
Ungheni	6		6	6		6
Vulcănești	2	2		2	1	1
total	335	29,6%	70,4%	317	27,4%	72,6%

1.6.8 PRONUȚAREA PE MARGINEA ARGUMENTELOR ESENȚIALE ALE PĂRȚILOR

În hotărârea *Șarban* (para. 101), CtEDO a menționat că instanțele judecătorești naționale nu au acordat nicio importanță argumentelor apărării în deciziile lor relevante, tratându-le aparent ca fiind irelevante pentru examinarea legalității detenției preventive a reclamantului, chiar dacă instanțele judecătorești erau obligate să ia în considerație astfel de factori conform articolului 176 alin. 3 CPP.

În cea mai mare parte a cazurilor studiate, părțile au avut poziții contrare. De regulă, judecătorii de instrucție nu au combătut argumentele părții, a cărei poziție nu a fost acceptată. Astfel, doar în 36,7% din încheierile de aplicare a arestului și în 44,8% din încheierile de prelungire a arestului instanțele au combătut argumentele esențiale invocate de părți care nu fost acceptate. Mai multe detalii despre acest aspect sunt menționate în Tabelul nr. 21.

De regulă, argumentele părților nu sunt expuse sau sunt expuse sumar în încheiere în judecătoriile Buiucani, Ciocana, Taraclia și Leova. Chiar dacă unii judecători încercau să le combată, adesea eforturilor lor se rezumau la declarații de ordin general de genul: *„apreciind motivele invocate de învinuire și apărare, instanța conchide că actualitatea motivelor învinuirii au prioritate, vor contribui la desfășurarea normală a procesului penal”*, *„argumentele procurorului au prioritate față de argumentele avocatului”* sau *„argumentele apărării sunt respinse din motivul necesității efectuării actelor de urmărire penală”*. Atunci când nu împărtășeau poziția acuzării, judecătorii recurgeau la sintagme de genul: *„urmărirea penală este finisată, procurorul nu a prezentat probe privind riscul eschivării, învinuitul se caracterizează pozitiv la locul de trai, deci are legătură durabilă cu baștina, organul de urmărire penală a avut suficient timp pentru a administra probe.”*

Uneori instanța nici nu avea ce combate, deoarece apărarea nu invoca argumente concrete. Frecvent prestația avocatului consemnată în procesul-verbal al ședinței se rezuma la fraze de ordin general, cum ar fi: *„demersul este neîntemeiat, solicit respingerea lui”* sau *„suștin integral demersul”*.

TABELUL NR. 21. DATE PRIVIND COMBATEREA ARGUMENTELOR PĂRȚILOR ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORILOR DE INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Da	Nu	Dosare studiate
Anenii Noi	8	2	6	6
Basarabasca	5	2	3	3
Bălți	20	3	17	16
Bender	3	1	2	4
Botanica	27	13	14	27
Briceni	5	1	4	3
Buiucani	18	17	1	16
Cahul	13	11	2	7
Cantemir	4	1	3	4
Călărași	6	0	6	1
Ceadir-Lunga	6	4	2	3
Centru	30	11	19	46
Cimișlia	4	2	2	5
Ciocana	11	11		16
Comrat	4		4	2
Criuleni	8	3	5	7
Dondușeni	2		2	2
Drochia	4	3	1	7
Dubăsari	2	2		1

Edineț	4	1	3	4	1	3
Fălești	6		6	7	1	6
Florești	3		3	4		4
Glodeni	3	2	1	2	1	1
Hîncești	11	2	9	13	13	
Ialoveni	13	5	8	20	9	11
Leova	7	2	5	1	1	
Nisporeni	3	1	2	4	1	3
Ocnîța	3		3	4	4	
Orhei	14	5	9	11	4	7
Rezina	4	1	3	3		3
Rîșcani	6	1	5	8	2	6
Rîșcani, mun. Chișinău	22		22	27	2	25
Sîngerei	5		5	4	1	3
Soroca	5	5		2	1	1
Strășeni	15		15	9	3	6
Șoldănești	5	2	3	3		3
Ștefan-Vodă	8		8	2	1	1
Taraclia	6	4	2	3		3
Telenești	4	1	3	2		2
Ungheni	6	2	4	6	4	2
Vulcănești	2	2		2	2	
total	335	36,7%	63,3%	317	44,8%	55,2%

1.6.9 INVOCAREA CEDO ȘI A JURISPRUDENȚEI CtEDO

CEDO nu impune judecătorilor obligația să facă referire expres la jurisprudența CtEDO sau la textul CEDO. Ea cere doar ca judecătorii să aplice în mod adecvat standardele consfințite prin CEDO. Totuși, în cazul Republicii Moldova, în ultimii ani, CSJ a încurajat judecătorii să facă referire la jurisprudența CtEDO.

În hotărârile pronunțate de CtEDO în cauzele moldovenești până la 31 decembrie 2012, au fost constatate 51 de violări ale art. 5 CEDO, ceea ce reprezintă 15% din toate violările constatate de CtEDO. În pofida acestei jurisprudențe bogate și a mediatizării largi a acesteia, invocarea CEDO sau a jurisprudenței CtEDO a avut loc în doar 30,7% din încheierile pe marginea demersurilor de aplicare a arestului și în 29,7% din încheierile pe marginea demersurilor de prelungire a arestului. Mai multe detalii despre acest aspect sunt menționate în Tabelul nr. 22.

TABELUL NR. 22. DATE PRIVIND INVOCAREA CEDO ȘI A JURISPRUDENȚEI CTEDO ÎN ÎNCHEIERILE JUDECĂTORILOR DE
INSTRUCȚIE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Dosare studiate	Invocat	Dosare studiate	Invocat
Anenii Noi	8		6	
Basarabasca	5		3	
Bălți	20		16	
Bender	3		4	
Botanica	27	2	27	2
Briceni	5	4	3	3
Buiuani	18	17	16	16
Cahul	13		7	
Cantemir	4	1	4	
Călărași	6		1	
Ceadir-Lunga	6		3	
Centru	30	5	46	6
Cimișlia	4		5	
Ciocana	11	10	16	16
Comrat	4		2	
Criuleni	8	4	7	6
Dondușeni	2	2	2	2
Drochia	4	4	7	7
Dubăsari	2	2	1	1

Edineț	4		4	4	4	4
Fălești	6	6	7	4	4	3
Florești	3	3	4	4		
Glodeni	3		2			2
Hîncești	11	9	13	13		
Ialoveni	13	2	20			20
Leova	7	7	1	1		
Nisporeni	3		4			4
Ocnîța	3	2	4	1	1	3
Orhei	14		11	2		9
Rezina	4		3			3
Rîșcani	6		8			8
Rîșcani, mun. Chișinău	22	1	27	2		25
Sîngerei	5		4			4
Soroca	5	3	2	2		
Strășeni	15	11	9	5		4
Șoldănești	5		3			3
Ștefan-Vodă	8	8	2	1		1
Taraclia	6		3			3
Telenești	4		2			2
Ungheni	6		6			6
Vulcănești	2		2			2
total	335	30,7%	317	29,7%	69,3%	70,3%

În majoritatea instanțelor de judecată, nu a fost găsită nicio referire la CEDO sau jurisprudența CtEDO în încheierile judecătorilor de instrucție studiate. În unele judecătoria, cum ar fi Ciocana, Drochia, Leova sau Ștefan-Vodă, astfel de referiri pot fi găsite în fiecare încheiere. Cel mai des aceste referiri reprezintă citarea textului art. 5 CEDO. În unele încheieri au putut fi găsite referiri la anumite hotărâri ale CtEDO. Totuși, această jurisprudență este invocată în termeni generali, fără a explica relevanța ei pentru cauza examinată. În unele instanțe, cum ar fi Judecătoria Buiucani, aceeași jurisprudență a CtEDO se regăsea în majoritatea încheierilor studiate. Mai mult, în cele mai multe cazuri, soluția judecătorului era contrară esenței jurisprudenței la care se făcea referire. Aceasta confirmă că, de regulă, referirile la CEDO sau jurisprudența CtEDO în textele încheierilor judecătorești cu privire la arestare reprezentau o simplă formalitate.

1.6.10. ÎNMÂNAREA COPIEI ÎNCHEIERII

Acuzatul are dreptul să primească orice hotărâre adoptată care se referă la drepturile sale, inclusiv încheierea motivată privind examinarea demersului de aplicare sau de prelungire a arestului, la data pronunțării acesteia. Deși încheierile motivate urmează a fi înmânate imediat după ieșirea din camera de deliberare, în practică, la ieșirea din camera de deliberare majoritatea judecătorilor pronunțau doar dispozitivul încheierii, iar încheierea motivată era expediată părților mai târziu.

Conform Tabelului nr. 23, doar în 45,7% din cazurile cu privire la arestare studiate și în 42,9% din cazurile de prelungire a arestului, copiile încheierii instanței au fost înmânate imediat după pronunțarea acestora. În 22 de cazuri, copiile încheierii au fost înmânate mai târziu, iar în cinci cazuri copia încheierii a fost înmănată în momentul reținerii persoanei. În 48,4% de cazuri, nu există date despre momentul înmânării copiei încheierii cu privire la aplicarea arestului, iar în 54,9% de cazuri nu există date referitor la momentul înmânării încheierii de prelungire a arestului.

La Judecătoria Cimișlia, nu există date despre momentul înmânării copiei încheierii, deși pe originalul încheierii, după semnătura judecătorului, sunt semnăturile procurorului, avocatului, învinutului, polițistului. Nu se cunoaște care este semnificația acestor semnături. Dacă ele confirmă primirea copiei încheierii, ar trebui indicate data și ora înmânării copiei.

La Judecătoria Călărași, există o practică similară, însă nu se menționează ale cui sunt semnăturile. La Judecătoria Rîșcani, mun. Chișinău, acuzatul semnează originalul încheierii, fără însă a menționa ora și data primirii copiei acesteia.

În multe dosare examinate, înmânarea încheierii este confirmată prin semnătura acuzatului aplicată pe o recipisă expediată de judecător locului de detenție în care

este deținută persoana și ulterior returnată instanței de judecată. La judecătoriile Rîșcani și Vulcănești, pe recipisă nu se indică data primirii copiei de către arestat. La Judecătoria Bălți, o copie a încheierii a fost înmănată peste 17 zile de la pronunțare, iar în alte cazuri în recipisă este menționată drept dată a primirii copiei data adoptării încheierii, însă aceasta este menționată de către grefier după semnătura învinuitului. Înscrierile făcute de grefier trezesc dubii în ceea ce privește credibilitatea lor. La Judecătoria Strășeni, în dosarele nr. 14-74, nr. 14-71 și nr. 14-63, pe mandat și încheiere sunt aplicate semnăturile avocatului, procurorului și a învinuitului, fără însă a fi indicate data și ora primirii copiei de pe încheiere.

Atunci când acuzatul nu cunoaște limba română, copia în limba română este înmănată în ziua adoptării, iar copia în limba pe care o înțelege învinuitul este înmănată mult mai târziu. În unele dosare, lipsesc datele despre înmânarea copiei traduse a încheierii.

TABELUL NR. 23: DATE PRIVIND ÎNMÂNAREA COPIEI ÎNCHEIERILOR CU PRIVIRE LA ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă					Demersuri de prelungire a arestului preventiv				
	Dosare studiate	La data adoptării	Nu sunt date	Mai târziu	La refinare	Dosare studiate	La data adoptării	Nu sunt date	Mai târziu	La refinare
Anenii Noi	8	2		6		6	4		2	
Basarabeasca	5		5			3	3			
Bălți	20	12	7		1	16	9	5	2	
Bender	3	2			1	4	3		1	
Botanica	27	1	26			27	1	26		
Briceni	5	1	4			3	3			
Buiucani	18	18				16	14	2		
Cahul	13	11		1	1	7	6	1		
Cantemir	4	4				4	1	3		
Călărași	6	3	2		1	1	1			
Ceadr-Lunga	6	2		4		3	2	1		
Centru	30		30			46		46		
Cimișlia	4	4				5	3	2		
Ciocana	11	7	4			16		16		
Comrat	4	4				2	2			
Criuleni	8	4	1	3		7	6		1	
Dondușeni	2	1	1			2	2			
Drochia	4		4			7	7			
Dubăsari	2	2				1	1			
Edineț	4	2	2			4	1	3		

Fălești	6	3	2	1	7	7			
Florești	3	3			4	3	1		
Glodeni	3	1	2		2	1	1		
Hîncești	11	11			13	13			
Ialoveni	13	8	5		20	8	12		
Leova	7	3	4		1	1			
Nisporeni	3	1	2		4		4		
Ocnîța	3	1	2		4	1	3		
Orhei	14	1	13		11	1	10		
Rezina	4		4		3	1	2		
Rîșcani	6	4	1	1	8		8		
Rîșcani, mun. Chișinău	22	12	10		27	15	11	1	
Sîngerei	5	3	2		4	2	2		
Soroca	5	4	1		2	2			
Strășeni	15		15		9	1	8		
Șoldănești	5	2	3		3		3		
Ștefan-Vodă	8		8		2		2		
Taraclia	6	6			3	3			
Telenești	4	3	1		2		2		
Ungheeni	6	5	1		6	6			
Vulcănești	2	2			2	2			
total	335	45,7%	48,4%	4,5%	1,5%	317	42,9%	54,9%	2,2%
									0,0%

1.6.11. ADOPTAREA ÎNCHEIERILOR INTERLOCUTORII

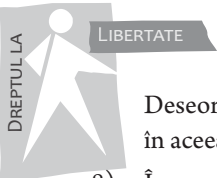
Conform art. 218 CPP, instanța de judecată, constatând încălcarea legii și a drepturilor omului, odată cu adoptarea hotărârii, poate emite și o încheiere interlocutorie. Studiul a demonstrat că doar în șase cazuri au fost adoptate încheieri interlocutorii. Într-un caz la Judecătoria Orhei, a fost adoptată o încheiere interlocutorie pe marginea afirmațiilor învinutului precum că a fost lovit de polițist. Judecătoria Drochia, în dosarul nr.16-14-6, a adoptat o încheiere interlocutorie privind informarea procurorului r-lui Drochia asupra faptului că învinutul a declarat că a fost maltrat de către colaboratori de poliție. Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău (dosarul nr. 14-217), a emis o încheiere interlocutorie privind informarea organului de tutelă și curatelă a Primăriei Călărași despre necesitatea aplicării măsurilor de ocrotire în privința minorului, copilul învinutului, care a rămas fără supraveghere. Judecătoria Criuleni, într-un caz de prelungire a arestului, a adoptat o încheiere interlocutorie adresată Procurorului Gheneral privind încălcările legislației admise de către organul de urmărire penală. După verificare, procuratura a confirmat toate abaterile menționate în încheierea interlocutorie.

În alte cazuri în care erau temeuri de a reacționa, instanțele nu au adoptat încheieri interlocutorii. Astfel, la Judecătoria Orhei, în dosarul nr. 14-70, deși avocatul în pldoarie a invocat că „*învinuții au fost bătuți și au urme până în prezent*”, adică până la data examinării demersului, instanța nu a reacționat la această declarație. Judecătorul de instrucție din Judecătoria Cimișlia (dosar fără număr) nu a reacționat la declarația învinutului că a fost supus relexelor tratamente, deși leziunile corporale erau confirmate prin raport de expertiză anexat la dosar. Unul din judecătorii de la Judecătoria Rîșcani, mun. Chișinău, în dosarul nr. 14-117, nu a reacționat la declarația acuzatului că i-a fost fracturat un picior. Judecătorul de instrucție nu a concretizat în ce circumstanțe a fost fracturat piciorul. La Judecătoria Dondușeni, în dosarul nr. 16-4, a fost examinat demersul de aplicare a arestului și demersul de prelungire în lipsa acuzatului. Procurorul a susținut că starea sănătății acuzatului nu permite prezența lui. Penitenciarul în care se deținea acuzatul a emis un certificat care confirma că acuzatul avea traume care nu-i permiteau să fie prezent la ședințe, inclusiv fracturarea multiplă a coastelor și traumă cranio-cerebrală. Judecătorul nu a încercat să stabilească proveniența acestor leziuni și nici nu a sesizat procuratura.

CONCLUZII

- 1) În perioada iulie – decembrie 2011, în Republica Moldova au fost examinate 1,425 de demersuri de aplicare a arestului. 85% dintre acestea au fost admise integral sau parțial. În șapte judecătoria, au fost admise 100% de demersuri. În ceea ce privește prelungirea arestului, din cele 1,207 demersuri examinate au fost admise integral sau parțial 83,1%. În 12 din cele 41 de instanțe în care activau judecători de instrucție, au fost admise integral sau total 100% din demersurile de prelungire a arestului. Având în vedere calitatea dubioasă a demersurilor de arestare, acest procentaj arată alarmant;
- 2) Încheierile judecătorești au devenit mai voluminoase din cauza reproducerii legislației relevante și a unor pasaje generale care sunt repetate în toate hotărârile adoptate de același judecător. Totuși motivele reale din încheierile prin care se dispune aplicarea ori prelungirea arestării sunt succinte și abstracte;
- 3) Atunci când autorizează arestarea, judecătoria de instrucție continuă să adopte încheieri motivate insuficient. Unele din aceste hotărâri sunt total nemotivate. Adesea judecătoria folosesc motivări tipizate;
- 4) În majoritatea cazurilor, judecătoria de instrucție nu se pronunță asupra bănuielii rezonabile, deși aceasta reprezintă o condiție esențială pentru arestare. Uneori, deși apărarea în pledoaria susținea că nu există probe care ar confirma bănuiala rezonabilă, instanța nu s-a pronunțat pe marginea acestor argumente;
- 5) În multe cazuri, instanțele nu se pronunță asupra înscrisurilor invocate în demersul de arestare. Destul de des, motivarea încheierii judecătoria de instrucție se rezumă la reproducerea sintagmelor: „ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală, de instanță, să împiedice aflarea adevărului în procesul penal ori să săvârșească alte acțiuni”;
- 6) Au fost întâlnite suficiente cazuri în care judecătoria de instrucție și-au motivat încheierile prin temeieri care nici nu au fost invocate de procuror în demers, ceea ce duce la încălcarea principiilor contradictorialității, asigurării dreptului la apărare și egalității armelor;
- 7) Există o jurisprudență bogată a CtEDO pe marginea art. 5 CEDO, inclusiv în cauzele moldovenești. Instanțele de judecată invocă această jurisprudență în motivarea hotărârilor lor. Totuși aceste referiri sunt pur declarative.

Deseori soluția dată în încheiere este contrară jurisprudenței CtEDO citată în aceeași încheiere;

- 8) În caz de prelungire a arestului, judecătorii, de regulă, au justificat detenția persoanei prin persistența motivelor puse la baza arestării inițiale. Deseori, judecătorii făceau referire la necesitatea bunei desfășurări a urmăririi penale și la faptul că punerea în libertate a persoanei ar prezenta pericol pentru ordinea publică. De regulă, instanțele nu dădeau explicații cum, odată cu trecerea timpului, punerea în libertate ar putea afecta negativ societatea sau împiedica buna desfășurare a procesului penal;
- 9) Nu există o practică unitară de înmânare a copiei încheierii persoanelor în privința cărora au fost examinate demersurile și de confirmare a înmânării copiei încheierii;
- 10) Au fost constatate numeroase cazuri în care judecătorii de instrucție nu au adoptat încheieri interlocutorii în cazuri de depistare pe corpul acuzatului a leziunilor corporale.

2.1. CHESTIUNI GENERALE

Art. 5 par. 4 CEDO prevede: „Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.” În baza art.art. 196 și 311 CPP, acuzarea sau apărarea sunt în drept să depună recurs împotriva încheierii judecătorului de instrucție privind aplicarea sau neaplicarea arestării, privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata ei. Recursul urmează a fi depus în termen de trei zile de la data adoptării încheierii în instanța din care face parte judecătorul care a emis încheierea. După primirea recursului, instanța care a adoptat încheierea trimite dosarul judecătorului de instrucție curții de apel respective, numește data ședinței la care va fi examinat recursul și informează despre aceasta procurorul și apărătorul.

Recursurile împotriva încheierilor judecătorilor de instrucție sunt examinate de colegiile penale ale curților de apel într-un complet format din trei judecători. Curtea de apel urmează să examineze recursul în termen de trei zile din momentul primirii lui. Examinarea are loc în ședință închisă, cu participarea procurorului, acuzatului, apărătorului și, după caz, a reprezentantului legal al acuzatului. Dacă au fost citați legal, neprezentarea acuzatului care nu este privat de libertate sau a reprezentantului său legal nu împiedică examinarea recursului.

În urma examinării recursului, instanța de recurs poate admite recursul sau respinge recursul. În cazul în care în ședința de judecată nu au fost prezentate materiale ce confirmă legalitatea aplicării măsurii preventive respective sau prelungirii duratei ei, instanța de recurs pronunță decizia de anulare a măsurii preventive dispuse și eliberează persoana reținută sau arestată.

Copia de pe decizia instanței de recurs sau, după caz, mandatul de arestare se înmânează procurorului și acuzatului imediat, iar dacă a fost pronunțată o decizie prin care a fost anulată măsura preventivă sau anulată prelungirea duratei acesteia, copia de pe decizie se expediază în aceeași zi la locul de deținere a persoanei arestate sau la secția de poliție de la locul de trai al acuzatului.

În cadrul acestui studiu, au fost studiate atât dosarele judecătorilor de instrucție, care conțineau și informații despre procedurile în recurs, cât și fișele tuturor dosarelor examinate de curțile de apel în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011. În urma studierii dosarelor, a fost constatat faptul că apărătorii au contestat destul de rar în-

cheierile judecătorilor de instrucție de aplicare a arestului preventiv, chiar dacă în ședință au solicitat respingerea demersului procurorului de aplicare a arestării. În cele 652 de dosare studiate de aplicare sau prelungire a arestului, au fost depuse 145 de recursuri, adică în 22,3% din cazuri. Având în vedere calitatea motivării încheierilor judecătorilor de instrucție, procentajul de depunere a recursurilor pare a fi redus.

2.2. ÎNREGISTRAREA, EVIDENȚA ȘI ORGANIZAREA EXAMINĂRII RECUSURILOR

După cum s-a menționat în Secțiunea 1.2, în urma excluderii prin hotărârea CSM nr. 93/7 din 2 martie 2011 a registrelor de evidență a dosarelor, inclusiv a celor de aplicare a măsurilor preventive și conform Instrucțiunii în redacția anului 2011, materialele transmise pentru examinare judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței de recurs, urmează a fi înregistrate în fișele acțiunilor și în PIGD. Numărul fiecărui material va fi numărul atribuit de PIGD.

În momentul examinării dosarelor monitorizate, PIGD nu era adaptat pentru înregistrarea și gestionarea dosarelor cu privire la arestare. Evidența acestor dosare în instanțele de recurs se efectua prin completarea unor fișe pentru fiecare dosar. Nici într-o curte de apel nu sunt fișe special adaptate pentru ținerea evidenței privind examinarea recursurilor împotriva încheierilor cu privire la arestare. De regulă, este folosită fișa-model generală elaborată pentru evidența examinării dosarelor în curtea de apel.

Dacă la celelalte curți de apel pe fișe se aplică numerele de înregistrare a dosarelor conform indicilor 14r, 15r, 16r, prevăzuți la pct. 54 din Instrucțiunea cu privire la ținerea manuală a lucrărilor de secretariat în judecătorii și curțile de apel, la Curtea de apel Bălți în fișă se indică numărul dosarului **1m-nr de ordine/anul** (1m-60/11) fără a se specifica numărul dosarului prevăzut de pct. 54 din Instrucțiunea menționată.

Deși la studierea dosarelor din instanțe s-a constatat că în multe cazuri recursurile sunt declarate de către acuzat, în fișele curților de apel drept autor al recursului este indicat doar apărătorul. În nici un caz din cele studiate, nu există date despre ziua înmânării copiei deciziei instanței de recurs.

2.3. CALITATEA RECUSURILOR

În urma studierii celor 733 de dosare ale judecătorilor de instrucție, au fost studiate 145 de cereri de recurs și decizii ale curților de apel. În baza studierii acestor dosare a fost întocmită majoritatea tabelelor de mai jos, inclusiv Tabelul nr. 24. Conform datelor din Tabelul nr. 24, în 53,4% din recursurile depuse împotriva încheierilor

de arestare și în 51,4% din recursurile depuse împotriva încheierilor de prelungire a arestării, calitatea cererilor de recurs e suficient de bună. Celelalte recursuri nu sunt suficient de bine motivate. În aceste recursuri, de obicei, recurentul invocă doar că încheierea instanței este neîntemeiată și contrară legii, fără a detalia în ce constă ilegalitatea și netemeinicia acesteia. De obicei, avocații invocă informații ce se referă la persoana acuzatului, fără a critica conținutul încheierii, concluziile instanței și întemeierea acestora. Unele recursuri ale apărării nu se axează pe motivele invocate în încheiere, ci pe pretinsa lipsă a temeiurilor sau motivelor pentru arestare. Unele recursuri ale acuzării reproduc fidel circumstanțele invocate în demersul prezentat judecătorului de instrucție. Cererile de recurs depuse de învinuit sau de reprezentantul său legal sunt de obicei emotive și nu se bazează pe aspecte de drept. Deseori, în recursuri nu se fac referiri convingătoare la jurisprudența CtEDO. Calitatea preară a multor cereri de recurs complică indubitabil sarcina judecătorilor instanței de apel de a asigura respectarea legalității în cadrul procedurilor de arestare.

2.4 EXAMINAREA RECURSURILOR

În baza fișelor curților de apel, a fost întocmit Tabelul nr. 25. Potrivit acestui tabel, în perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011, cele cinci curți de apel din țară au examinat 733 de recursuri cu privire la procedurile de arestare. Astfel, 192 din aceste recursuri (26,2%) au fost depuse de către procurori, iar 541 de recursuri au fost depuse de către apărare.

Conform Tabelului nr. 25, cele 733 de recursuri declarate în perioada respectivă au fost examinate după cum urmează: Curtea de Apel Chișinău – 599 (81,7%); Curtea de Apel Bălți – 80 (10,9%); Curtea de Apel Cahul – 38 (5,2%), Curtea de Apel Bender – nouă (1,2%) și Curtea de Apel Comrat – șapte (0,95%). Mai mult de 4/5 din toate au fost examinate de către judecătorii Curții de Apel Chișinău, ceea ce influențează în mare parte calitatea examinării recursurilor.

În cadrul acestui studiu, nu a putut fi verificată respectarea procedurii de examinare a celor 145 de recursuri, deoarece instanța de recurs nu întocmește procesul-verbal al ședinței.

TABELUL NR. 24. DATE PRIVIND CALITATEA RECURSIVILOR DEPUSE ÎMPOTRIVA ÎNCHEIERILOR JUDECĂTORILOR DE ÎN-
STRUCȚIE CU PRIVIRE LA DEMERSURILE DE ARESTARE

Judecătoria	Demersuri de arestare preventivă		Demersuri de prelungire a arestului preventiv	
	Recursuri depuse în dosarele studiate	Calitativ	Recursuri depuse în dosarele studiate	Calitativ
Anenii Noi	3	2	1	1
Basarabasca	1	1	1	1
Bălți	8	1	7	
Bender			1	1
Botanica	4	2	5	4
Briceni				
Buiucani	6	5	8	6
Cahul	2		1	1
Cantemir				
Călărași				
Ceadir-Lunga	1		1	
Centru	8	4	4	7
Cimișlia			18	11
Ciocana	2	2	6	1
Comrat				5
Criuleni	2		1	1
Dondușeni			1	1
Drochia	1	1		

2.4.1 TERMENUL EXAMINĂRII RECURSURILOR ȘI AMÂNAREA ȘEDINȚELOR

Conform art. 311 alin. 3 CPP, instanța de fond, primind recursul, stabilește data examinării recursului de către instanța de recurs și informează despre aceasta procurorul și apărătorul. Data examinării recursului trebuie fixată într-un termen cât mai scurt, pentru a asigura un control judiciar eficient al legalității arestării. De obicei, judecătorii de instrucție fixează data ședinței în recurs pe o foaie de blanchetă. Doar la Judecătoria Soroca se emite o încheiere specială în acest sens. Conform art. 311 alin.3 CPP, instanța de fond, în termen de 24 ore de la primirea recursului, urmează să transmită dosarul cu privire la arestare instanței de recurs. De regulă, acest termen de 24 de ore nu este respectat. Au fost constatate doar câteva cazuri la Judecătoriile Rîșcani și Ungheni în care materialele au fost expediate instanței de recurs în 24 de ore. În 32,9% din recursuri împotriva încheierii cu privire la aplicarea arestului și în 48,6% din recursuri împotriva încheierii cu privire la prelungirea arestului, instanța de fond a expediat recursul cu materialele instanței de recurs în trei zile, în 39,4% și, respectiv, 34,7% din recursuri, materialele au fost expediate într-un termen ce depășește trei zile, iar în 27,4% și, respectiv, 16,7% din recursuri, nu a putut fi stabilită data expedierii materialelor deoarece în dosarele judecătorilor de instrucție nu existau informații în acest sens. Destul de des, peste termenul de trei zile au fost expediate materialele din judecătoriile Centru, Orhei, Bălți, Rîșcani, mun. Chișinău. În unele dosare din judecătoriile Ciocana, Buiucani, Rîșcani, mun. Chișinău, lipseau datele despre expedierea recursurilor.

De regulă, judecătorii de instrucție fixau ședința în recurs peste cel mult o săptămână de la primirea recursului. Totuși studierea fișelor curților de apel a confirmat că majoritatea acestor ședințe s-au amânat, mai ales la Curtea de Apel Chișinău, unde au fost amânate ședințele în 336 din cele 599 (56,1%) de cauze examinate în recurs. Mai multe informații în acest sens sunt prezentate în Tabelul nr. 26. Amânarea frecvență a ședințelor fixate de către judecătorii de instrucție ar putea vorbi despre o disfuncție sistemică.

Ședințele în 76 de recursuri examinate de Curtea de Apel Chișinău (12,7%) au fost amânate de două sau chiar trei ori. Amânările repetate ale examinării recursurilor în procedurile cu privire la arestare ar putea afecta eficiența căii de atac și ar trebui evitate.

TABELUL NR. 25. INFORMAȚII DESPRE RECURSURILE CU PRIVIRE LA PROCEDURILE DE ARESTARE EXAMINATE DE CĂTRE CURȚILE DE APEL ÎN PERIOADA 1 IULIE – 31 DECEMBRIE 2011

Curtea de apel	Recursuri examinate	Recursuri admise	% din examinate	Recursuri respinse	% din examinate	Încetată examinarea	% din examinate
Bălți	80	24	30,0%	52	65,0%	4	5,0%
Bender	9	3	33,3%	6	66,7%	0	0,0%
Cahul	38	12	31,6%	26	68,4%	0	0,0%
Chișinău	599	110	18,4%	484	80,8%	5	0,8%
Comrat	7	3	42,9%	4	57,1%	0	0,0%
total	733	152	20,7%	572	78,0%	9	1,2%

Din fișele studiate au putut fi obținute informații despre 688 de recursuri. Dintre acestea, 210 au fost examinate în termen de până la cinci zile de la depunerea recursului, 259 de recursuri au fost examinate în termen de la șase la zece zile, iar 219 recursuri au fost examinate peste mai mult de zece zile. Urmează a fi menționat faptul că mai mult de 40% din recursurile transmise Curții de Apel Bălți și mai mult de 30% din recursurile transmise Curții de Apel Chișinău au fost examinate peste mai mult de zece zile de la depunerea recursului.

Temeiurile pentru amânarea ședințelor nu au putut fi cunoscute deoarece în instanța de recurs nu se întocmește un proces-verbal al ședinței de judecată. De regulă, Curtea de Apel Bălți a amânat ședințele pe o perioadă de până la cinci zile, iar Curtea de Apel Chișinău pe o perioadă de cinci, șapte zile.

2.4.2. PREZENTAREA DE CĂTRE PROCURORI A MATERIALELOR DOSARULUI PENAL

Prezentarea de către procurori a dosarului penal instanței care examinează procedurile de arestare reprezintă o practică bine instituită. În anul 2011, Curtea de Apel Chișinău chiar refuza examinarea recursurilor împotriva încheierilor cu privire la procedura de arestare dacă procurorul nu prezenta materialele cauzei penale. Totuși majoritatea dosarelor de arestare în care a fost depus recurs lipsesc date despre prezentarea dosarului penal. În unele decizii ale instanței de recurs studiate, a fost menționat faptul că instanța de recurs a examinat „materialele dosarului penal în condiții de confidențialitate”. Această practică încalcă dreptul învinuitului la apărare, deoarece apărarea nu are acces la materialele acestea și nu poate veni cu contraargumente, iar instanța de judecată ar putea să-și formeze convingerea în baza materialelor dosarului penal. Într-un caz (dosarul de arestare de la Judecătoria Ceadr-Lunga nr. 14-28), Curtea de Apel Comrat chiar a solicitat procuraturii printr-o scrisoare să-i remită materialele dosarului penal, în vederea examinării recursului împotriva încheierii judecătorului de instrucție. Procuratura s-a conformat acestei solicitări. În Tabelul nr. 28 sunt prezentate mai multe informații în acest sens.

2.4.3. PRESTAȚIA PĂRȚILOR

Dar pentru că nu se întocmește un proces-verbal în instanța de recurs, nu poate fi verificată calitatea pledoariilor în instanța de recurs și nici durata ședințelor de judecată. Din dosarele examinate nu s-a constatat nici un caz de anexare a pledoariei scrise a avocatului sau procurorului.

TABELUL NR. 26. INFORMAȚII DESPRE AMÂNAREA EXAMINĂRII CERERILOR DE RECUS CU PRIVIRE LA ARESTARE

Curtea de apel	Recursuri examinate	amânări	%	o amânare	două amânări	mai mult de 2 amânări
Bălți	80	14	17,5%	14		
Bender	9	Nu sunt date				
Cahul	38	Nu sunt date				
Chișinău	599	336	56,1%	260	55	21
Comrat	7	Nu sunt date				
total	733					

TABELUL NR. 27. INFORMAȚII PRIVIND DURATA EXAMINĂRII RECUSURILOR ÎMPOTRIVA ARESTĂRIILOR

Curtea de apel	Recursuri examinate	Până la 5 zile	%	6-10 zile	%	mai mult de 10 zile	%
Bălți	80	9	11,3%	37	46,3%	34	42,5%
Bender	9	2	22,2%	3	33,3%	4	44,4%
Cahul	38	nu sunt date					
Chișinău	599	199	33,2%	219	36,6%	181	30,2%
Comrat	7	nu sunt date					
total	733	210	22,2%	259	38,7%	219	39,1%

TABELUL NR. 28. INFORMAȚII PRIVIND PREZENTAREA DE CĂTRE PROCUROR INSTANȚEI DE RECURS A DOSARULUI PENAL

Judecătoria	Recursurile împotriva demersurilor de arestare preventivă		Recursurile împotriva demersurilor de prelungire a arestului preventiv			
	Recursuri depuse în dosarele studiate	Da	Nu sunt date	Recursuri depuse în dosarele studiate	Da	Nu sunt date
Anenii Noi	3		3	1		1
Basarabeasca	1		1	1		1
Bălți	8		8			
Bender				1		1
Botanica	4		4	5	1	4
Briceni						
Buiucani	6		6	8		8
Cahul	2		2	1		1
Cantemir						
Călărași						
Ceadir-Lunga	1		1			
Centru	8		8	18	2	16
Cimișlia						
Ciocana	2		2	6		6
Comrat						
Criuleni	2		2	1		1
Dondușeni				1		1
Drochia	1		1			

Dubăsari									
Edineț	2		2						
Fălești	1	1							
Florești				2					2
Glodeni	1		1	1					1
Hîncești	3		3	1					1
Ialoveni	4		4	1					1
Leova									
Nisporeni	3		3	3					3
Ocnuța									
Orhei	1		1						
Rezina									
Rîșcani	1		1						
Rîșcani, mun. Chișinău	10		10	13					13
Sîngerei	1		1	3					3
Soroca	2		2						
Strășeni	2		2	1					1
Șoldănești	2		2	1					1
Ștefan-Vodă	1		1						
Taraclia									
Telenești									
Ungheni	1		1	3					3
Vulcănești									
total	73	2,7%	97,3%	72	5,6%				94,4%

Din dosarele studiate rezultă că, de regulă, la cererile de recurs recurenții au anexat înscrisuri. De obicei, aceste înscrisuri vizau personalitatea învinuitului, starea lui familială sau starea sănătății.

Nu au fost constatate cazuri în care în instanța de recurs să fi fost audiați martorii prezentați de apărare. Se pare că curțile de apel nu acceptă audierea martorilor în recurs, deoarece în instanța de recurs nu se întocmește un proces-verbal și, din acest motiv, este imposibilă consemnarea declarațiilor martorului. Această aparență este susținută și de o decizie a Curții de Apel Bălți. Aceasta a casat încheierea judecătorului de instrucție de la Judecătoria Fălești (dos. nr. 14-27) care s-a bazat pe declarațiile martorilor apărării audiați în ședința de judecată, pe motiv că prin aceasta a fost încălcat caracterul închis al ședințelor de judecată cu privire la procedurile de arestare. Din această decizie a Curții de Apel Bălți rezultă că, în procedurile în arestare, nu se permite în general audierea martorilor. Această hotărâre a instanței de recurs a fost pronunțată peste șase ani după hotărârea *Șarban c. Moldovei* (4 octombrie 2005), în care CtEDO a constatat o violare a dreptului de libertate pe motiv că reclamantul nu a putut să audieze un martor, declarațiile căruia puteau demonstra netemeinicia demersului de arestare.

2.4.4. SOLUȚIA INSTANȚEI DE RECURS ȘI MOTIVAREA DECIZIEI ACESTEIA

În perioada 1 iulie - 31 decembrie 2011, cele cinci curți de apel din țară au examinat 733 de recursuri. În urma studierii tuturor fișelor din instanțele de recurs, a fost întocmit Tabelul nr. 25. Conform datelor din acest tabel, din cele 733 de recursuri depuse, 78% din recursuri au fost respinse, 20,7% (152) au fost admise, iar în 1,2% din cazuri procedurile au fost încetate din motive procedurale.

Tabelul nr. 25 confirmă că cel mai mic procent de admitere a recursurilor era la Curtea de Apel Chișinău – 18,4%, iar cel mai mare, la Curtea de Apel Comrat – 42,9%.

Din cele 152 de recursuri admise, 82 de recursuri au fost depuse de procurori. Rata de admitere a recursurilor procurorilor este de 42,7%, față de doar 13% în cazul recursurilor depuse de apărare. Rata înaltă a admiterii recursurilor procurorilor ar putea fi justificată printr-o mai bună pregătire profesională a procurorilor în raport cu avocații. Totuși carențele depistate în motivarea încheierilor judecătorilor de instrucție sugerează că, cel mai probabil, rata înaltă a recursurilor admise ale procurorilor se datorează predispoziției acuzatoriale a judecătorilor curților de apel.

În baza studierii dosarelor judecătorilor de instrucție, a fost întocmit Tabelul nr. 29. Conform datelor din acest tabel, în dosarele studiate doar 34,2% de decizii de aplicare a arestului și 31,9% de decizii de prelungire a arestului au fost motivate adecvat. Celelalte decizii au fost motivate într-un limbaj extrem de general.

TABELUL NR. 29. INFORMAŢII PRIVIND MOTIVAREA DECIZIILOR CURŢILOR DE APEL ÎN PROCEDURILE DE ARESTARE

Judecătoria	Recursurile împotriva demersurilor de arestare preventivă		Recursurile împotriva demersurilor de prelungire a arestului preventiv			
	Recursuri de-puse în dos-a-rele studiate	Adecvată	Inadecvată	Recursuri de-puse în dos-a-rele studiate	Adecvată	Inadecvată
Anenii Noi	3	1	2	1		1
Basarabasca	1		1	1		1
Bălţi	8	3	5			
Bender				1	1	
Botanica	4		4	5	3	2
Briceni						
Buiucani	6	1	5	8		8
Cahul	2		2	1	1	
Cantemir						
Călăraşi						
Ceadir-Lunga	1	1				
Centru	8	4	4	18	1	17
Cimişlia						
Ciocana	2		2	6	2	4
Comrat						
Criuleni	2	1	1	1	1	
Donduşeni				1	1	
Drochia	1	1				

Dubăsari										
Edineț	2		2							
Fălești	1	1								
Florești				2	2					
Glodeni	1	1		1	1					
Hîncești	3		3	1	1					1
Ialoveni	4	2	2	1	1					1
Leova										
Nisporeni	3		3	3						3
Ocnîța										
Orhei	1		1							
Rezina										
Rîșcani	1		1							
Rîșcani, mun. Chi- șinău	10	3	7	13	6					7
Sîngerei	1	1		3	2					1
Soroca	2	1	1							
Strășeni	2	1	1	1	1					1
Șoldănești	2	2		1	1					1
Ștefan-Vodă	1	1								
Taraclia										
Telenești										
Ungheni	1		1	3	2					1
Vulcănești										
total	73	34,2%	65,8%	72	31,9%					68,1%

În motivarea deciziilor lor, curțile de apel au folosit următoarele sintagme: „*temeiurile din demers și-au păstrat forța, necesitatea aplicării arestului preventiv rezultă din complexitatea cauzei, gravitatea infracțiunii, învinuitul nu este angajat în câmpul muncii*”; „*încheierea este legală, întemeiată*”; „*demersul nu este argumentat, nu sunt probe în confirmare*”; „*judcătorul de instrucție a aplicat neîntemeiat arestul*”; „*urmărirea penală este la etapa inițială*”; „*învinuitul nu recunoaște vina*”; „*nu au fost stabiliți toți martorii*”. Instanțele de recurs, de regulă, nu dau răspuns la argumentele invocate în recursuri. Se pare că motivarea precară a deciziilor curților de apel prezintă un imbold pentru motivarea insuficiență a încheierilor de către judecătorii de instrucție.

Uneori instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra temeiurilor invocate de către părți în cererea de recurs. Comparând textul deciziilor emise de același colegiu al Curții de Apel Chișinău, am constatat că motivarea majorității deciziilor emise de acest colegiu era identică, în decizii fiind schimbate doar datele învinuitului și esența învinuirii aduse. De obicei, deciziile curților de apel nu reproduceau adecvat argumentele invocate în recurs. În cazul judecării recursului în cauze în privința minorilor nu era consemnată poziția reprezentantului legal al minorului și nici concluzia pedagogului.

Într-o cauză, Curtea de Apel Chișinău nu a reacționat la declarațiile acuzatului că a fost maltratat. Astfel, deși în procesul-verbal al ședinței de arestare (Judecătoria Orhei, dosarul nr. 14-70), învinuitul a invocat că a fost supus maltratării și că încă mai are semne vizibile pe corp, nici instanța de fond și nici instanța de recurs nu au emis încheieri interlocutorii în vederea documentării cazului.

Ca și judecătorii de sector, instanțele de recurs, în majoritatea cazurilor, fie se pronunță în termeni generali asupra prezenței bănuielii rezonabile de săvârșire a infracțiunii, fără a face referire la probe, fie nu se pronunță în genere asupra bănuielii rezonabile. Chiar dacă în unele cazuri instanța menționează probele ce confirmă bănuiala rezonabilă, de regulă, instanțele nu explică ce circumstanțe anume sunt confirmate de aceste probe. De regulă, în astfel de cauze judecătorii curților de apel doar enumeră mijloacele de probă. Adesea, instanțele de recurs reproduc în deciziile lor argumentele expuse în demers și în încheierea judecătorului de instrucție.

Instanțele de recurs, de regulă, expun aceleași argumente de ordin general pe care le-a menționat instanța de fond în încheierea contestată referitoare la riscurile care justifică arestarea sau prelungirea acesteia. Formulările instanței de recurs sunt abstracte și nu se referă la fiecare risc separat.

Ca și judecătorii de instrucție, instanțele de recurs, de regulă, nu se pronunță pe marginea posibilității aplicării măsurilor alternative de detenție sau se pronunță privind acest aspect în termeni generali și abstracti, deși în majoritatea recursurilor apărării se invocă necesitatea aplicării alternativelor la detenție.

Carențele în motivarea deciziilor curților de apel ne permit să argumentăm cu certitudine că controlul legalității încheierilor judecătorilor de instrucție exercitat de către curțile de apel este superficial și încurajează practicile deficiente ale judecătorilor de instrucție. Mai mult, se pare că judecătorii care examinează în recurs procedurile de arestare au o atitudine mult mai rezervată decât judecătorii de instrucție în ceea ce privește aplicarea măsurilor preventive non-privative de libertate.

2.4.5. TERMENUL DE REDACTARE A DECIZIEI ȘI DE RETURNARE A DOSARULUI

Conform art. 312 alin. 7 CPP, copia de pe decizia instanței de recurs se înmânează procurorului și părții apărării imediat după pronunțare. Studiul a demonstrat că aceste stricte cerințe ale legii nu se respectă. Curțile de apel motivează deciziile lor peste câteva zile sau chiar săptămâni de la pronunțare. Data redactării deciziei instanței de recurs nu este indicată nici în fișa dosarului. În curțile de apel Bălți și Comrat fișele dosarelor nu conțin nici data transmiterii dosarului în cancelarie. Din acest motiv, în aceste instanțe a fost imposibil să se stabilească durata redactării deciziilor în procedurile cu privire la arestare. În celelalte instanțe de recurs: curțile de apel Chișinău, Cahul, Bender au redactat deciziile după cum urmează: în cinci zile – 148 de decizii (22,9%); în zece zile – au redactat 249 de decizii (38,5%); în 15 zile – 85 de decizii (13,1%) și în mai mult de 15 zile – 136 de decizii (21%).

Curtea de Apel Bălți expediază de regulă copia deciziei în trei-cinci zile după pronunțare. Conform copiei scrisorii de expediere a deciziei Curții de Apel Chișinău, de regulă, deciziile sunt expediate peste cel puțin 14 zile de la pronunțare. Mai multe informații despre termenul de redactare a deciziilor instanțelor de apel sunt prezentate în Tabelul nr. 30.

Curtea de Apel Chișinău transmite cel mai des cu întârzieri îndelungate dosarele în instanța de fond. Astfel, într-un caz (Judecătoria Criuleni, dosarul nr. 16-60), scrisoarea de expediere a fost întocmită peste 18 zile de la pronunțare, iar conform stampilei de intrare de pe dosar, aceasta a ajuns la instanța de fond peste 39 de zile de la pronunțarea deciziei. Două dosare au fost expediate la Jud. Rîșcani, mun. Chișinău, peste 21 (dosarul nr. 93) și 28 (dosarul nr. 83) de zile de la pronunțarea deciziei.

TABELUL NR. 30. INFORMAȚII PRIVIND DURATA REDACTĂRII DE CĂTRE CURȚILE DE APEL A DECIZIILOR CU PRIVIRE LA ARESTARE

Curtea de apel	Recursuri examinate	Până la 5 zile	%	6-10 zile	%	11-15 zile	%	mai mult de 15 zile	%	nu sunt date	%
Bălți	80	nu sunt date									
Bender	9	3	33,3	5	55,6	1	11,1	0	0,0	0	0,00
Cahul	38	10	26,3	3	7,9	4	10,5	3	7,9	18	47,37
Chișinău	599	135	22,5	241	40,2	85	14,2	133	22,2	5	0,83
Comrat	7	nu sunt date									
total	733		27,4		34,6		11,9		10,0		16,07

CONCLUZII

- 1) În instanțele de recurs, la fel ca și în instanțele de fond, nu există o practică unitară de înregistrare a recursurilor parvenite împotriva încheierilor privind examinarea demersului de aplicare sau, după caz, de prelungire a arestului. Nu există fișe special acomodate la evidența acestor categorii de dosare, fișele sunt de ordin general, pentru dosare civile, penale, contravenționale;
- 2) În momentul examinării dosarelor monitorizate, PIGD nu era adaptat pentru înregistrarea și gestionarea acestor categorii de dosare de către instanța de recurs. Evidența acestor dosare în instanțele de recurs se efectua doar prin completarea unor fișe pe fiecare dosar. Fișele nu se îndeplinesc cu răspunsuri la fiecare indice specificat în ele. Unele fișe nu menționează autorul recursului;
- 3) Lipsesc datele despre înmânarea copiei recursului declarat de procuror. Nu sunt date despre înmânarea copiei deciziei instanței de recurs;
- 4) Deși judecătorii de instrucție admit mai mult de 80% din demersurile cu privire la arestare, sunt contestate doar circa 22% din încheierile judecătorului de instrucție;
- 5) În circumscripția Curții de Apel Bălți data ședinței instanței de recurs se stabilește de către instanța de recurs, și nu de instanța de fond;
- 6) Deși legea prevede obligația instanțelor de a expedia dosarul cu recurs în 24 de ore de la primirea recursului la instanța de recurs, mai mult de 2/3 din dosare sunt expediate în trei și mai multe zile, iar în unele dosare lipsesc datele despre momentul expedierii dosarelor în instanța de recurs;
- 7) Mai mult de 80% din recursuri pe aceste categorii de dosare se examinează de Curtea de Apel Chișinău, ceea ce influențează calitatea examinării recursurilor;
- 8) Doar 48% de recursuri au fost examinate de către instanțele de recurs în ziua stabilită de instanța de fond. În celelalte cazuri, ședințele de judecată au fost amânate, în unele cazuri chiar și de două sau de trei ori;
- 9) Instanțele de recurs admit în medie doar circa 20% din recursuri. Mai mult de jumătate din recursurile admise în perioada iulie – decembrie 2011 au fost recursurile procurorilor. Rata de admitere a recursurilor procurorilor este de trei ori mai mare decât rata admiterii recursurilor apărării. Rata înaltă de admitere a recursurilor procurorilor, cel mai probabil, se datorează predispoziției acuzatoriale a judecătorilor curților de apel;

- 10) Ca și instanțele de fond, instanțele de apel, în mare parte, argumentează hotărârile lor prin motivări generale și abstracte, fără a face referire la circumstanțele cauzei și fără a răspunde la argumentele invocate de către părți în recurs;
- 11) Carențele în motivarea deciziilor curților de apel încurajează practicile deficiente ale judecătorilor de instrucție. Se pare că judecătorii care examinează în recurs procedurile de arestare au o atitudine mult mai rezervată decât judecătorii de instrucție în ceea ce privește aplicarea măsurilor preventive non-privative de libertate;
- 12) Deși în cazul acestor categorii de dosare legea nu permite adoptarea doar a dispozitivului deciziei, instanțele de recurs, în absoluta majoritate a cazurilor, adoptau și pronunțau doar dispozitivul deciziei, iar redactarea acestuia se făcea cu mari întârzieri.

CUVÂNT ÎNAINTE	2
INTRODUCERE	5
CAPITOLUL I. PROCEDURA ÎN FAȚA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE.....	10
1.1. CHESTIUNI GENERALE	10
1.2. ÎNREGISTRAREA ȘI EVIDENȚA DEMERSURILOR ȘI A DOSARELOR DE ARESTARE	13
1.3. RESPECTAREA TERMENELOR PREVĂZUTE DE LEGE PENTRU DEPUNEREA DEMERSURILOR DE ARESTARE.....	21
1.4. CONȚINUTUL DEMERSULUI DE ARESTARE.....	25
1.5. EXAMINAREA DEMERSULUI DE ARESTARE ȘI PROCESUL-VERBAL AL ȘEDINȚEI DE JUDECATĂ.....	50
1.6. ÎNCHEIEREA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE	65
CAPITOLUL II. RECUSUL ÎMPOTRIVA ÎNCHEIERII JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE	105
2.1. CHESTIUNI GENERALE	105
2.2. ÎNREGISTRAREA, EVIDENȚA ȘI ORGANIZAREA EXAMINĂRII RECUSURILOR	106
2.3. CALITATEA RECUSURILOR	106
2.4. EXAMINAREA RECUSURILOR	107